

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

**на тему «Фінансове забезпечення розвитку пріоритетних галузей
національної економіки»**

Виконав: студент 4-го курсу, групи 401-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Туз В.Ю.

Керівник: к.ен., доцент Маслій О.А.

Рецензент: голова Мачухівської сільської ради,
Білокінь В.В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань

Туз В.Ю.

Підтверджую достовірність даних, використаних
у роботі

Туз В.Ю.

Полтава, 2024 року

АНОТАЦІЯ

Туз В.Ю. «Фінансове забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки». Рукопис. Випускна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» – Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Полтава, 2024.

Робота містить 101 сторінку, 24 таблиць, 16 рисунків, список літератури з 68 джерела та 4 додатків.

Ключові слова: національна економіка, фінансове забезпечення, ВВП, пріоритетні галузі, інвестиції, міжнародний досвід, венчурний капітал.

Мета роботи – дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки, оцінка поточного стану даних галузей та визначення основних напрямків дій для посилення фінансової допомоги.

Об'єктом дослідження є фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки.

У випускній роботі розглянуто комплекс питань, пов'язаних із дослідженням економічної сутності фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки, з'ясуванням нормативно-правової бази державного регулювання, дослідженням зарубіжного досвіду фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки, проведенням аналізу розвитку пріоритетних галузей національної економіки та оцінка фінансового забезпечення даних галузей, формування напрямків підвищення ефективності фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.

ANNOTATION

Tuz V.J. "Financial provision of priority sectors of the national economy". Manuscript. Graduation thesis for the first (bachelor's) level of higher education in specialty 072 "Finance, Banking and Insurance" – National University "Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic", Poltava, 2024.

The work contains 101 pages, 24 tables, 16 figures, bibliography from 68 sources and 4 appendices.

Keywords: national economy, financial support, GDP, priority industries, investments, international experience, venture capital.

The purpose of the work – study of theoretical and practical aspects of financial support for the development of priority sectors of the national economy, assessment of the current state of these sectors and determination of the main directions of action to strengthen financial assistance.

The object of the study is the financial provision of priority sectors of the national economy.

The subject of the study is the theoretical and practical aspects of financial support for the development of priority sectors of the national economy.

The final work examines a set of questions related to the study of the economic essence of financial support of priority sectors of the national economy, the clarification of the legal framework of state regulation, the study of foreign experience in the financial support of priority sectors of the national economy, the analysis of the development of priority sectors of the national economy and assessment financial support of these sectors, formation of directions for increasing the efficiency of financial support of priority sectors of the national economy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	9
1.1. Основні поняття та теоретичні аспекти фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки.....	9
1.2. Фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей національної економіки.....	16
1.3. Правова база державного регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей	26
РОЗДІЛ 2. ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	33
2.1. Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки.....	33
2.2. Оцінювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.....	53
2.3. Оцінка ризиків фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки	62
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ	73
3.1. Зарубіжний досвід фінансування пріоритетних галузей економіки	73
3.2. Рекомендації щодо стимулювання розвитку пріоритетних галузей національної економіки в Україні	86
ВИСНОВКИ	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	96
ДОДАТКИ	103

				ВР 401-ЕФ 20050			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Туз В.Ю.</i>			<i>Фінансове забезпечення</i>	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Маслій О.А.</i>			<i>розвитку пріоритетних галузей</i>	3	101	
				<i>національної економіки</i>	<i>Національний університет «Полтавська</i>		

ВСТУП

Фінансове забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки є одним із основних факторів стійкого економічного зростання та росту конкурентоспроможності держави на світовому ринку. В умовах глобалізації та швидкісних технологічних змін пріоритетні галузі економіки вимагають ефективною фінансовою підтримки для того, щоб забезпечити інноваційний розвиток, модернізацію виробничих процесів та покращення якості продукції.

Пріоритетні галузі економіки, такі як сільське господарство, енергетика, інформаційні технології, мають стратегічне значення для забезпечення економічної безпеки та незалежності країни. Фінансування цих галузей включає в себе широкий спектр заходів, серед яких можна виділити державну підтримку, залучення іноземних інвестицій, розвиток кредитних механізмів та використання альтернативних фінансових інструментів.

Значний внесок у вивчення питань фінансового забезпечення розвитку економіки зробили такі науковці, як Антонюк О.М, який досліджував інноваційні підходи до фінансового забезпечення, Гриценко В.С. та Павленко О.П., які вивчали теоретичні та практичні аспекти фінансовою підтримки пріоритетних галузей, а також Захарова Л.І. та Степанова О.В., які аналізували фінансові механізми в умовах глобалізації.

Основними проблемами фінансового забезпечення пріоритетних секторів економіки є: недостатність фінансових ресурсів; неефективне використання фінансових ресурсів; нестабільність фінансових ринків; інституційні бар'єри

Актуальність теми дипломної роботи визначається тим, що в сучасний час економічні ресурси обмежені, і необхідно якомога ефективніше використовувати наявні фінансові інструменти, щоб сприяти розвитку галузей, які мають найбільший вплив на зростання економіки України. Враховуючи важливість стратегічного планування та інвестування, фінансова допомога стає

основним інструментом державної політики у сфері підтримки пріоритетних галузей економіки.

Метою даної дипломної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки, оцінка поточного стану даних галузей та визначення основних напрямків дій для посилення фінансової допомоги. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні поставлені завдання:

- дослідити основні поняття та теоретичні аспекти фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки;
- розглянути фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей національної економіки та правову базу державного регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей;
- зробити аналіз сучасного стану розвитку пріоритетних галузей національної економіки;
- оцінити фінансове забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки;
- проаналізувати ризики фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки;
- дослідити зарубіжний досвід фінансування пріоритетних галузей економіки;
- розроблення рекомендацій щодо стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки в Україні.

Об'єктом дослідження є фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.

Предметом дослідження виступають теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки.

Основні методами дослідження є: теоретичне узагальнення, аналізу і синтезу, статистичні методи, порівняльний аналіз, графічний метод та метод дослідження.

Очікувані результати дослідження мають на меті створити рекомендації щодо посилення фінансової підтримки, пов'язаної з розвитком пріоритетних галузей національної економіки. Дані рекомендації допоможуть підвищити конкурентоспроможність країни та забезпечити довгострокове економічне зростання.

Результати проведеного дослідження пройшли апробацію на VIII Міжнародній науково-практичній конференції «Економічна безпека: держава, регіон, підприємство» 16.05.2024 р. у м. Полтава (тема доповіді: «Фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей економіки»).

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновки, список використаних джерел та додатків. У першому розділі буде розглянуто теоретичні аспекти фінансового забезпечення розвитку економіки, визначені основні принципи та підходи до фінансування пріоритетних галузей. У другому розділі буде проведено аналіз сучасного стану фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки на основі статистичних даних та досліджень. У третьому розділі буде представлено рекомендації щодо вдосконалення механізмів фінансового забезпечення, з урахуванням кращих світових практик та особливостей національної економіки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Основні поняття та теоретичні аспекти фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки

Дослідження фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки є невід'ємною частиною формування ефективної економічної політики, спрямованої на стале та збалансоване зростання, підвищення добробуту та зміцнення економічної безпеки країни. Також має вирішальне значення для ефективного розподілу ресурсів, обґрунтування економічної політики, оцінки результативності, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення сталого розвитку.

Вивчення декількох наукових джерел, де вказано твердження що таке «національна економіка», дало змогу виокремити два підходи які найчастіше використовують дослідники.

Перший з цих підходів – технологічний, згідно з яким поняття національної економіки досліджується як сукупність галузей, видів економічної діяльності та регіональних утворень різного рівня. Для їх характеристики застосовуються такі показники, як кількість та якість виробленої продукції, виконаних робіт, наданих послуг, обсяг внутрішніх та зовнішніх ресурсів, ефективність їх використання, рівень інноваційності та конкурентоспроможності на світовому ринку.

Другий підхід - соціально-економічний, даний підхід вивчає трактування національної економіки зі сторони сукупності виробничих відносин, що характеризуються певним рівнем розвитку продуктивних сил, типом економічної системи, характером суспільного відтворення, специфічними економічними механізмами, рівнем життя, унікальною інституційною системою та національно-культурними особливостями.

Узагальнюючи погляди багатьох дослідників, науковці виділяють три підходи до усвідомлення змісту поняття «національна економіка»: як національний ринок, як система виробних відносин та як народне господарство країни [4, с.10-12] . При цьому автори звертають увагу на рівнозначне значення кожного з підходів, оскільки всі три підходи вирішують специфічні завдання.

Більшість науковців спрямовує свою увагу на національну економіку як системний об'єкт. Вони також включають інші компоненти, що його характеризують: функціональні, галузеві, територіальні, національні особливості (табл.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до трактування поняття «національна економіка»

Автори, рік, джерело	Зміст тлумачення поняття «національна економіка»
1	2
Круш П.В.[2, с. 8]	Національна економіка представляє собою економіку певної країни, що має ознаки економічної системи (загальне) та власні особливості і принципи розвитку (особливе), що проявляються в таких формах: економічний потенціал, структура господарського комплексу та галузей господарства, внутрішні чинники соціально-економічного розвитку, господарський механізм регулювання та координації та ін.
Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І.[3, с. 576]	Національна економіка: 1) система економічних відносин між людьми в процесі взаємодії з розвитком продуктивних сил у всіх сферах суспільного виробництва, цілісність якої в межах єдиної централізованої держави забезпечує і відповідний господарський механізм. 2) сукупність окремих галузей (в т.ч. комплексних), сфер народного господарства і регіонів, а також підприємств, фірм і компаній у процесі взаємодії, об'єднаних на основі національного поділу праці, відповідних економічних, в т. ч. товарно-грошових відносин і господарського механізму.
Тарасевич В.М.[4, с. 24]	Національна економіка є певною економічною системою країни в конкретних історичних умовах.
Гринів Л.С., Кічурчак М.В.[23, с. 16]	Національна економіка – організаційно-економічна система взаємопов'язаних сфер господарської діяльності людей, якій властива технологічна та територіально-галузева пропорційність, обмежена державними кордонами.

Продовження таблиці 1.1

Автори, рік, джерело	Зміст тлумачення поняття «національна економіка»
1	2
Старостенко Г.Г., Онишко С.В., Поснова Т.В.[24, с. 14]	Національна економіка – це складна господарська система, що склалася на певному рівні розвитку продуктивних сил, в умовах належного поділу праці і відповідно продуктів цієї праці між окремими учасниками процесів виробництва, розподілу, перерозподілу, обміну і споживання, що перетворюють цю систему в єдине ціле та відповідає принципам суверенності, цілісності й національної орієнтації.
Опришко В.Ф., Хатнюк Н.С., Фукс Н.А. та ін.[25, с. 10]	Національна економіка – це сукупність взаємопов’язаних суспільним поділом праці галузей і сфер економіки країни в певний історичний період її розвитку, які в процесі свого функціонування та взаємодії утворюють систему суспільного відтворення.

Зміст вище наведених визначень надає ряд характеристик, притаманних національній економіці, які необхідно враховувати при розробці та впровадженні моделей керування національною економікою. Схематично дані характеристики наведено на рисунку 1.1.

На макроекономічному рівні розрізняють три основні способи структурування національної економіки: функціональний, галузевий (за видами економічної діяльності) та регіональний (табл.1.2).

При загальному (функціональному) підході національна економіка розглядається як сукупність декількох найбільш агрегованих груп ресурсів, таких як природні, людські та капітальні.

Галузевий підхід виділяє окремі групи галузей (види економічної діяльності) з ієрархічними залежностями (наприклад, промисловість поділяється на видобувну та обробну, які в свою чергу мають більш детальний поділ). Основою для такого поділу є міжнародна система національних рахунків.



Рис. 1.1. Характеристики притаманні національній економіці

Згідно з територіальним підходом, національна економіка може виражатися окремими підсистемами, які характеризують їх положення в просторі. До даних підсистем належать різні територіальні утворення, такі як: економічні райони, адміністративні одиниці, вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку, різні види транснаціональних об'єднань і кластер них структур.

Фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки – це комплекс заходів, спрямованих на стимулювання їхнього розвитку та зростання. Це досягається шляхом надання фінансових ресурсів, створення сприятливих умов для інвестицій та інновацій, а також підтримки конкурентоспроможності.

Таблиця 1.2

Структуризація національної економіки за основними макроекономічними ознаками

Підхід	Основні групи/аспекти	Приклади підсистем/груп ресурсів
1	2	3
Загальний (функціональний) підхід	Природні, людські, капітальні ресурси	Природні ресурси (ліси, мінерали), людські ресурси (робоча сила, освіта), капітальні ресурси (інфраструктура, машини)

Продовження таблиці 1.2

Підхід	Основні групи/аспекти	Приклади підсистем/груп ресурсів
1	2	3
Галузевий підхід	Види економічної діяльності з ієрархічними залежностями	Промисловість (видобувна, обробна), сільське господарство (рослинництво, тваринництво), послуги (фінансові, транспортні)
Територіальний підхід	Різні територіальні утворення	Економічні райони, адміністративні одиниці, вільні економічні зони, території пріоритетного розвитку, транснаціональні об'єднання, кластери структур

Ефективне фінансування пріоритетних галузей має суттєвий вплив на економіку країни. Це призводить до зростання ВВП, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, створення нових робочих місць, зменшення бідності, забезпечення економічної безпеки та покращення добробуту населення. Важливо, щоб фінансування здійснювалось на основі чітко визначених пріоритетів та цілей.

Пріоритетними галузями економіки є ті, що спрямовані на задоволення потреб суспільства у конкурентоспроможній, екологічно чистій, високотехнологічній продукції та високоякісних послугах, реалізацію державної політики щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, створення нових робочих місць.

У різних роках Кабінет Міністрів виокремлював різні категорії пріоритетних галузей економіки. У таблиці 1.3 наведено порівняння двох розпоряджень Кабінету Міністрів від 14 серпня 2014 р. та 13 квітня 2024 р.

Згідно вищенаведеної таблиці можна виділити наступні зміни які були внесені до розпорядження Кабінету Міністрів від 13 квітня 2024 року. У 2024 р. до переліку пріоритетних галузей додано хімічну та нафто-хімічну галузь, вугільну промисловість, оборонну промисловість, ядерну промисловість, наукову та науково-технічну діяльність, сільське господарство та охорону здоров'я.

Таблиця 1.3

Порівняння списку пріоритетних галузей національної економіки згідно з
розпорядженнями Кабінету Міністрів

Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів від 14.09.2013 р. [5]	Згідно з розпорядженням Кабінету Міністрів від 13.04.2024 р. [6]
1. Агропромисловий комплекс	1. Машинобудівна галузь
2. Житлово-комунальний комплекс	2. Хімічна та нафто-хімічна галузь
3. Машинобудівний комплекс	3. Вугільна промисловість
4. Транспортна інфраструктура	4. Оборонна промисловість
5. Курортно-рекреаційна сфера і туризм	5. Ядерна промисловість
6. Переробна промисловість	6. Наукова та науково-технічна діяльність
	7. Сільське господарство
	8. Охорона здоров'я

*Складено автором за даними [5] та [6]

З переліку пріоритетних галузей виключено житлово-комунальний комплекс, транспортну інфраструктуру, курортно-рекреаційну сферу і туризм та переробну промисловість. Агропромисловий комплекс та машинобудівний комплекс залишилися у переліку пріоритетних галузей, але їх місце в ньому змістилося.

Тобто було повністю переглянуто перелік пріоритетних галузей національної економіки. Дані зміни були викликані наступними чинниками: зміною економічних пріоритетів країни; впливом глобальних викликів (пандемія COVID-19 та війна в Україні); розвитком нових технологій; потребою модернізації та диверсифікації економіки.

Як ключовий елемент технологічного підходу «Індустрія 4.0», використання технології штучного інтелекту в пріоритетних сферах економіки сприяє підвищенню ефективності прийняття рішень за рахунок автоматичної обробки різного роду інформації та виявлення нової інформації. моделі та тенденції.

Фінансування пріоритетних галузей економіки в Україні здійснюється шляхом кількох механізмів (табл.1.4).

Таблиця 1.4

Механізми фінансування пріоритетних галузей економіки

Механізм фінансування	Опис
Державний бюджет	Виділення коштів з державного бюджету на розвиток пріоритетних галузей
Державні програми і гранти	Запровадження спеціальних програм та надання грантів для підтримки розвитку пріоритетних галузей
Кредитування через державні фінансові інституції	Надання фінансування через державні банки або інші фінансові інституції
Інвестиції	Залучення інвестицій з приватного сектору для розвитку пріоритетних галузей
Стимулюючі податкові та фінансові заходи	Запровадження податкових пільг, знижок або інших стимулів для компаній в пріоритетних галузях

*Складено автором за даними [7] та [8]

Фінансування заходів Програми здійснюється за рахунок державного та місцевих бюджетів на відповідний рік, а також залучаються кошти міжнародної технічної допомоги та інші фінансові ресурси, незаборонені законодавством, не заборонені законодавством.

Після повномасштабного вторгнення уряд України тісно співпрацює з країнами-донорами, Європейською Комісією та Світовим Банком для забезпечення фінансування пріоритетних галузей економіки, покриття дефіциту бюджету, розвитку приватного сектору.

Отже, для забезпечення стійкого розвитку пріоритетних галузей національної економіки України необхідно продовжувати розширення співпраці з міжнародними партнерами, удосконалювати механізми фінансування та активно залучати додаткові фінансові ресурси. Це дозволить забезпечити не лише відновлення економіки, але й її подальший розвиток, підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку та поліпшення якості життя громадян України.

1.2. Фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей національної економіки

Вивчення фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей національної економіки є ключовим завданням для уряду, бізнесу та наукової спільноти. Це дозволяє ефективно використовувати ресурси, стимулювати економічне зростання та підвищувати добробут населення.

Фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей економіки-це комплекс заходів, спрямованих на стимулювання розвитку та підвищення конкурентоспроможності галузей економіки, визначених державою як пріоритетні. Типи фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей національної економіки наведені у таблиці 1.5 [9].

Таблиця 1.5

Фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей економіки України

Тип інструменту	Опис	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Кредити	Пільгові кредити з низькими процентними ставками та/або тривалими термінами погашення. Державні гарантії за кредитами.	Зниження ризику для підприємств. Покращення доступу до фінансування.	Обмежена доступність. Бюрократичні процедури.
Гранти	Прямі гранти для фінансування досліджень та розробок, інновацій, закупівлі нового обладнання або розширення виробництва. Співфінансування проектів.	Стимулювання інвестицій та інновацій. Створення нових робочих місць.	Складні процеси відбору. Обмежені обсяги фінансування.
Податкові пільги	Податкові знижки на прибуток, інвестиції або створення робочих місць. Звільнення від певних податків або зборів.	Зниження податкового тягаря для підприємств. Стимулювання розвитку галузі.	Можливість зловживань. Втрати бюджетних надходжень.
Фінансування інфраструктури	Інвестування в інфраструктуру, необхідну для розвитку пріоритетних галузей (дороги, порти, електроенергетика, комунікації).	Створення сприятливих умов для ведення бізнесу. Зниження транзакційних витрат.	Високі початкові інвестиції. Довгий термін окупності.

Продовження таблиці 1.5

Тип інструменту	Опис	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Державні закупівлі	Віддавання пріоритету закупівлям товарів і послуг у вітчизняних підприємств.	Підтримка вітчизняного виробника. Стимулювання створення робочих місць.	Обмеження конкуренції. Можливість корупції.
Експортна підтримка	Фінансова та інша підтримка для виходу на нові експортні ринки.	Диверсифікація експортних потоків. Збільшення валютних надходжень.	Зростання конкуренції на міжнародних ринках. Необхідність маркетингових зусиль.
Підтримка малого та середнього бізнесу	Спеціальні програми кредитування, грантів та навчання	Сприяння розвитку підприємництва. Створення нових робочих місць.	Обмежені ресурси. Високі ризики дефолту.
Інші інструменти	Регуляторні полегшення, інформаційна підтримка, сприяння співпраці між підприємствами.	Сприятливий бізнес-клімат.	Необхідність координації дій з боку держави.
		Підвищення конкурентоспроможності.	

*Складено автором за даними [9]

Важливо зазначити, що певні фінансові інструменти, доступні суб'єктам господарювання, можуть відрізнятися залежно від галузі, регіону та інших факторів.

Метою застосування фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей економіки є: стимулювання інвестицій та інновацій; створення нових робочих місць та підвищення рівня життя; збільшення експортного потенціалу країни; зниження залежності від імпорту; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг на світовому ринку.

Ефективність використання фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей економіки залежить від низки взаємопов'язаних факторів(табл.1.6)

Таблиця 1.6

Фактори, що впливають на ефективність використання фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей економіки

Фактор	Опис	Важливість
Прозорість та чіткість правил	Чітко визначені пріоритетні галузі, критерії відбору, доступні правила та процедури, відкрита інформація про кошти.	Забезпечує рівний доступ та унеможливорює корупцію.
Ефективність роботи державних органів	Швидке та неупереджене оброблення заявок, кваліфіковані кадри, чітка координація.	Гарантує своєчасну та якісну реалізацію програм підтримки.
Контроль за цільовим використанням коштів	Механізми моніторингу та контролю, жорсткі санкції до порушників, прозорість та підзвітність.	Забезпечує ефективне та відповідальне використання бюджетних коштів.
Сприятливий бізнес-клімат	Стабільна макроекономіка, низькі податки, захист прав власності, розвинена інфраструктура, доступ до фінансування.	Створює сприятливі умови для інвестицій та розвитку бізнесу.
Якість менеджменту в компаніях	Ефективний менеджмент, інноваційність, конкурентоспроможність продукції.	Забезпечує успішну реалізацію проектів та досягнення поставлених цілей.
Наявність кваліфікованих кадрів	Розвиток науково-дослідницької діяльності, підготовка кадрів.	Сприяє створенню нових технологій та продуктів.
Співпраця між державою, бізнесом та наукою	Активна взаємодія, координація зусиль, спільні проекти.	Забезпечує синергію та комплексне вирішення проблем.

Забезпечення синергії та взаємодії вищенаведених факторів є ключовим завданням для створення ефективної системи фінансової підтримки пріоритетних галузей економіки, яка буде сприяти їх стійкому розвитку та підвищенню конкурентоспроможності України на світовому ринку.

Очікуваними результатами від використання фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей економіки є:

- зростання ВВП та економічне зростання;
- збільшення обсягів виробництва та експорту;
- створення нових робочих місць та зниження рівня безробіття;
- збільшення доходів населення;
- покращення інвестиційного клімату;
- зміцнення позицій України на світовому ринку.

Таким чином фінансові інструменти підтримки можуть відігравати важливу роль у стимулюванні розвитку та підвищенні конкурентоспроможності пріоритетних галузей економіки.

Фінансове забезпечення виконує як захисну, такі регулюючу функції. Перша проявляється у виборі видів і форм фінансових ресурсів, визначенні джерел фінансування (покриття поточних потреб), а також характеризує пасивний вплив фінансової підтримки. Другий пов'язаний з впливом на процес розширення, відтворення та розвитку суб'єктів господарювання і передбачає використання конкретних методів фінансового забезпечення.

У структурі способів мобілізації фінансових ресурсів особливе значення має регулювання. Зазвичай це здійснюється через оподаткування, тобто систему податкових важелів, спрямованих на вилучення частини доходів підприємств, організацій і фізичних осіб і перенаправлення їх до бюджету і державних цільових фондів для стимулювання розвитку національної економіки.

Фінансові методи - це способи впливу на економічні процеси.

Цей вплив здійснюється через управління рухом фінансових ресурсів, зіставлення витрат і наслідків, матеріального стимулювання та відповідальності за ефективне використання грошових фондів.

Дієвість фінансового підходу проявляється у формуванні та використанні фондів грошових коштів і різного виду фінансових ресурсів.

Методи формування фінансових ресурсів суб'єктами національної економіки подано у таблиці 1.7.

Таблиця 1.7

Методи формування фінансових ресурсів

Рівень	Методи формування фінансових ресурсів
Держава	- Оподаткування
	- Державне кредитування
	- Інвестування
	- Кредитна емісія
	- Відрахування з частини прибутку державних підприємств
Суб'єкти господарювання	- Самофінансування
	- Бюджетне фінансування
	- Кредитування
	- Самокредитування (кредиторська заборгованість)
	- Інвестування
	- Оренда
	- Лізинг
	- Факторинг
	- Страхування
Домашні господарства	- Інвестування
	- Самофінансування
	- Кредитування
	- Соціальні виплати
	- Доходи від трудової діяльності

Ефективність монетарної політики значною мірою залежить від правильного вибору її типу з урахуванням узгодженості її окремих напрямів та складових. Необхідно враховувати виклики, які потребує вирішити суспільство, що, в свою чергу, визначає ключовий напрям монетарної політики,

а саме забезпечення економічного зростання. Це має на меті досягнення необхідних для країни щорічних темпів зростання ВВП, а також збільшення обсягів фінансових ресурсів та забезпечення їх доступності за прийнятними цінами та на привабливих умовах.

Збільшення державних витрат, зниження податків та політика «дешевих грошей» є основними способами реалізації цього завдання. Прямий вплив держави через бюджетне фінансування економічних потреб визначається рівнем державних видатків, які використовуються як стимул до зростання ВВП. Цей вид фінансування відображає приплив додаткових зовнішніх ресурсів для розширення виробництва підприємств. Збільшення внутрішніх фінансових ресурсів суб'єкта господарювання відбувається в наслідок зменшення оподаткування [10, с. 39-40].

Формами фінансового забезпечення є власні кошти, кредити та бюджетні (державні, зовнішні, безповоротні) позики.

У будь-якій економіці податки є основним інструментом державного регулювання як у масштабах національної економіки, так і на рівні регіонів, окремих галузей, підприємств та фізичних осіб. Запровадження численних податків в Україні та завищення ставок за окремими податками не стимулювало розвиток підприємництва в країні. Держава здатна створити сприятливі умови для розвитку підприємництва за допомогою податкового режиму фіскального регулювання, який забезпечує постійне надходження коштів до бюджету і дозволяє державі належним чином виконувати всі свої функції. І навпаки, якщо податкове навантаження буде високим і багато податків вводиться безпідставно, а пільги постійно надаються компаніям і окремим галузям, виробництво буде пригнічуватися і створюватимуться умови для виникнення тіньового сектору [11].

Використання таких важливих фінансових інструментів, як кредити, вимагає дотримання кредитної дисципліни на всіх етапах для покращення їх використання та зменшення ризику дефолту. Кредитування здійснюється у формі державних кредитів, комерційних кредитів, споживчих кредитів,

лізингових кредитів та кредитів на житло. Державні позики сприяють стабілізації грошової маси. Коли інфляція зростає, державні запозичення у населення тимчасово зменшують платоспроможний попит (надлишкова грошова маса вилучається з обігу). Для кредиторів державні позики є формою збереження коштів, вкладених в державні облігації, і отримання додаткового гарантованого доходу.

Самофінансування ґрунтується на використанні власних ресурсів для забезпечення розвитку суб'єкта господарювання і, безперечно, є важливим методом фінансового забезпечення. У широкому розумінні самофінансування – це метод господарювання, який означає покриття всіх витрат суб'єкта господарювання власними доходами в умовах простого і розширеного відтворення.

Самофінансування є економічною основою самостійності та самоуправління суб'єкта господарювання. Теорія і практика самофінансування суб'єктів господарювання є важливим елементом економічної доктрини в розвинутих індустріальних країнах. У країнах з ринковою економікою, в тому числі і в Україні, це означає, що підприємства здійснюють інвестиції переважно за рахунок власних фінансових ресурсів, тобто власних коштів. Це означає, що прибуток, амортизаційні відрахування та ресурси, що означає, що вони є еквівалентними ресурсами.

Бюджетні кошти надаються на основі принципу плановості та цільового використання отриманих коштів і у вигляді безповоротних коштів з державного та місцевих бюджетів. Донорські кошти надаються безоплатно іноземними державами, урядами, спеціальними міжнародними фондами чи організаціями, як правило, у вигляді грантів як частина міжнародної технічної допомоги. Наприклад, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) використовує гранти для покриття частини витрат на проекти розвитку підприємств та програми підтримки МСП.

У своїй фінансово-господарській діяльності суб'єкти ринку рідко обмежуються лише одним методом фінансової підтримки і зазвичай

оптимально їх поєднують. Фінансова підтримка надається через фінансові інструменти, які мають унікальний вплив. Суб'єкти ринку визначають характер впливу фінансових інструментів і відповідно коригують їх. Система фінансових індикаторів та інструментів дає можливість оцінити вплив на соціально-економічний розвиток національної економіки, окремого сектору або конкретної галузі. Це дозволяє оцінити вплив на соціально-економічний розвиток національної економіки, окремих галузей чи суб'єктів господарювання.

Фінансове забезпечення пріоритетних галузей економіки є ключовим фактором розвитку держави та її конкурентоспроможності на світовому ринку. Ефективна система фінансування стимулює інвестиційну діяльність, модернізацію виробництва, впровадження нових технологій та створення нових робочих місць.

На фінансове забезпечення пріоритетних галузей економіки впливає багато факторів, які можна умовно поділити на дві групи (табл.1.8).

Варто зазначити, що всі ці фактори взаємопов'язані та впливають один на одного. Тому для ефективного фінансування пріоритетних галузей економіки необхідно враховувати всі ці фактори та розробляти комплексні заходи, спрямовані на стимулювання інвестицій та розвиток цих галузей.

Фінансування пріоритетних галузей економіки є складним завданням, яке потребує комплексного підходу. Держава має використовувати різні методи фінансування, враховуючи всі фактори, які впливають на цю сферу. Ефективне фінансування пріоритетних галузей сприятиме розвитку економіки та підвищенню конкурентоспроможності держави на світовому ринку.

Ефективність використання цих інструментів залежить від низки факторів, таких як прозорість правил, ефективність роботи державних органів, контроль за цільовим використанням коштів, сприятливий бізнес-клімат, якість менеджменту в компаніях, наявність кваліфікованих кадрів та співпраця між державою, бізнесом та наукою.

Таблиця 1.8

Фактори, що впливають на фінансове забезпечення пріоритетних галузей
економіки

Група факторів	Фактори	Опис	Вплив
1	2	3	4
Внутрішні фактори	Стан економіки	Макроекономічні показники, такі як ВВП, інфляція, рівень безробіття	В умовах економічного спаду держава може використовувати більш прямі методи фінансування, надаючи пріоритетним галузям бюджетну підтримку та державні кредити. В умовах економічного зростання держава може використовувати більш непрямі методи фінансування, надаючи пріоритетним галузям податкові пільги та стимулюючи приватні інвестиції.
	Рівень розвитку пріоритетної галузі	Стадія розвитку галузі, наявність технологій, кваліфікація кадрів	Для галузей, які знаходяться на початковому етапі розвитку, можуть використовуватися більш прямі методи фінансування, такі як бюджетне фінансування та державні інвестиції. Для галузей, які вже досягли певного рівня розвитку, можуть використовуватися більш непрямі методи фінансування, такі як податкові пільги та державні закупівлі.
	Інвестиційна привабливість пріоритетної галузі	Рівень ризику, очікувана прибутковість, доступ до фінансування	Для галузей, які є інвестиційно привабливими, можуть використовуватися більш непрямі методи фінансування, такі як пільгове кредитування та державні гарантії. Для галузей, які є менш інвестиційно привабливими, можуть використовуватися більш прямі методи фінансування, такі як бюджетне фінансування та державні інвестиції.

Продовження таблиці 1.8

Група факторів	Фактори	Опис	Вплив
1	2	3	4
Внутрішні фактори	Ефективність державної політики	Чіткість, послідовність, прозорість державної політики	Чітко визначена та послідовна державна політика щодо фінансування пріоритетних галузей може стимулювати інвестиції та сприяти розвитку цих галузей. Неефективна та непослідовна державна політика може призвести до відтоку інвестицій та гальмування розвитку пріоритетних галузей.
	Рівень корупції	Наявність корупційних схем, ступінь бюрократизації	Високий рівень корупції може негативно впливати на фінансування пріоритетних галузей, оскільки інвестори можуть бути не впевнені в тому, що їхні кошти будуть використані ефективно.
Зовнішні фактори	Світова економічна кон'юнктура	Стан економіки країн-партнерів, попит на продукцію пріоритетних галузей	Сприятлива світова економічна кон'юнктура може стимулювати попит на продукцію пріоритетних галузей, що може призвести до зростання інвестицій у ці галузі. Несприятлива світова економічна кон'юнктура може призвести до змен

*Складено автором за даними [12]

Для забезпечення дійсно ефективної системи фінансової підтримки пріоритетних галузей економіки необхідно:

- забезпечити чіткість, прозорість та доступність правил надання фінансової підтримки.
- підвищити ефективність роботи державних органів, відповідальних за реалізацію програм підтримки.
- впровадити жорсткі механізми контролю за цільовим використанням коштів.
- створити сприятливий бізнес-клімат в країні.

- підвищити рівень менеджменту в компаніях, які отримують фінансову підтримку.
- стимулювати розвиток науково-дослідницької діяльності та підготовку кваліфікованих кадрів.
- забезпечити активну співпрацю між державою, бізнесом та науковими установами.

Тільки за умови виконання цих умов фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей економіки зможуть дійсно сприяти досягненню стратегічних цілей розвитку України.

Важливо також зазначити, що фінансова підтримка не є єдиним фактором, який впливає на розвиток пріоритетних галузей економіки. Необхідно також вживати інших заходів, таких як:

- покращення інвестиційного клімату;
- створення сприятливих умов для ведення бізнесу;
- підтримка інноваційної діяльності;
- розвиток людського капіталу;
- зміцнення верховенства права та боротьба з корупцією.

Тільки комплексний підхід, який включає в себе як фінансову, так і нефінансову підтримку, може гарантувати стійкий розвиток пріоритетних галузей економіки та підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку.

1.3. Правова база державного регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей

Дослідження правової бази державного регулювання фінансового ринку дозволяє розробити дієві механізми підтримки пріоритетних галузей, стимулювати економічне зростання та підвищувати конкурентоспроможність України на світовому ринку. Вивчення правової бази державного регулювання фінансового ринку є ключовим фактором для підтримки пріоритетних галузей

економіки. Це забезпечує прозорість, стабільність та передбачуваність функціонування ринку, стимулюючи інвестиції, спрямовуючи фінансові потоки до пріоритетних галузей, захищаючи права інвесторів, забезпечуючи фінансову стійкість та дотримання міжнародних норм.

Правова база державного регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей – це система нормативно-правових актів, які визначають принципи, механізми та інструменти державного впливу на фінансовий ринок з метою стимулювання розвитку та підвищення конкурентоспроможності пріоритетних галузей економіки.

Правова база державного регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей наведена у таблиці 1.9.

Таблиця 1.9

Правова база державного регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей

Рівень	Нормативно-правовий акт	Опис
1	2	3
Закони України	Закон України «Про державний бюджет України» [13]	Визначає принципи формування та використання державного бюджету, включаючи кошти, спрямовані на підтримку пріоритетних галузей.
	Закон України «Про Національний банк України» [14]	Визначає статус, повноваження та діяльність Національного банку України, який відіграє ключову роль у регулюванні фінансового ринку.
	Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» [15]	Регулює обіг цінних паперів та діяльність на фондовому ринку, що є важливим джерелом фінансування для пріоритетних галузей.
	Закон України «Про банки і банківську діяльність» [16]	Визначає принципи діяльності банківської системи, яка відіграє ключову роль у кредитуванні та наданні інших фінансових послуг пріоритетним галузям.
	Закон України «Про страхування» [17]	Регулює діяльність страхових компаній, які можуть надавати страховий захист суб'єктам господарювання пріоритетних галузей.
	та інші закони, що регулюють діяльність фінансових установ та ринків	Визначають загальні принципи та правила функціонування фінансового ринку.

Продовження таблиці 1.9

Рівень	Нормативно-правовий акт	Опис
1	2	3
Постанови Кабінету Міністрів України	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» [18]	Визначає стратегічні цілі та пріоритетні напрямки розвитку фінансового ринку, включаючи підтримку пріоритетних галузей.
	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку надання державної підтримки» [19]	Визначає порядок надання кредитів з державного бюджету України суб'єктам господарювання пріоритетних галузей.
	Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Правил надання державних гарантій» [20]	Визначає порядок надання державних гарантій за кредитами, що надаються комерційними банками суб'єктам господарювання пріоритетних галузей.
	та інші постанови, що визначають конкретні механізми та інструменти державної підтримки пріоритетних галузей	Деталізують механізми та інструменти державної підтримки, що використовуються для стимулювання розвитку пріоритетних галузей.
Нормативно-правові акти Національного банку України	Інструкція Національного банку України «Про порядок здійснення валютних операцій уповноваженими банками» [21]	Регулює валютні операції, що можуть використовуватися для залучення інвестицій в пріоритетні галузі.
	та інші нормативні акти, що регулюють діяльність фінансових установ на ринку капіталу	Деталізують правила та процедури роботи фінансових установ на ринку капіталу, що є важливим джерелом фінансування для пріоритетних галузей.
Міжнародні договори	Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [22]	Містить положення про гармонізацію українського законодавства з законодавством ЄС у сфері фінансових послуг.

Існує розгалужена правова база, що регулює державне регулювання фінансового ринку для підтримки пріоритетних галузей економіки України. Вона включає закони України, постанови Кабінету Міністрів України,

нормативно-правові акти Національного банку України та міжнародні договори.

Правова база визначає:

— стратегічні цілі розвитку фінансового ринку, спрямовані на підтримку пріоритетних галузей.

— конкретні механізми та інструменти державної підтримки, такі як пряме кредитування, державні гарантії, пільгове оподаткування, субсидії тощо.

— правила надання фінансової підтримки та порядок використання державних коштів.

Ефективність правової бази залежить від низки факторів:

— прозорості та чіткості правил надання фінансової підтримки.

— ефективності роботи державних органів щодо реалізації програм підтримки.

— забезпечення цільового використання коштів державного бюджету.

— сприятливого бізнес-клімату в країні.

Тільки за умови комплексного підходу до державного регулювання фінансового ринку, який поєднує правові, фінансові та інституційні важелі, можна досягти цілей щодо стимулювання розвитку та підвищення конкурентоспроможності пріоритетних галузей економіки України.

Ефективне правове регулювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки має ґрунтуватися на таких принципах:

— прозорість - усі правила, процедури та інформація про надання фінансової підтримки повинні бути відкритими, доступними та зрозумілими для всіх учасників;

— об'єктивність – відбір пріоритетних галузей та визначення обсягів фінансування ґрунтуються на об'єктивних критеріях, таких як економічний потенціал, інноваційна активність та можливість створення робочих місць;

— ефективність – використання коштів державної підтримки має бути максимально ефективним та призводити до досягнення поставлених цілей;

— контроль – використання коштів державної підтримки суворо контролюється уповноваженими органами;

— відповідальність – відповідальність за ефективне використання коштів державної підтримки несуть керівництво підприємств, які отримують цю підтримку, та уповноважені державні органи.

Важливо зазначити, що правове регулювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки потребує постійного вдосконалення з урахуванням нових викликів та потреб економічного розвитку.

Необхідно також забезпечити ефективне виконання існуючого законодавства та посилювати контроль за цільовим використанням державних коштів.

З декількох наукових джерел можна зробити висновок, що існують два основні підходи до розуміння поняття «національна економіка». Перший – технологічний, розглядає національну економіку як сукупність галузей, видів економічної діяльності та регіональних утворень, аналізуючи такі показники, як обсяг виробництва, рівень ефективності використання ресурсів та конкурентоспроможність. Другий – соціально-економічний, розглядає національну економіку через призму виробничих відносин, рівня розвитку продуктивних сил, характеру економічної системи та рівня життя.

Узагальнюючи дослідження, можна сказати, що національна економіка - це складна економічна система, яка може бути розглянута в різних аспектах в залежності від поставленого завдання. Вона характеризується унікальними особливостями та різноманітністю, які визначаються історичними, культурними та економічними чинниками. Національна економіка важливо розглядати як систему, що має пропорційні зв'язки між різними складовими, а також враховувати її територіальні та інституційні особливості.

Фінансові інструменти підтримки пріоритетних галузей економіки є важливими засобами стимулювання їх розвитку та підвищення конкурентоспроможності. Ці інструменти включають кредити, гранти,

податкові пільги, фінансування інфраструктури, державні закупівлі, експортну підтримку, підтримку малого та середнього бізнесу та інші.

Кожен з цих інструментів має свої переваги та недоліки, і їх вибір залежить від конкретних умов та цілей державної політики. Метою застосування цих інструментів є стимулювання інвестицій, інновацій, створення нових робочих місць, збільшення експортного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів і послуг на світовому ринку.

Ефективність використання фінансових інструментів залежить від комплексу взаємопов'язаних факторів, таких як правильний вибір інструментів, їх адекватність потребам галузей, належне фінансове управління та координація дій між різними галузями та рівнями влади.

Таким чином, ефективне використання фінансових інструментів підтримки пріоритетних галузей є важливим чинником для досягнення сталого економічного розвитку та підвищення життєвого рівня населення країни.

Правове регулювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання, підвищенні конкурентоспроможності, зниженні ризиків, забезпеченні соціальної відповідальності та зміцненні національної безпеки. Правова база державного регулювання включає закони, постанови, нормативно-правові акти та міжнародні договори. Вона визначає стратегічні цілі розвитку, конкретні механізми та інструменти підтримки, а також правила надання фінансової підтримки та порядок використання державних коштів.

Ефективність правової бази залежить від таких факторів, як прозорість, ефективність роботи державних органів, цільове використання коштів та сприятливий бізнес-клімат. Для успішного функціонування системи державної підтримки необхідно постійно вдосконалювати правову базу, забезпечувати координацію між різними державними органами та забезпечувати дієвий контроль за використанням державних коштів.

Лише за умови комплексного підходу до державного регулювання фінансового ринку можна досягти поставлених цілей щодо стимулювання розвитку та підвищення конкурентоспроможності пріоритетних галузей економіки України.

Фінансове забезпечення є важливою складовою розвитку будь-якої економіки, і пріоритетні галузі не є винятком. Ефективна система фінансування стимулює інвестиційну діяльність, модернізацію виробництва, впровадження нових технологій та створення нових робочих місць, що, в свою чергу, сприяє зростанню ВВП, підвищенню рівня життя населення та конкурентоспроможності країни на світовому ринку.

Існує два основних типи методів фінансування: прямі та непрямі. Прямі методи передбачають безпосереднє виділення коштів з бюджету або залучення державних кредитів, тоді як непрямі методи стимулюють інвестиційну діяльність через податкові пільги, створення сприятливого інвестиційного клімату та інші інструменти.

Вибір методів фінансування залежить від низки факторів, таких як стан економіки, рівень розвитку пріоритетної галузі, її інвестиційна привабливість, ефективність державної політики та рівень корупції. Крім того, важливо враховувати зовнішні фактори, такі як світова економічна кон'юнктура, глобалізація та міжнародна політична ситуація.

Ефективне фінансування пріоритетних галузей економіки є ключовим фактором розвитку країни та її процвітання. Завдяки правильному підходу держава може створити умови для стійкого економічного зростання, підвищення добробуту населення та зміцнення позицій країни на світовій арені.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки

Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки – це комплексне дослідження, що оцінює їх стан, динаміку та перспективи зростання. Він охоплює визначення пріоритетних галузей, оцінку їх стану, дослідження впливових факторів, прогнозування та моделювання перспектив, а також розробку рекомендації щодо державної політики.

Ключовим моментом в аналізі розвитку пріоритетних галузей є обґрунтування переліку пріоритетних галузей з урахуванням стратегічних цілей держави, її конкурентних переваг та поточних економічних умов. Також врахування факторів, таких як внесок ВВП, експортний потенціал, зайнятість на населення, інноваційна складова та технологічна модернізація.

Важливим аспектом також є аналіз динаміки ключових показників, таких як обсяги виробництва, експорт, інвестиції, продуктивність праці, собівартість продукції та рентабельність (рис. 2.1). Даний аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони, проблеми та виклики, з якими стикаються пріоритетні галузі економіки України.

Завданням аналізу розвитку пріоритетних галузей національної економіки є:

- підвищення ефективності державної політики та інструментів підтримки;
- сприяння зростанню конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості пріоритетних галузей національної економіки;
- забезпечення стійкого та збалансованого розвитку національної економіки.

Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки є динамічним процесом, який потребує постійного оновлення та вдосконалення. Це зумовлено стрімкими змінами в глобальній економіці, появою нових технологій та викликів, а також трансформацією потреб та пріоритетів суспільства.

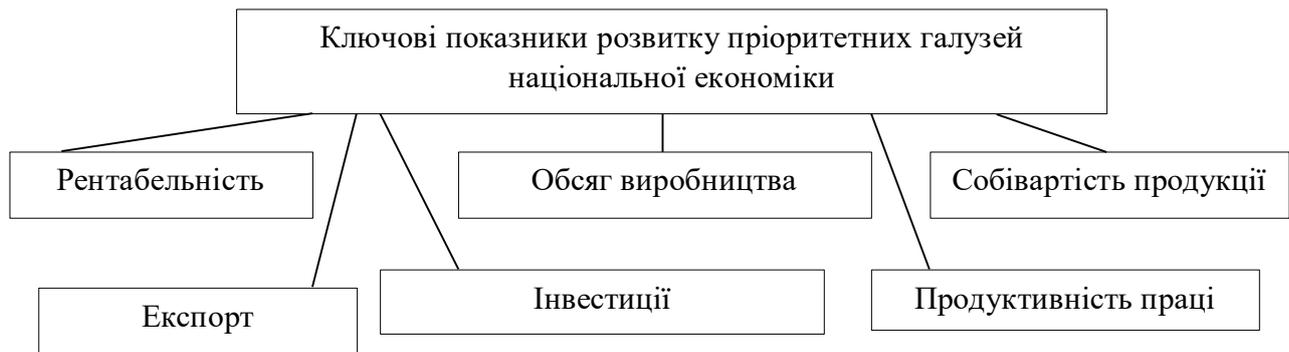


Рис. 2.1. Ключові показники розвитку пріоритетних галузей національної економіки

Для оцінки стану пріоритетних галузей економіки використовуються різноманітні економічні, соціальні та технологічні показники. Нижче наведено основні групи показників, які можуть бути використані для оцінки стану пріоритетних галузей (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Показники оцінки стану пріоритетних галузей економіки

Група показників	Показники
Економічні показники	Частка у ВВП; інвестиції; доходи; експорт; фінансові показники підприємств.
Соціальні показники	Зайнятість; рівень заробітної плати; професійний рівень працівників.
Технологічні показники	Інноваційність; технологічний рівень; ефективність виробництва.
Екологічні показники	Екологічний вплив; сталий розвиток.

Економічні показники є ключовими для оцінювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки. Дані показники дозволяють оцінити ефективність та стійкість галузей, а також визначити

напрями для подальшого фінансування та підтримки. До основних економічних показників належать:

- частка у ВВП – відсоток, який припадає на певну галузь від загального ВВП країни. Цей показник дає уявлення про внесок галузі в національну економіку;
- доходи в галузі і т.д.

Економічні показники надають всебічну оцінку фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.

Ключовим показником для розвитку пріоритетних галузей національної економіки є валовий внутрішній продукт (ВВП). У таблиці 2.2 наведено значення ВВП у фактичних цінах.

Таблиця 2.2

Валовий внутрішній продукт України за 2018-2022 роки, млн.. грн.

Рік	Реальний ВВП	Абсолютне відхилення	Темп приросту
	(в цінах попереднього року)		
2018	3083409	592319	1,19209875
2019	3675728	142728	1,03882986
2020	3818456	545126	1,14276084
2021	4363582	-497802	0,88591895
2022	3865780	1652282	1,42741232
2023	5518062	-5518062	-

*Складено за даними МінФін [26]

Реальний ВВП зростав протягом періоду з 2018 по 2021 рік, що свідчить про загальний економічний розвиток. Темпи приросту, хоч і знизилися від 2018 до 2021 року, все ще залишалися на позитивному рівні.

Отже протягом аналізованого періоду ВВП зросло на 2 434 653 млн. грн.. У 2022 році відбулося зменшення Внутрішнього валового продукту на 497 802 млн. грн.. Причиною цьому стало повномасштабне вторгнення та тимчасове припинення діяльності низки підприємств. Проте вже в період 2023 року ситуація значно покращилася і ВВП зросло на 1,4% , в грошовому еквіваленті це становить 1 652 282 млн. грн. (рис. 2.2).

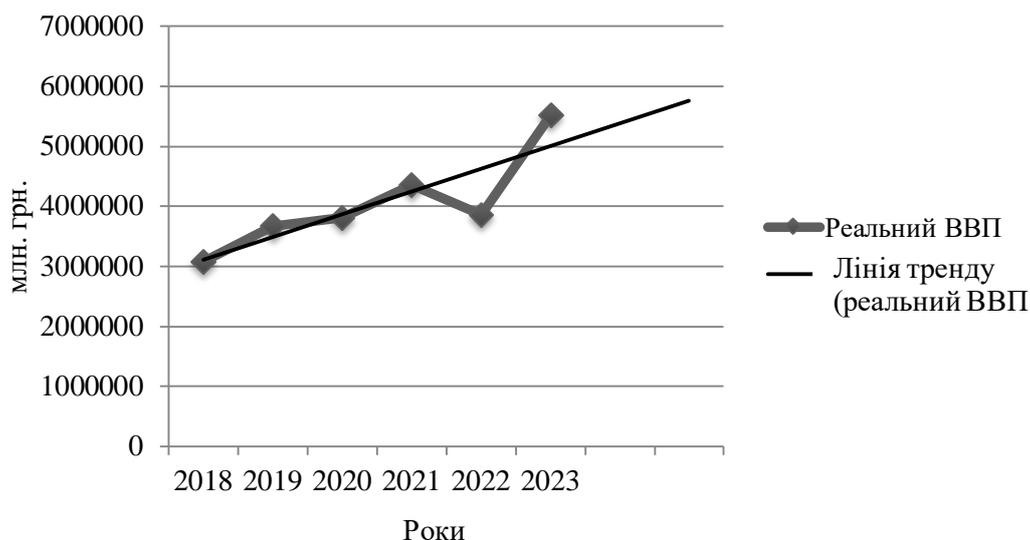


Рис. 2.2. Динаміка реального ВВП України за 2018-2023 рр.

Для оцінювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки важливо розглянути їхню частку у Валовому внутрішньому продукті (ВВП). Це дозволяє визначити внесок кожної галузі в загальну економіку країни та відстежити динаміку їхнього розвитку.

У таблиці 2.3 наведено частки основних пріоритетних галузей у ВВП України в період за 2018-2022 роки.

Таблиця 2.3

Частка основних пріоритетних галузей у ВВП України за 2018-2023 рр.

Рік	Сільське господарство (%)	Вугільна промисловість (%)	Охорона здоров'я (%)	Наукова та науково-технічна діяльність (%)	Переробна промисловість (%)
2019	11,7	4,6	2,4	3,6	10,3
2020	13,4	4,8	2,6	3	9,9
2021	17,4	5,4	2,2	2,6	9,6
2022	13,7	3,5	2,4	1,6	6,9
2023	10,1	3,6	2,3	1,9	8,3

*Складено автором за даними НАБУ [27]

За даним таблиці 2.3 слідують наступні висновки. Найбільший внесок у ВВП України дають сільське господарство та переробна промисловість.

У 2019 році частка сільського господарства у ВВП України становила 11,7%, що в грошовому вираженні дорівнювало 130,318 млрд. грн. Під час пандемії COVID-19 ця частка зросла на 5,7%, досягнувши у 2021 році 17,4%, що відповідало 310,840 млрд грн. Темп приросту склав 238,5%. Це свідчить про те, що карантин сприяв розвитку цієї галузі. У період 2020-2021 років сільське господарство досягло свого піку, становивши найбільшу частку у національному ВВП.

У 2022 році частка сільського господарства у ВВП України становила 13,7% (226,936 млрд. грн.), що на 3,7% менше порівняно з попереднім роком. У 2023 році частка сільського господарства у ВВП знизилася до 10,1% (195,929 млрд. грн.) (рис. 2.3). Цей різкий спад був спричинений повномасштабним вторгненням та окупацією частини українських територій. Таким чином, у період 2022-2023 років сільське господарство зазнало значних втрат та уповільнення розвитку. Проте, незважаючи на зниження виробництва, частка цієї галузі у національному ВВП залишається найвищою.

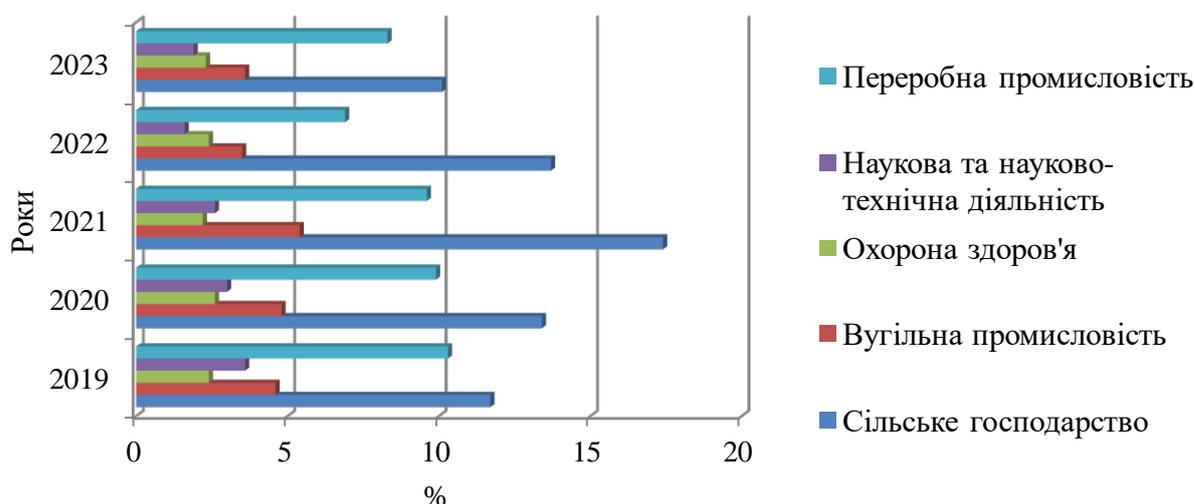


Рис. 2.3. Динаміка частки основних пріоритетних галузей в ВВП України за 2019-2023 рр.

Частка переробної промисловості у ВВП України становила 10,3% (114,446 млрд. грн). За два роки цей показник знизився лише на 0,7%, що

свідчить про помірний і стабільний розвиток галузі. Пандемія COVID-19 майже не вплинула на розвиток переробної промисловості. У 2022 році частка галузі у ВВП знизилася до 6,9%, що на 2,5% менше порівняно з аналогічним періодом 2021 року. Це падіння було зумовлене частковою окупацією виробництв, які припинили свою діяльність через повномасштабне вторгнення.

У 2023 році частка переробної промисловості у ВВП України становила 8,3%, що в грошовому вираженні дорівнювало 161,379 млрд. грн., на 47,139 млрд. грн. більше, ніж у 2022 році. Це свідчить про те, що галузь почала відновлюватися та пристосовуватися до реальних умов. Переробна промисловість демонструє швидке зростання, про що свідчить збільшення її частки у ВВП.

Ситуація у секторі вугільної промисловості є помірною. У період з 2019 по 2021 рік частка цього сектору у ВВП зростала: з 4,6% у 2019 році до 5,4% у 2021 році, що в грошовому еквіваленті становило зростання на 42,893 млрд.грн. Це свідчить про добрий розвиток вугільної промисловості. Однак після повномасштабного вторгнення у 2022 році цей показник знизився до 3,5% і залишився майже на тому ж рівні у 2023 році – 3,6% (58,145 млрд. грн. і 69,645 млрд.грн. відповідно). Зменшення частки у ВВП вугільної промисловості було спричинене окупацією та припиненням діяльності багатьох шахт у країні.

Проте розвиток вугільної промисловості завжди був на низькому рівні. Це зумовлено високими витратами на обслуговування шахт та веденням військових дій на територіях, де історично розвивалася ця галузь. Роль вугільної промисловості не можна переоцінити. Вугілля є важливим джерелом енергії і використовується в хімічній та металургійній промисловості. Ця галузь створює тисячі робочих місць і суттєво поповнює державний бюджет через податки. Крім того, розвиток шахтарства є ключовим для забезпечення енергетичної незалежності України.

Галузі, такі як охорона здоров'я та науково-технічна діяльність, протягом аналізованого періоду перебували на досить низькому рівні. У період з 2019 по

2021 рік їхня частка у ВВП варіювалася від 2% до 3,5%. Проте в 2022-2023 рр. частка у ВВП почала знижуватися. Охорона здоров'я у 2023 році становила 2,3% від загального ВВП (45,032 млрд. грн.), що на 0,1% менше, ніж у аналогічному періоді попереднього року. Протягом усього аналізованого періоду ця галузь мала відносно стабільний розвиток (рис. 2.3).

Науково-технічна діяльність у 2019 році складала 3,6% від ВВП України. Проте за два роки цей показник знизився на 1%, і в 2021 році частка цієї галузі у національному ВВП становила 2,6%. Тенденція до спаду продовжилася, і в 2023 році частка науково-технічної діяльності у ВВП знизилася до 1,9% (рис. 2.3). Це свідчить про те, що ця галузь не є достатньо розвинутою в Україні і з кожним роком вносить все менший вклад у внутрішній валовий продукт країни.

Основними причинами тенденції зменшення долі у ВВП України науково-технічної діяльності можуть бути:

- недостатнє фінансування: державне та приватне фінансування наукових досліджень та розробок часто є недостатнім. Обмежені бюджетні кошти спрямовуються на інші пріоритети, такі як соціальні виплати, оборона та інфраструктура;
- відтік кадрів: еміграція кваліфікованих науковців та інженерів за кордон через кращі умови праці та вищі зарплати у інших країнах;
- недостатнє партнерство між наукою та бізнесом: відсутність тісної співпраці між науковими установами та приватним сектором. Багато компаній не інвестують у наукові дослідження та розробки через високі ризики або недовіру до наукових установ;
- застаріла матеріально-технічна база: багато наукових установ мають застаріле обладнання та технології, що обмежує можливості проведення сучасних досліджень та розробок і т. д.

Наступним важливим кроком для оцінювання розвитку пріоритетних галузей національної економіки є аналіз доданої вартості по даним галузям.

Аналіз доданої вартості (АДВ) – це метод оцінки фінансової діяльності та ефективності підприємств. Він ґрунтується на концепції доданої вартості (ДВ), яка являє собою різницю між вартістю продукції, виробленої компанією, та вартістю ресурсів, використаних для її виробництва.

Аналіз доданої вартості є ключовим елементом для оцінювання розвитку пріоритетних галузей національної економіки. Основними причинами для цього є:

- вимірювання економічного внеску. Додана вартість показує внесок кожної галузі у загальний ВВП країни. Це дозволяє оцінити економічну значущість кожної галузі і її вплив на національну економіку;
- виявлення економічної ефективності. Додана вартість дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів у кожній галузі. Галузі з високою доданою вартістю зазвичай ефективніше використовують свої ресурси;
- підтримка прийняття рішень. Уряду та інвесторам важливо знати, які галузі створюють найбільшу додану вартість, щоб направляти свої ресурси та політики для підтримки цих галузей;
- оцінка конкурентоспроможності. Галузі з високою доданою вартістю часто мають вищу конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Це важливо для стратегії зовнішньоекономічної діяльності країни.

Загалом АДВ є цінним інструментом для оцінки фінансової діяльності та ефективності підприємств. Його можна використовувати для прийняття кращих інвестиційних рішень, розробки більш ефективної стратегії та оцінки роботи керівництва.

Для аналізу доданої вартості пріоритетних галузей національної економіки ми розглянемо декілька основних галузей: сільське господарство, вугільну промисловість, переробну промисловість, науково-технічну діяльність та охорону здоров'я. У таблиці 2.4 наведено додану вартість пріоритетних галузей національної економіки за 2019-2022 роки.

Таблиця 2.4

Додана вартість пріоритетних галузей національної економіки за 2019-2022 рр.,
млн.. грн..

Рік	Сільське господарство	Вугільна промисловість	Переробна промисловість	Наукова та науково-технічна діяльність	Охорона здоров'я
2019	356 795	222 352	430 228	141 523	95 435
2020	393 077	193 120	426 483	137 192	113 642
2021	593 367	299 823	482 527	135 587	117 118
2022	426 817	229 020	393 914	96 188	146 573

*Складено автором за даними [28]

Отже, з вихідних даних таблиці 2.4 випливає наступне. У секторі сільського господарства валова додана вартість протягом періоду 2019-2021 рр. мала зростаючий тренд. Так, у 2019 році валова додана вартість цієї галузі становила 356 795 млн. грн., а через два роки вона зросла до 593 367 млн. грн. Тобто, за цей період сільське господарство нарощувало свої можливості та користувалося великим попитом, що дозволило збільшити валову додану вартість на 236 572 млн. грн. Однак, у 2022 році цей показник зазнав незначного спаду на 166 550 млн. грн. (рис. 2.4). Причинами цього могли бути як погодні умови, так і економічні потрясіння. Також однією з головних причин стали окупація територій та військові дії, які перешкоджали реалізації продукції у секторі сільського господарства.

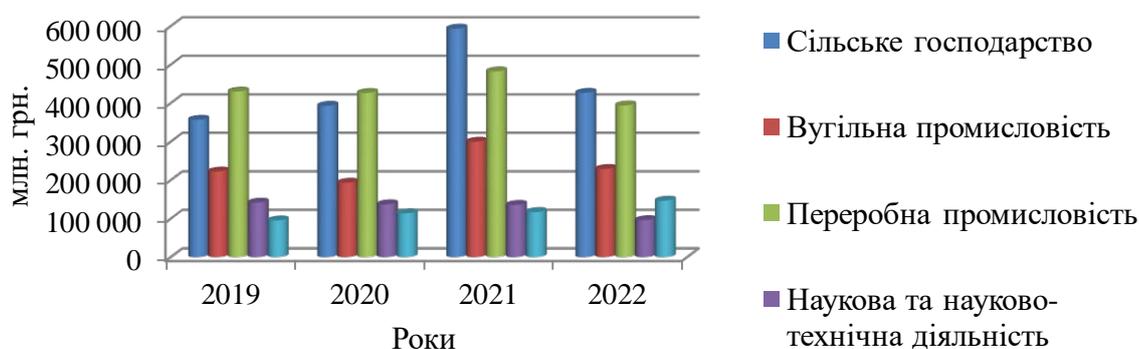


Рис. 2.4. Динаміка валової доданої вартості пріоритетних галузей економіки України за 2019-2022 рр.

Наступною по розміру валової додано даної вартості слідує переробна промисловість. У 2019 році даний показник становив 430 228 млн. грн. У 2020р. ВДВ переробної промисловості становило 426 483 млн. грн., що на 3 745 млн. грн. менше ніж за аналогічний період попереднього року. У 2021 р. додана вартість зросла на 56 044 млн. грн. і становила 482 527 млн. грн. Проте у 2022 році, як і в секторі сільського господарства, ВДВ переробної промисловості пішло на спад і сягнуло позначки 393 914 млн. грн. (рис. 2.4). Переробна промисловість має стійку додану вартість, але зниження у 2022 році може свідчити про економічні виклики або зниження попиту.

Додана вартість вугільної промисловості у 2019 році становила 222 235 млн. грн. У 2021 році цей показник зріс до 299 823 млн грн, що на 106 703 млн.грн. більше, ніж у попередньому році. Однак у 2022 році відбувся спад до 229 020 млн. грн. Темп приросту за 2021-2022 роки склав лише 76%. Вугільна промисловість демонструє нестабільність, що може бути пов'язано з глобальним переходом до більш екологічно чистих джерел енергії та економічними змінами.

У галузі науки та науково-технічної діяльності в 2019-2020 роках відбулося невелике зниження доданої вартості з 141 523 млн. грн. до 137 192 млн.грн., що може свідчити про недостатнє фінансування цієї сфери. Темп приросту за цей період склав 96%. Проте надалі показник продовжив негативну тенденцію, і в 2022 році валова додана вартість у цій галузі становила 96 188 млн. грн., що на 39 399 млн. грн. менше, ніж у попередньому році (рис. 2.4). Це падіння могло бути викликане низкою економічних потрясінь, скороченням фінансування або зміною пріоритетів на користь інших галузей.

Додана вартість у сфері охорони здоров'я у 2019 році становила 95 435млн. грн. В 2020 році даний показник зріс на 18 207 млн. грн., темп приросту склав 119,07%. Даний ріст пов'язаний з підвищенням фінансування та попиту на медичні послуги через пандемію COVID-19. У період 2021-2022 року

ВДВ у секторі охорони здоров'я становив 117 118 млн. грн. та 146 573 млн. грн. відповідно (рис. 2.4). Тобто показник доданої вартості зріс на 29 455 млн. грн., що свідчить про збільшення інвестицій та уваги до системи охорони здоров'я.

Наступним важливим показником аналізу розвитку пріоритетних галузей національної економіки є експорт.

Експорт пріоритетних галузей національної економіки є важливим показником економічного розвитку та конкурентоспроможності країни на міжнародних ринках. Давайте розглянемо основні аспекти експорту кількох ключових галузей України: сільського господарства, вугільної промисловості, переробної промисловості та науково-технічної діяльності.

У таблиці 2.5 наведено дані експорту пріоритетних галузей національної економіки України за 2019–2022 роки.

Таблиця 2.5

Експорт основних пріоритетних галузей національної економіки
за 2019–2022 рр., млн.дол.США

Галузь	2019	2020	2021	2022
Сільське господарство	3 330,0	3 523,7	4 311,3	4 281,3
Вугільна промисловість	4 167,5	4 537,6	7 226,9	3 077,4
Переробна промисловість	24 767,6	23 826,6	33 306,3	18 500,9
Охорона здоров'я	2,5	8,2	5,6	3,3
Науково-технічна діяльність	619,2	425,3	592,3	213,1

*Складено автором за даними Держстату [28]

Отже за даними таблиці 2.5 видно, що найбільша частка експорту пріоритетних галузей національної економіки протягом аналізованого періоду припадає на переробну промисловість (рис.2.5). Причиною цьому є вища додана вартість своїх продуктів порівняно з сировиною, а також технологічний рівень, що дозволяє виробляти якісні та конкурентоспроможні товари на міжнародному ринку. Готовність підприємств до міжнародного співробітництва, досвід роботи на зовнішніх ринках та готовність до диверсифікації продукції також сприяють підвищенню обсягів експорту цієї галузі. Добре розвинена логістична інфраструктура країни дозволяє зручно та швидко доставляти продукцію на зовнішні ринки, що стимулює підприємства

переробної промисловості активно працювати на експортних напрямках та сприяє зростанню їхніх доходів від зовнішньої торгівлі.

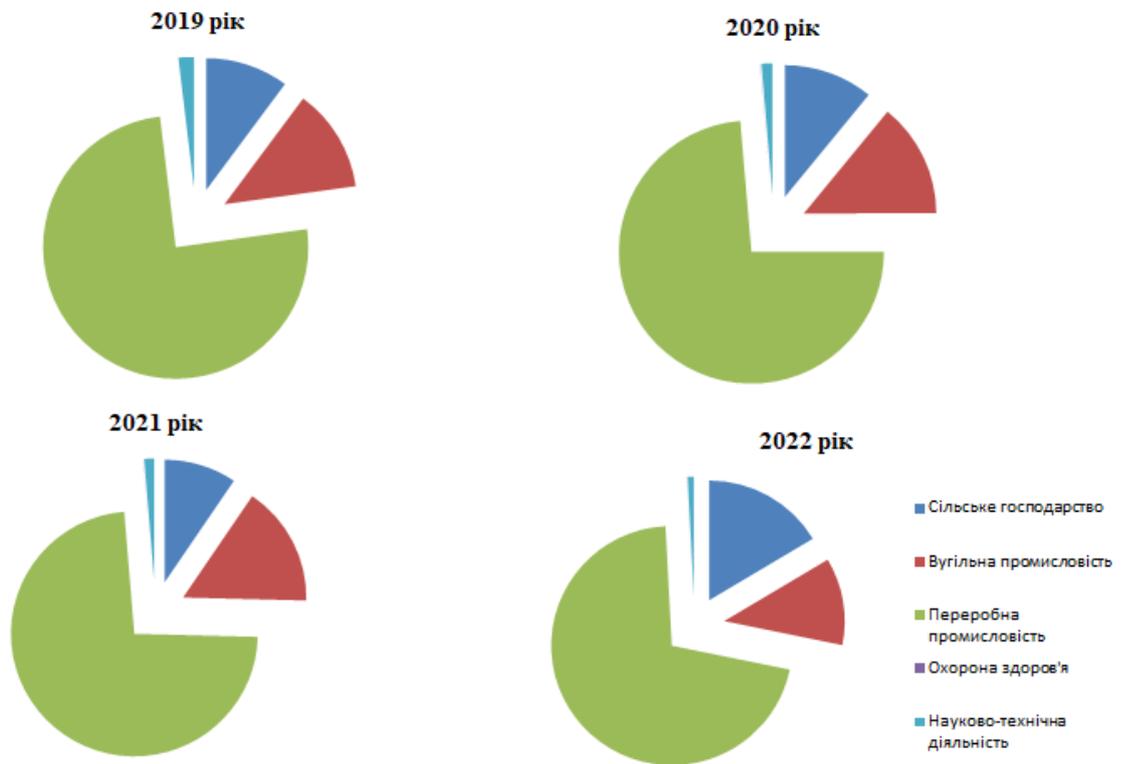


Рис. 2.5. Структура експорту пріоритетних галузей національної економіки за 2019–2022 рр.

У 2019 році експорт сільськогосподарської продукції становив 3,330 млрд. доларів США. Протягом наступних років (2020-2021) спостерігався поступовий зріст експорту на 981,3 млн. доларів США до 4,311 млн. доларів США у 2021 році. Проте в 2022 році темп приросту експорту склав лише 99,3%, в грошовому еквіваленті даний показник становив 4,281 млн. доларів США (рис.2.6). Поступовий зріст експорту до 2021 року свідчить про успішну діяльність українських сільгосппідприємств та підвищення їхньої конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Зниження експорту у 2022 році може бути пов'язане зі змінами в попиті на продукцію сільськогосподарського сектору або з певними внутрішніми труднощами.

Експорт вугільної промисловості виявляв нестабільну динаміку. У 2019 році експорт становив 4,167.5 млн. доларів США, але у 2021 році значно зріс до

7,226.9 млн. доларів США, темп приросту склав 173,4%. Причиною даного росту стало підвищення цін на вугілля. Проте в 2022 році експорт вже суттєво знизився на 4 149,5 млн. доларів США і склав 3,077.4 млн. доларів США (рис.2.6). Суттєве зниження експорту у 2022 році свідчить про можливі економічні та структурні зміни в галузі, а також можливий спад попиту на вугілля.

Експорт переробної промисловості також мав коливання, але загалом показував позитивну динаміку. У 2019 році експорт склав 24,767.6 млн. доларів США, і з 2020 по 2021 рік збільшився на 8 538,7 млн. доларів США. Проте в 2022 році відбувся спад до 18,500.9 млн. доларів США, таким чином темп приросту склав лише 55,5% (рис.2.6). Позитивна динаміка зростання експорту до 2021 року свідчить про успішний розвиток переробної галузі та її конкурентоспроможність на зовнішніх ринках. Спад експорту у 2022 році може бути пов'язаний зі змінами в економічній ситуації, зокрема, зменшенням попиту на певні види переробної продукції, а також зі складнощами логістики, які виникли внаслідок повномасштабного вторгнення.

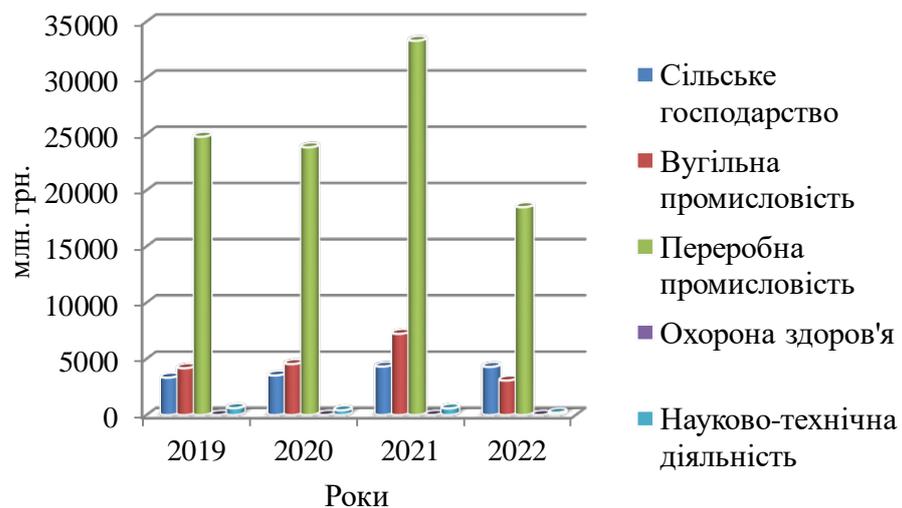


Рис. 2.6. Динаміка експорту основних пріоритетних галузей національної економіки за 2019–2022 рр.

Експорт охорони здоров'я та науково-технічної діяльності також відзначався коливаннями, проте в цілому показував невеликий тенденційний спад. Наприклад, у 2021 році експорт охорони здоров'я склав 5,6 млн. доларів США, а в 2022 році вже знизився до 3,3 млн. доларів США, темп приросту склав 58,9%. Найбільший бум в експорті охорони здоров'я був у 2020 році. У 2020 році експорт в даній галузі склав 8,2 млн. доларів США, що на 5,7 млн. доларів США більше ніж за аналогічний період попереднього року. Даний ріст пов'язаний з пандемією, адже в даний період України допомагала своїм медичним арсеналом всьому світу. Наукова технічна діяльність мала тенденцію до зниження експорту. У 2020 році експорт науково-технічної діяльності склав 425,3 млн. доларів США, що на 193,9 млн. доларів США менше ніж у 2019 році. Проте у 2021 р. у даній галузі експорт становив 592,3 млн. доларів США, тобто темп приросту за рік склав 139,3% (рис.2.6). Нестабільний ріст та спад експорту в цих галузях можуть бути пов'язані зі змінами у фінансуванні досліджень та розвитку нових технологій, а також змінами в попиті на медичні послуги та науково-технічні продукти на світовому ринку.

Зазвичай аналіз рентабельності та обсягу виробленої продукції в пріоритетних галузях національної економіки дає можливість отримати важливі дані щодо ефективності та конкурентоспроможності країни на світових ринках. Наприклад, переробна промисловість може виявити високу рентабельність завдяки використанню високотехнологічних процесів та виробництву високоякісної продукції з високими маржами прибутку. Сільське господарство може мати меншу рентабельність, але великі обсяги виробництва, особливо при високій продуктивності та ефективності вирощування. Щодо галузей, які можуть мати низьку рентабельність, таких як охорона здоров'я чи науково-технічна діяльність, вони можуть виробляти значиму продукцію, але через високі витрати на дослідження та розвиток чи складність у виробництві мати менші маржі прибутку. Такий аналіз допомагає визначити напрямки для підтримки та розвитку галузей, які мають потенціал для подальшого зростання та внесення значного вкладу у економіку країни.

У таблиці 2.6 показники рентабельності основних пріоритетних галузей національної економіки за 2019–2022 роки.

Таблиця 2.6

Рентабельність основних пріоритетних галузей національної економіки
за 2019–2022 рр.

Галузь	2019	2020	2021	2022
Сільське господарство	19,2	18,6	40,3	20,0
Вугільна промисловість	30,2	27,3	53,7	28,3
Переробна промисловість	3,4	4,4	9,0	2,3
Охорона здоров'я	3,0	11,3	0	3,2
Науково-технічна діяльність	26,2	2,4	4,1	-10,4

*Складено автором за даними Держстату [28]

Рентабельність сільського господарства показала цікаву динаміку за період 2019-2022 років. Починаючи з відносно стабільного рівня у 2019 (19,2%) та 2020 (18,6%) роках, спостерігається різкий підйом до 40,3% у 2021 році. Такий стрибок можна пояснити підвищенням світових цін на сільськогосподарську продукцію та збільшенням попиту на продукти харчування. Однак, у 2022 році рентабельність знову знизилася до 20,0%, що, ймовірно, пов'язано з економічними та політичними потрясіннями, зокрема, окупацією українських територій та порушенням логістичних ланцюгів через військові дії (рис.2.7).

Вугільна промисловість демонструє значну волатильність рентабельності. У 2019 році цей показник був на рівні 30,2%, знижуючись до 27,3% у 2020 році. У 2021 році рентабельність стрімко зросла до 53,7%, що може бути результатом зростання світових цін на вугілля та збільшення експорту. Однак, у 2022 році рентабельність впала до 28,3%, що, можливо, пов'язано з міжнародним переходом до більш екологічних джерел енергії та обмеженнями, спричиненими війною, які вплинули на видобуток і транспорт вугілля (рис.2.7).

Переробна промисловість продемонструвала зростання рентабельності з 3,4% у 2019 році до 9,0% у 2021 році, що вказує на покращення ефективності виробництва та зростання попиту на перероблену продукцію. Проте у 2022 році рентабельність різко знизилася до 2,3% (рис.2.7). Це падіння може бути

спричинене підвищенням витрат на сировину, перебоями у виробничих ланцюгах та зниженням попиту через економічну нестабільність.

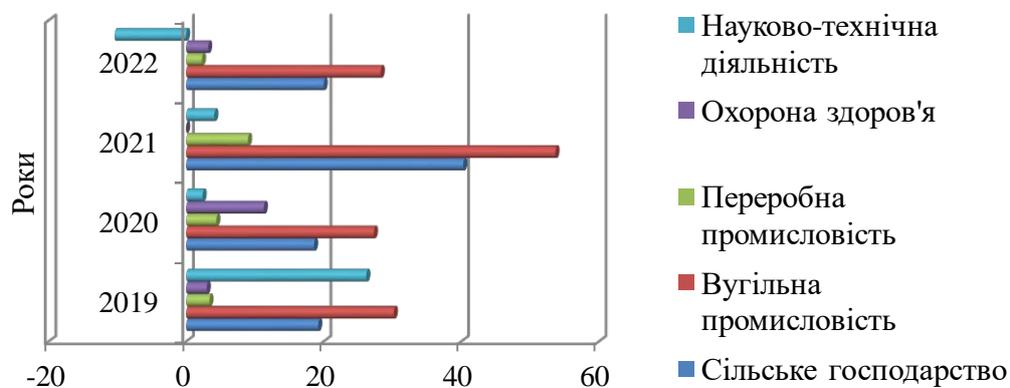


Рис. 2.7. Динаміка рентабельності основних пріоритетних галузей національної економіки у 2019–2022 рр.

Рентабельність науково-технічної діяльності суттєво знизилася з 26,2% у 2019 році до 2,4% у 2020 році, що вказує на значні проблеми у фінансуванні та ефективності використання ресурсів. Незначне покращення до 4,1% у 2021 році не компенсувало негативну тенденцію, а у 2022 році рентабельність стала негативною (-10,4%) (рис.2.7). Це свідчить про серйозні проблеми у галузі, можливо, через скорочення фінансування, недостатню державну підтримку та переорієнтацію на більш пріоритетні сфери під час економічних та політичних криз.

У таблиці 2.7 представлено обсяг виробництва пріоритетних галузей національної економіки в розрізі 2019-2022 рр.

Таблиця 2.7

Обсяг виробництва основних пріоритетних галузей економіки України,
млрд.грн.

Галузь	2019	2020	2021	2022
Сільське господарство	556,3	605,5	918,7	680,5
Вугільна промисловість	413,9	377,7	614,1	457,1
Переробна промисловість	202,5	208,5	282,9	196,7
Охорона здоров'я	510,1	1 207,0	1 788,1	1 796,5
Науково-технічна діяльність	330,1	268,6	353,1	296,195

*Складено автором за даними Держстату [28]

Отже за даними таблиці прослідковується, що найбільша частка виробленої продукції припадає на охорону здоров'я протягом всього аналізованого періоду, а саме майже 44% (рис.2.8).

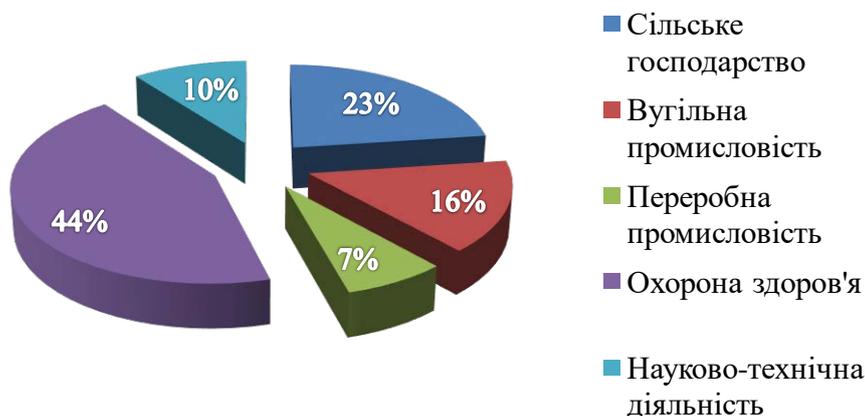


Рис. 2.8. Структура обсягу виробництва пріоритених галузей економіки України у 2019-2022 рр.

Сільське господарство демонструвало значне зростання обсягів виробництва протягом 2019-2021 років, коли показники зросли з 556,3 млрд. грн. у 2019 році до 918,7 млрд. грн. у 2021 році. Це зростання можна пояснити підвищеним попитом на сільськогосподарську продукцію, сприятливими погодними умовами, а також покращенням технологій та методів ведення сільського господарства. Однак, у 2022 році спостерігається спад до 680,5 млрд. грн., що можна пов'язати з військовими діями, окупацією частини територій та порушенням логістичних ланцюгів (рис.2.9). Ці фактори суттєво вплинули на виробництво та експорт сільськогосподарської продукції.

Вугільна промисловість показала певну волатильність у обсягах виробництва протягом аналізованого періоду. З 413,9 млрд. грн. у 2019 році обсяги знизилися до 377,7 млрд. грн. у 2020 році, але значно зросли до 614,1 млрд. грн. у 2021 році. Таке зростання може бути результатом підвищення попиту на енергоносії та збільшення експорту вугілля. Однак, у

2022 році обсяг виробництва знизився до 457,1 млрд. грн., що, ймовірно, пов'язано з міжнародним переходом до більш екологічних джерел енергії, а також з обмеженнями, спричиненими війною та окупацією частини вугільних шахт (рис.2.9).

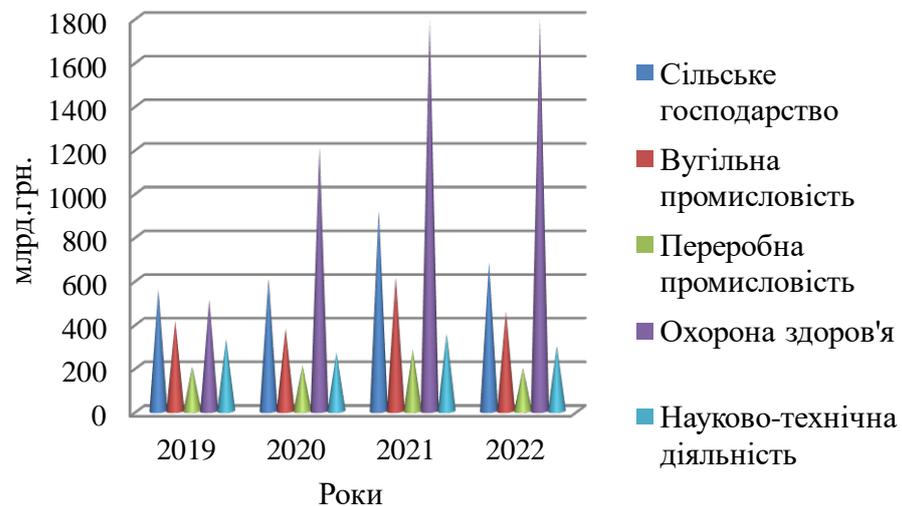


Рис.2.9. Динаміка обсягу виробництва пріоритетних галузей національної економіки у 2019–2022 роках

Переробна промисловість демонструвала стабільне зростання обсягів виробництва з 202,5 млрд. грн. у 2019 році до 282,9 млрд. грн. у 2021 році. Це зростання відображає покращення виробничих процесів, збільшення інвестицій та підвищення попиту на перероблену продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Проте, у 2022 році обсяги виробництва знизилися до 196,7 млрд. грн., що можна пояснити збільшенням витрат на сировину, перебоями у постачанні та зниженням попиту через економічну нестабільність і вплив військових дій (рис.2.9).

Галузь охорони здоров'я зазнала значного зростання обсягів виробництва під час пандемії COVID-19, що відображено у зростанні з 510,1 млрд. грн. у 2019 році до 1 788,1 млрд. грн. у 2021 році. Цей ріст можна пояснити збільшенням фінансування та інвестицій в медичну інфраструктуру, підвищеним попитом на медичні послуги та товари, а також розширенням

програм з охорони здоров'я. У 2022 році обсяги виробництва залишилися практично на тому ж рівні (1 796,5 млрд. грн.), що свідчить про стабільність та значення галузі у національній економіці (рис.2.9).

Науково-технічна діяльність демонструвала нестабільність у обсягах виробництва протягом аналізованого періоду. У 2019 році обсяг становив 330,1 млрд. грн., знизившись до 268,6 млрд. грн. у 2020 році, що може свідчити про скорочення фінансування та зниження інвестицій. У 2021 році обсяги зросли до 353,1 млрд. грн., але у 2022 році знову знизилися до 296,195 млрд. грн. Це падіння можна пояснити економічними потрясіннями, зокрема, скороченням фінансування науково-дослідницьких проектів та переорієнтацією державних пріоритетів на більш нагальні потреби під час кризи (рис.2.9).

Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки України за період 2018-2023 років свідчить про значні зміни, що відбулися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Основними галузями, які зробили найбільший внесок у ВВП країни, є сільське господарство, переробна промисловість та вугільна промисловість.

Сільське господарство зазнало значних коливань у своїй частці у ВВП протягом аналізованого періоду. У 2019 році його частка становила 11,7%, але за період COVID-19 зросла до 17,4% у 2021 році, що свідчить про стимулюючий вплив пандемії на розвиток цієї галузі. Однак, через повномасштабне вторгнення у 2022 році, частка сільського господарства у ВВП знизилася до 13,7%, а у 2023 році - до 10,1%. Незважаючи на це, сільське господарство залишається найбільшою галуззю за часткою у національному ВВП, що підкреслює його значення для економіки України.

Переробна промисловість демонструвала стабільний розвиток з незначними коливаннями. Частка цієї галузі у ВВП складала 10,3% у 2019 році, знизившись до 6,9% у 2022 році через повномасштабне вторгнення, що призвело до часткової окупації та припинення діяльності багатьох виробництв. Однак, у 2023 році частка переробної промисловості зросла до 8,3%, що свідчить про початок відновлення та адаптацію до нових умов.

Вугільна промисловість показала зростаючий тренд у 2019-2021 роках, збільшивши свою частку у ВВП з 4,6% до 5,4%. Проте, у 2022 році, після повномасштабного вторгнення, частка вугільної промисловості впала до 3,5% і залишилася майже на тому ж рівні у 2023 році (3,6%). Основною причиною зниження є окупація та припинення діяльності багатьох шахт.

Аналіз доданої вартості основних секторів економіки України за період 2019-2022 років свідчить про значні коливання в розвитку пріоритетних галузей під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. Розглянуті галузі включають сільське господарство, переробну промисловість, вугільну промисловість, охорону здоров'я та науково-технічну діяльність.

Даний аналіз показав, що сільське господарство та переробна промисловість мають суттєвий вплив на економіку України. Валовий доданий дохід сільського господарства зріс з 356 795 млн грн у 2019 році до 593 367 млн. грн. у 2021 році, але зазнав незначного спаду у 2022 році. Переробна промисловість також показала зростання у валовій доданій вартості до 482 527 млн грн у 2021 році, але знизилася до 393 914 млн грн у 2022 році.

Протягом аналізованого періоду економіка України зазнала суттєвих змін під впливом пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення у 2022 році. Сільське господарство та переробна промисловість продемонстрували здатність до зростання та адаптації, незважаючи на значні виклики. Вугільна промисловість виявила нестабільність, проте залишається важливою для енергетичної незалежності країни. Галузі охорони здоров'я та науково-технічної діяльності потребують додаткових інвестицій та підтримки для забезпечення стійкого розвитку.

Для забезпечення подальшого розвитку національної економіки необхідно здійснювати ефективні державні політики, спрямовані на підтримку ключових галузей, враховуючи їх стратегічне значення та потенціал для підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку.

2.2. Оцінювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки

Фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки – це система заходів, спрямованих на виділення та ефективне використання коштів для стимулювання розвитку, підвищення конкурентоспроможності та стійкості до зовнішніх викликів цих галузей, що гарантує стійке та динамічне зростання національної економіки, підвищення рівня життя населення та забезпечення національної безпеки[29].

Оцінювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки є критично важливим для країни з кількох причин. Однією з таких причин є стратегічне планування, адже оцінка фінансового забезпечення дозволяє уряду та бізнесу розробляти стратегічні плани для розвитку галузей, які мають стратегічне значення для економіки країни.

Також оцінка фінансового забезпечення дає можливість оцінити конкурентоспроможність. Тобто, адекватне фінансування допомагає галузям підтримувати свою конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Відсутність необхідного фінансування може призвести до втрати конкурентної переваги.

Також однією з основних причин даного аналізу є інновації та розвиток. Інновації є ключовим фактором для забезпечення стійкого розвитку галузей. Оцінка фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки дозволяє визначити можливості для інвестування в дослідження та розвиток, сприяє інноваціям і підвищенню продуктивності.

Також не менш важливою причиною є регіональний розвиток. Фінансування пріоритетних галузей сприяє регіональному розвитку, зокрема в районах, де ці галузі зосереджені. Це може зменшувати регіональні нерівності і сприяти збалансованому розвитку.

Таким чином, оцінка фінансового забезпечення пріоритетних галузей є важливим інструментом для досягнення сталого та збалансованого розвитку

економіки країни, забезпечення її конкурентоспроможності та виходу на новий рівень розвитку.

У таблиці 2.8 наведено інвестиції які було зроблено у пріоритетні галузі національної економіки за 2018-2022 рр.

Таблиця 2.8

Капітальні інвестиції у пріоритетні галузі національної економіки
за 2018-2022 рр., млн. грн.

Рік	Сільське господарство	Промисловість	Наукова та науково-технічна діяльність	Охорона здоров'я	Усього капітальних інвестицій
2018	66104,1	199896,0	10798,2	8138,8	578726,4
2019	59129,5	254196,2	11912,4	9484,6	623978,9
2020	50679,7	180537,4	11823,6	14835,6	508217,0
2021	69950,3	242922,9	17125,9	21779,2	673899,3
2022	51439,5	126112,6	6012,6	17412,9	409660,0

*Складено автором за даними Держстату [28]

Отже, за даними таблиці видно, що найбільші капітальні інвестиції були у 2021 році, вони склали 673 899,3 млн. грн. Це на 165 682,3 млн. грн.. більше ніж за аналогічний період попереднього року. Основною причиною росту інвестицій стало послаблення карантинних умов під час пандемії та відновлення діяльності багатьох підприємств. У 2018 р. розмір усіх капітальних вкладень становив 578 726,4 млн.грн., а 2019 році – 623 978,9 млн.грн. Темп зростання за період 2018-2019 рр. – 107,8%. Це значить, що за рік пріоритетні галузі економіки України почали активно розвиватися, завдяки чому стали привабливішими для інвесторів як вітчизняних, так і для іноземців. Проте у 2020 р. вкладення в пріоритетні галузі зазнали спаду і склали 508 217 млн. грн., що на 115 761,9 млн. грн. менше ніж за попередній рік. Адже бізнес утримувався від інвестицій через невизначеність з розвитком пандемії і через низку ризиків, які могли спіткати інвестора у той час.

У 2022 році інвестиції знову зазнали краху. І порівняно з успішним 2021 р. скоротилися майже на третину. Таким чином капіталовкладення у 2022 році

становили 409 660 млн. грн., тобто у період 2021-2022 рр. темп росту капіталовкладень склав лише 60,8% (рис. 2.10). Крім безпекових ризиків та погіршення ділових очікувань, на зниження інвестиційної діяльності вплинуло й загальне погіршення фінансових результатів підприємств.

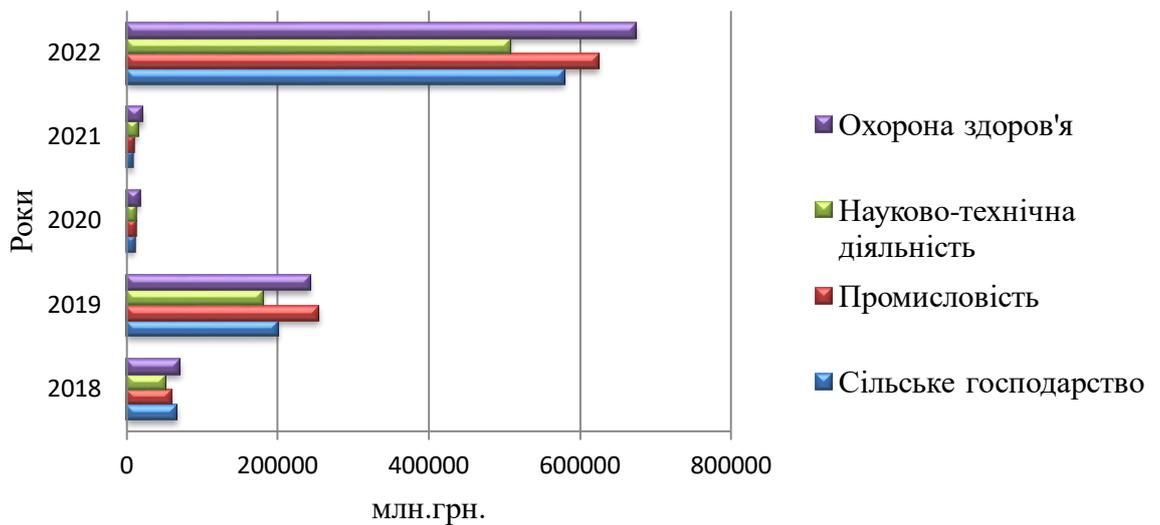


Рис. 2.10. Динаміка капітальних інвестицій в основні пріоритетні галузі економіки України за 2018-2022 рр.

В загальному ключі, найбільша частка капіталовкладень за період 2018-2022 рр. припадає на промисловість – 70% та сільське господарство – 21% (рис. 2.11).

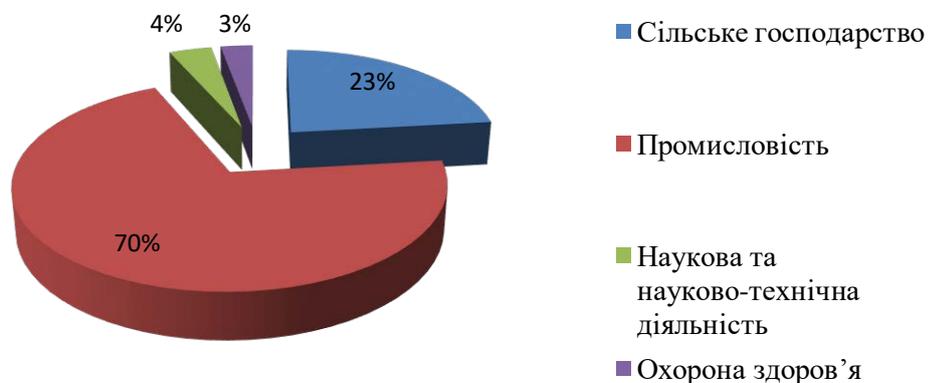


Рис. 2.11. Структура капіталовкладень у пріоритетні галузі національної економіки за 2018-2022 рр.

Серед пріоритетних галузей національної економіки найбільша частка інвестицій припадає на промисловість. У 2018 році сума капіталовкладень у промисловість склала 199 896 млн. грн. 2019 рік став піковим у плані інвестицій в промисловість, інвестовано було 254 196,2 млн. грн., що на 54 300,2 млн. грн. більше ніж за аналогічний період 2018 р. У 2021 р. інвестиції у дану галузь становили 242 922,9 млн. грн., темп росту за 2020-2021 рр. склав 135,5%. Проте у 2022 році капіталовкладення знизилися на 116 810,3 млн. грн. (рис. 2.12). Причиною цьому є високі ризики для інвестора, через воєнні дії, нестабільна валюта і т. д.

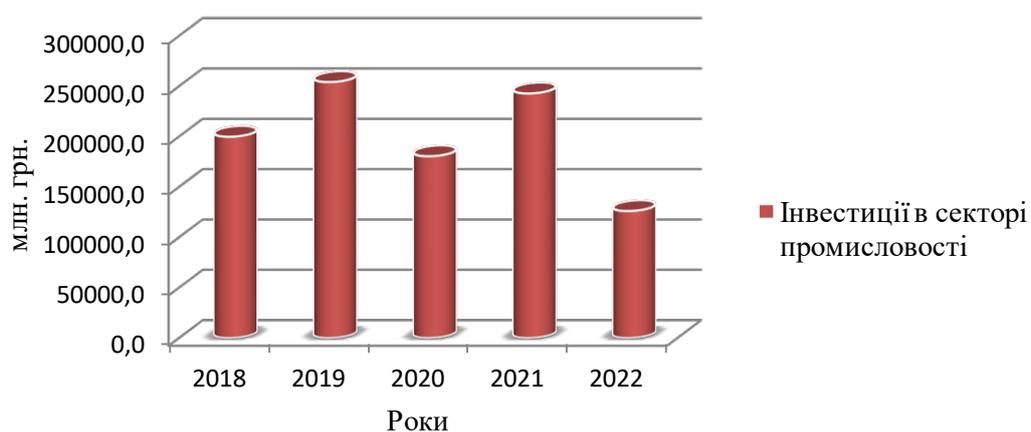


Рис. 2.12. Динаміка інвестицій у секторі промисловості за 2018-2022 рр.

Однією з інвестиційно привабливих галузей серед пріоритетних галузей національної економіки є сільське господарство. Про це свідчить сума капіталовкладень кожного року, яка залишається майже незмінною. Тобто інвестиції в дану галузь є постійними та стабільними.

Отже у 2018 році інвестиції в галузь сільського господарства склали 66 104,1 млн. грн., склало 23% від всіх капіталовкладень в пріоритетні галузі (рис. 2.11). У 2019 р. інвестори вклали у сільське господарство 59 129,5 млн.грн., а в 2020 р. – 50 679, 7 млн. грн. Темп росту за 2019-2020 рр. склав – 85,7%. У 2022 році у сектор даної галузі було інвестовано

51 439,5 млн. грн., що на 18 510,8 млн. грн. менше ніж у 2021 році (69 950,3 млн. грн.).

У галузь науково-технічної діяльності за період 2018-2022 рр. в загальному обсязі було інвестовано 57 672,7 млн. грн. Пік капіталовкладень в даній галузі припав на 2021 р., в грошовому еквіваленті вони склали 17 125,9 млн. грн., а найменше інвестицій було зроблено у 2022 році – 6 012,6 млн. грн. Загалом темп росту за 2021-2022 рр. склав лише 35,1%.

У секторі охорони здоров'я сума загальних капіталовкладень становить 71 651,1 млн. грн. Найбільше інвестицій у дану галузь надійшло у 2021 році. Вони склали – 21 779,2 млн. грн., що на 6 943,6 млн. грн. більше ніж за аналогічний період попереднього року.

Одним із ключових аспектів фінансування пріоритетних галузей національної економіки є кредитування. Одним із основних видів кредитування є державна програма «5-7-9%».

Програма кредитування «5-7-9%» є державною ініціативою України, спрямованою на підтримку малого та середнього бізнесу. Вона надає пільгові кредити з метою стимулювання підприємницької діяльності, створення нових робочих місць та збільшення обсягів виробництва. Основні умови програми передбачають процентні ставки від 5% до 9% залежно від обсягів виручки підприємства та кількості створених робочих місць, максимальну суму кредиту до 3 млн грн і термін кредитування до 5 років.

Програма охоплює малі та середні підприємства з виручкою до 100 млн грн, а також новостворені підприємства. Кредити можуть бути використані для придбання або модернізації основних засобів, проведення ремонтних робіт або реалізації інвестиційних проектів. Власний внесок підприємця має становити не менше 20% від суми кредиту. Завдяки державній підтримці, підприємці отримують доступ до фінансування за зниженими ставками, що сприяє розвитку їх бізнесу і стимулює економічне зростання.

Процес отримання кредиту включає подачу заявки до банку-партнера, оцінку фінансового стану підприємства, укладання кредитного договору та

моніторинг цільового використання коштів. Програма «5-7-9%» забезпечує прозорі умови кредитування та підтримує підприємців, що сприяє створенню нових робочих місць і підвищенню конкурентоспроможності національної економіки України.

З початку 2023 року банки видали бізнесу 23 тисячі кредитів за програмою «Доступні кредити 5-7-9%» на загальну суму 84 млрд грн. Від початку дії програми (лютий 2020 року) було видано 75,7 тисячі кредитів на 249 млрд грн.

За минулий тиждень у межах Програми видано 327 пільгових кредитів на загальну суму 1,7 млрд грн, у тому числі банками державного сектору економіки – 186 кредитів на суму 0,56 млрд гривень.

Найбільше підприємці взяли антикризових кредитів – 60 млрд грн та на антивоєнні цілі – 54 млрд грн. На рефінансування попередньо отриманих кредитів було видано 28 млрд грн, на поповнення оборотного капіталу – 39,4 млрд грн, на інвестиційні цілі – 20,3 млрд грн. Окрім того, аграрії отримали 35,5 млрд грн кредитних коштів на підтримку своєї діяльності, торговельні компанії взяли 4,6 млрд грн кредитів для поповнення обігових коштів.

Найчастіше кредитуються за програмою підприємства, що працюють у сферах (рис. 2.13):

- сільського господарства (50%);
- оптової та роздрібної торгівлі (26%);
- переробної промисловості (15%).

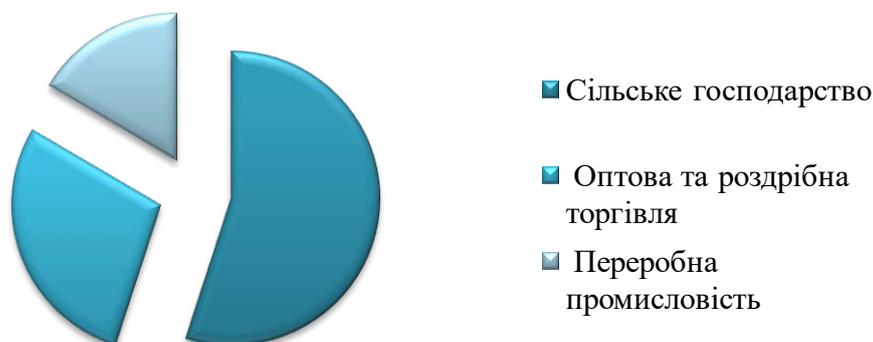


Рис. 2.13 Структура кредитування програмою «5–7–9» в Україні

Серед регіонів лідерами за сумами укладених кредитних договорів є Львівська, Одеська, Дніпропетровська, Харківська, Київська, Вінницька області та м. Київ. [30]

У таблиці 2.9 наведено основні банки учасники даної програми та умови кредитування.

Таблиця 2.9

Основні банки-учасники програми кредитування «5–7–9»

№	Назва банку	Тип банку	Умови кредитування	Максимальна сума кредиту (млн грн)
1	Ощадбанк	Державний банк	5% річних для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн та створенням 2 робочих місць	7
2	ПриватБанк	Державний банк	7% річних для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн, без вимоги створення нових робочих місць	7
3	Укргазбанк	Державний банк	9% річних для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн	1,5
4	Укрексімбанк	Державний банк	5-7-9% річних в залежності від доходу підприємства та кількості створених робочих місць	1,5
5	Райффайзен Банк	Комерційний банк	5-7-9% річних, умови залежать від доходу підприємства та створених робочих місць	1,5

На сьогодні участь у програмі беруть 45 банків, найбільшу кількість кредитів видали «Приватбанк» (34,9 тис.), «Ощадбанк» (11,2 тис.) та «Райффайзен Банк Аваль» (5,4 тис.) (рис. 2.14).

За час дії воєнного стану в Україні у рамках Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» укладено 42 847 кредитних договорів на загальну суму 170,5 млрд грн (у тому числі банками державного сектору – 32 072 кредити на суму 86,5 млрд грн), з яких (рис. 2.14):

— 11,73 млрд грн – на інвестиційні цілі;

- 8,97 млрд грн – як антикризові кредити;
- 3,74 млрд грн – як рефінансування попередньо отриманих кредитів;
- 36,18 млрд грн – кредити для сільськогосподарських товаровиробників;
- 58,39 млрд грн – на антивоєнні цілі.

**КІЛЬКІСТЬ УКЛАДЕНИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ
У РОЗРІЗІ УПОВНОВАЖЕНИХ БАНКІВ, ШТ.**



**СУМА УКЛАДЕНИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ
У РОЗРІЗІ УПОВНОВАЖЕНИХ БАНКІВ, МЛН ГРН**



РОЗПОДІЛ УКЛАДЕНИХ КРЕДИТНИХ ДОГОВОРІВ У РОЗРІЗІ ЦІЛЕЙ КРЕДИТУВАННЯ, МЛН ГРН



Рис.2.14. Кредитування за програмою «5–7–9%» в Україні у 2023 році

Оцінювання фінансового забезпечення має вирішальне значення для стратегічного планування, дозволяючи уряду і бізнесу розробляти плани для розвитку ключових галузей. Воно також сприяє підтримці конкурентоспроможності на міжнародному ринку, адже адекватне фінансування є необхідним для утримання переваг у глобальній економіці. Крім того, оцінка фінансового забезпечення сприяє інноваціям і розвитку, дозволяючи інвестувати у дослідження та новітні технології, що підвищує продуктивність і ефективність.

Оцінка фінансового забезпечення також сприяє регіональному розвитку, зменшуючи нерівності та забезпечуючи збалансоване зростання в різних регіонах країни. Таким чином, фінансове забезпечення пріоритетних галузей є ключовим інструментом для досягнення стійкого економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності та виходу країни на новий рівень економічного добробуту.

Аналіз капітальних інвестицій в пріоритетні галузі економіки України за період 2018-2022 рр. показує, що найбільші вкладення були здійснені у 2021 році, досягнувши 673 899,3 млн грн. Це стало можливим завдяки послабленню карантинних заходів та відновленню діяльності багатьох підприємств. Проте у 2022 році інвестиції зазнали значного спаду, що було спричинено безпековими ризиками, погіршенням фінансових результатів підприємств та загальною економічною нестабільністю через воєнні дії.

Програма «5-7-9%», спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу, відіграє важливу роль у кредитуванні пріоритетних галузей національної економіки. Вона пропонує пільгові кредити з низькими відсотковими ставками та сприяє створенню нових робочих місць і розвитку підприємницької діяльності. З початку дії програми (лютий 2020 року) було видано 75,7 тисячі кредитів на суму 249 млрд грн, що свідчить про її значний вплив на економіку.

Найбільша частка кредитів за програмою «5-7-9%» припадає на сільське господарство, оптову та роздрібну торгівлю і переробну промисловість. Це підкреслює важливість цих галузей для національної економіки. Програма охоплює широкий спектр підприємств і сприяє стабільному фінансуванню, навіть в умовах економічної нестабільності. Завдяки їй, підприємці мають доступ до необхідних фінансових ресурсів для розвитку своїх бізнесів, що позитивно впливає на загальну економічну ситуацію в країні.

2.3. Оцінка ризиків фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки

Оцінка ризиків фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки є ключовим аспектом стратегічного планування та управління ресурсами. Це процес дозволяє визначити потенційні загрози, що впливають на розвиток економіки, забезпечити стійке економічне зростання, а також оптимально використовувати фінансові ресурси.

Ризики, пов'язані з фінансовим забезпеченням пріоритетних галузей, можуть бути як внутрішніми, так і зовнішніми.. внутрішні ризики включають корупцію, неефективне управління та нестабільність законодавства. Зовнішні ризики пов'язані з глобальними економічними змінами, політичними нестабільностями та екологічними катастрофами. Визначення та оцінка цих ризиків є критично важливими для розробки ефективних стратегій управління та мінімізації потенційних втрат. Наприклад, у випадку зовнішніх ризиків, таких як зміни в міжнародних торговельних умовах, своєчасна оцінка допомагає адаптуватися до нових реалій і уникнути значних фінансових втрат.

Основними ризиками, з якими може стикатися фінансове забезпечення пріоритетних галузей економіки є:

- фінансова нестабільність в країні;
- корупція;
- військові дії і т. д.

У 2022-2023 роках Україна зіштовхнулася зі значною фінансовою нестабільністю через вплив військових дій. Інфляція, зниження ВВП та зростання дефіциту бюджету посилювали економічні проблеми, що ускладнювало залучення фінансування для підприємств. Коливання валютних курсів додатково ускладнювали планування та виконання інвестиційних проектів.

Однією із фінансових загроз є інфляція. Дане явище призводить до знецінення національної валюти, через що купівельна спроможність грошей знижується. Це означає, що кошти, виділені на фінансування проектів,

втрачають свою реальну вартість, що ускладнює реалізацію запланованих заходів та інвестицій. Для підприємств це може означати потребу у додаткових фінансових ресурсах для покриття тих самих витрат, що створює фінансовий тиск.

Також інфляція створює економічну невизначеність, що є негативним сигналом для інвесторів. Високий рівень інфляції може відлякувати як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів через непередбачуваність майбутніх прибутків та ризику знецінення їхніх інвестицій. Це обмежує доступ до фінансових ресурсів, необхідних для розвитку пріоритетних галузей, та знижує обсяги капіталовкладень.

На рисунку 2.15 наведено динаміку індексу інфляції в Україні за 2017-2023 рр.

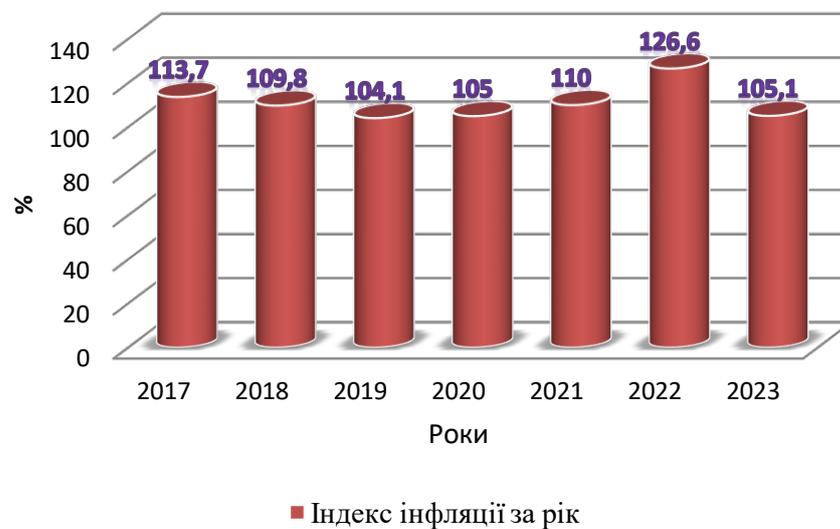


Рис. 2.15. Динаміка індексу інфляції в Україні за 2017-2023 рр.

*Складено за даними МінФін [31]

Отже, у 2017 році інфляція в Україні склала 13,7%. У 2019 році даний показник знизився до 4,1%, тобто відбулося зменшення інфляції на 9,6%. Зниження інфляції в Україні з 13,7% у 2017 році до 4,1% у 2019 році стало можливим завдяки поєднанню стабілізації валютного курсу, жорсткої монетарної політики, сприятливих зовнішніх факторів та зваженої фіскальної

політики. Це сприяло створенню умов для більш передбачуваного та стабільного економічного середовища.

Проте у 2021 році індекс інфляції зріс до 10%. Причиною цьому стало збільшення ціни на енергоресурси, через карантинні умови в рази зріс попит на різного виду продукцію, що спонукало збільшення грошової маси в економіці та як результат ріст інфляції. Тому поєднання зовнішніх факторів, таких як зростання цін на енергоресурси і порушення глобальних ланцюгів постачання, разом з внутрішніми чинниками, такими як підвищення мінімальної заробітної плати та монетарні стимули, призвело до значного зростання інфляції в Україні у 2021 році до рівня 10%. На наступний 2022 рік НБУ прогнозувало спад індексу інфляції до 6%, але через повномасштабне вторгнення даний показник на протигагу прогнозу зніс в 2 рази.

У 2022 році інфляція склала – 26,6%, що на 16,6% більше ніж за аналогічний період попереднього року. Основною причиною є військові дії, адже через це призвело до серйозних руйнувань інфраструктури, зупинки багатьох підприємств, втрати врожаїв та значного скорочення економічної активності. Це спричинило різке зростання цін на товари та послуги через дефіцит пропозиції. Також війна призвела до значного знецінення гривні відносно долара та євро. Девальвація підвищила вартість імпортованих товарів та матеріалів, що сприяло загальному зростанню цін на внутрішньому ринку.

Воєнні дії вимагали значних фінансових витрат, таким чином додаткові державні витрати фінансувалися за рахунок друку нових грошей, що збільшило грошову масу в обігу та сприяло інфляції.

У 2023 році індекс інфляції становив – 5,1%. Тобто відбулося скорочення інфляції, а саме на 21,5% порівняно з попереднім роком. Це відбулося завдяки вплив високих врожаїв на динаміку продовольчих цін. Водночас НБУ підвищив прогноз інфляції на 2024 рік – з 8.5% до 9.8%. Пришвидшення зростання цін у наступному році зумовлюватиметься низькою цьогорічною базою порівняння для вартості продовольчих товарів, збереженням тиску на витрати бізнесу через

перегляд припущення щодо безпекових ризиків, збільшенням зарплат та прискоренням зростання адміністративно-регульованих цін.[32]

Рівень корупції в Україні є однією з найбільш серйозних проблем, що перешкоджають економічному розвитку та ефективному функціонуванню державних інститутів. Корупція пронизує багато сфер життя, включаючи політику, економіку, правоохоронні органи та систему правосуддя.

Україна продовжує перебувати на нижчих позиціях у міжнародних рейтингах з корупції. Згідно з індексом сприйняття корупції Transparency International, Україна зазвичай займає позиції серед країн з високим рівнем корупції. Це свідчить про недостатню ефективність антикорупційних заходів і значний обсяг корупційних практик у різних сферах.

Незважаючи на те, що в Україні створено кілька антикорупційних органів, таких як Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) і Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), їх ефективність часто ставиться під сумнів. Причинами цього є політичний тиск, обмежені ресурси та внутрішні конфлікти між цими інституціями.

Корупція в Україні суттєво впливає на фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки, створюючи серйозні перешкоди для їх розвитку та ефективного функціонування. Даний ризик у розподілі державних коштів призводить до неефективного використання бюджетних ресурсів. Це проявляється в непомірно високій вартості державних проектів, непрозорих тендерних процедурах і контрактах з підставними компаніями. Як наслідок, значна частка бюджетних коштів витрачається не за призначенням, що підриває фінансову підтримку пріоритетних галузей, таких як інфраструктура, охорона здоров'я, освіта та наука.

Корупційні ризики роблять Україну менш привабливою для іноземних інвесторів. Нестабільність у правовій сфері, ризик зловживання владою та відсутність належного захисту прав власності стримують інвесторів від інвестування у пріоритетні галузі національної економіки. Це обмежує

приплив іноземного капіталу, який може бути спрямований у такі сфери, як розвиток високотехнологічної промисловості, промислова модернізація та будівництво інфраструктури. Головним показником за яким можна аналізувати корупцію в країні є Індекс сприйняття корупції.

Індекс сприйняття корупції (англ. Corruption Perceptions Index, CPI) — щорічний рейтинг країн світу, що укладається організацією Transparency International з 1995 року. Країни у рейтингу впорядковані за показником рівня корупції, який ґрунтується на оцінках підприємців та аналітиків. [33]

36 балів зі 100 можливих отримала Україна в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index — CPI) за 2023 рік, і тепер наша країна посідає 104 місце поміж 180 країн. [33]

На рисунку 2.16 наведено динаміку Індексу сприйняття корупції в Україні за 2018-2023 рр.

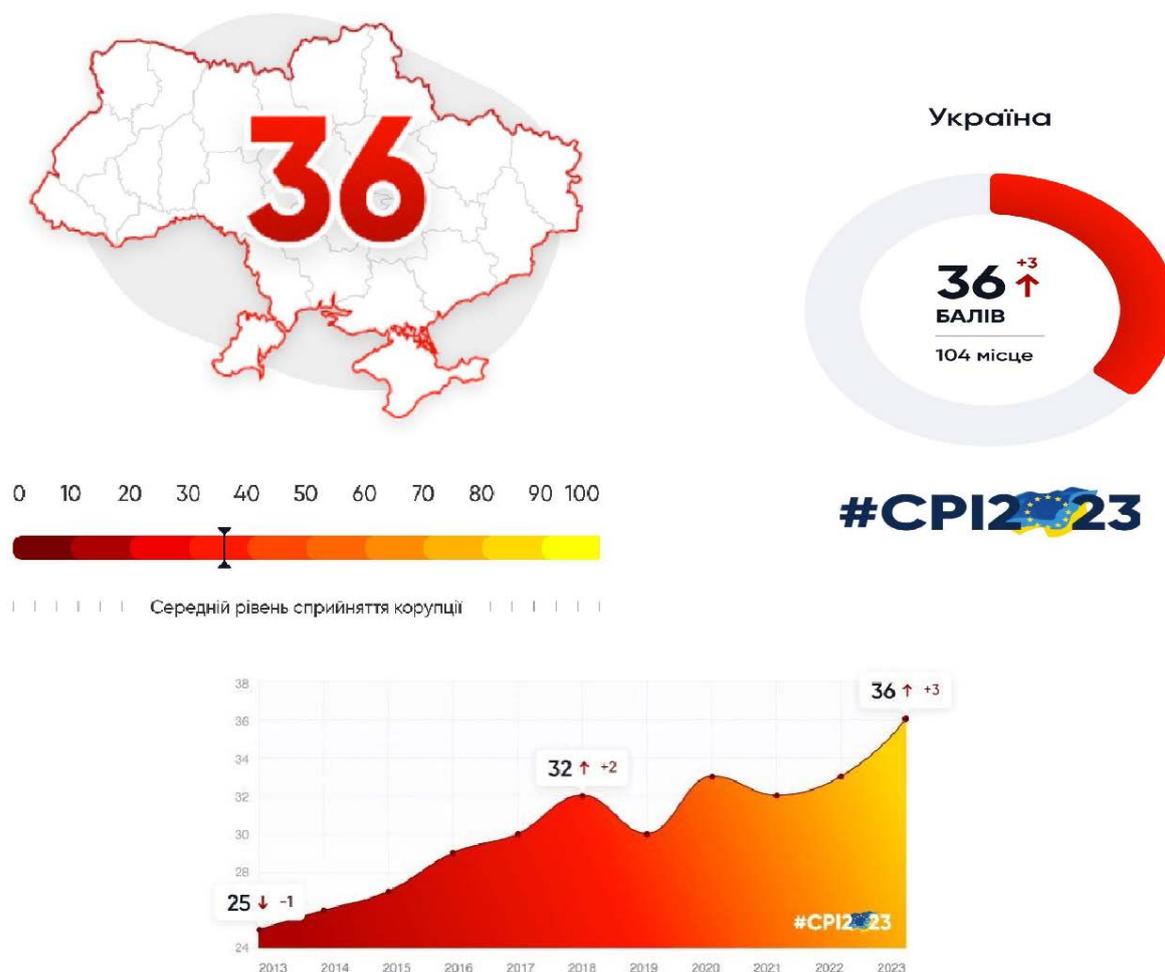


Рис. 2.16. Динаміка Індексу сприйняття корупції в Україні за 2018-2023 рр.

Отже, на рис. 2.16 показано бали, які Україна отримала за оцінку рівня корупції. Протягом періоду 2018-2023 рр. Україна тримається майже на одній і тій самій позиції. У 2023 році індекс сприйняття корупції в Україні дорівнював 36 балів, що на 3 бали вище ніж у 2022 році. Причинами цьому стали антикорупційні дії, які були проведені СБУ протягом 2023 року та низка реформ які було запроваджено в даній сфері.

Проте, попри всі антикорупційні дії, Україна залишається з високо корумпованих країн світу. Цей результат має значні наслідки для економіки та суспільства, зокрема для фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.

Жорстка корупція негативно вплинула на економічний розвиток України. Корупція створює перешкоди для підприємництва та збільшує витрати бізнесу на хабарі та інші неофіційні платежі. Це знижує конкурентоспроможність українських компаній на внутрішньому та зовнішньому ринках. Крім того, корупція призводить до неефективного розподілу ресурсів, оскільки кошти спрямовуються не на найбільш перспективні та продуктивні проекти, а на ті, де можна отримати особисту вигоду.

Результати Індексу сприйняття корупції свідчать про те, що Україна менш приваблива для іноземних інвесторів. Корупційні ризики можуть збільшити операційні витрати та створити правову невизначеність. Інвестори, особливо з країн із нижчим рівнем корупції, не хочуть ризикувати своїм капіталом та, де рівень корупції вищий. Це обмежує іноземні інвестиції, необхідні для розвитку пріоритетних галузей, таких як інфраструктура, промисловість, сільське господарство та інформаційні технології.

Корупція також негативно впливає на державні фінанси. Вона зменшує надходження до бюджету через ухиляння від сплати податків та митних платежів. Крім того, значні кошти витрачаються неефективно через корупційні схеми в державних закупівлях та інших сферах державного управління. Це зменшує можливості держави для фінансування соціальних програм,

інфраструктурних проектів та інших важливих ініціатив, які могли б сприяти розвитку пріоритетних галузей економіки та підвищенню якості життя населення.

Військові дії є одним з найбільш серйозних ризиків для фінансового забезпечення пріоритетних секторів національної економіки. Їх вплив багатогранний і включає економічні, політичні та соціальні аспекти, які можуть мати значні негативні наслідки.

Військові дії часто призводять до руйнування інфраструктури, включаючи транспортні мережі, промислові об'єкти, енергетичні системи та комунальні служби. Це ускладнює або унеможлиблює роботу компаній у таких пріоритетних сферах, як промисловість, сільське господарство та транспорт. Відновлення інфраструктури вимагає значних фінансових ресурсів, які відволікають кошти від інвестицій у розвиток промисловості.

Військові дії створюють високий рівень невизначеності та ризику для інвесторів. Це може призвести до скорочення внутрішніх та іноземних інвестицій, оскільки інвестори шукають більш стабільний ринок. Відтік капіталу і скорочення нових інвестицій значно ускладнили фінансове забезпечення пріоритетних галузей і перешкоджали їх розвитку. Військові конфлікти змушують державу виділяти значні фінансові ресурси на оборону і безпеку, знижуючи ймовірність фінансування інших пріоритетних напрямків. Витрати на оборону можуть обмежити бюджетні можливості в області розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та інших областях, що мають вирішальне значення для стійкого економічного зростання.

Військові дії часто змушують значну частину населення переїжджати, що може вплинути на ринок праці та демографічну структуру. Втрата кваліфікованих працівників і зміни в демографічній структурі можуть ускладнити роботу пріоритетних галузей, знизити продуктивність праці і збільшити вартість навчання нових фахівців.

Оцінка ризиків та можливостей фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки є критично важливою для стратегічного

планування та ефективного управління ресурсами. Вона дозволяє виявити потенційні загрози та можливості, які впливають на розвиток економіки, забезпечити стійке економічне зростання та оптимально використовувати фінансові ресурси. Внутрішні ризики, такі як корупція, неефективне управління та нестабільність законодавства, і зовнішні ризики, включаючи глобальні економічні зміни, політичні нестабільності та екологічні катастрофи, повинні бути детально проаналізовані для розробки ефективних стратегій управління та мінімізації потенційних втрат.

У 2022-2023 роках Україна зіткнулася з серйозними викликами, пов'язаними з фінансовою нестабільністю, спричиненою військовими діями, що призвели до інфляції, зниження ВВП та зростання дефіциту бюджету. Коливання валютних курсів та економічна невизначеність ускладнювали планування та реалізацію інвестиційних проектів, посилюючи фінансовий тиск на підприємства та знижуючи їхню здатність залучати необхідні ресурси. Інфляція стала однією з ключових загроз, призводячи до знецінення національної валюти та зниження купівельної спроможності, що ускладнює реалізацію запланованих заходів та інвестицій.

Для мінімізації ризиків та використання можливостей необхідно забезпечувати стійкість економіки, розробляти стратегії для адаптації до змінних умов, залучати міжнародну підтримку та інвестиції, а також ефективно боротися з корупцією та неефективним управлінням. Тільки так можна забезпечити фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки, що є основою для стійкого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародному рівні.

Аналіз інфляційних процесів в Україні за період 2017-2023 років показує значні коливання рівня інфляції. Зниження інфляції з 13,7% у 2017 році до 4,1% у 2019 році стало можливим завдяки стабілізації валютного курсу, жорсткій монетарній політиці, сприятливим зовнішнім умовам та зваженій фіскальній політиці. Однак у 2021 році інфляція зросла до 10% через збільшення цін на енергоресурси, зростання попиту на продукцію через карантинні умови та

збільшення грошової маси в обігу. У 2022 році інфляція досягла 26,6% через повномасштабне вторгнення росії в Україну, що призвело до руйнування інфраструктури, зупинки підприємств і дефіциту пропозиції товарів та послуг.

У 2023 році інфляція знизилася до 5,1% завдяки високим врожаям, що вплинули на динаміку продовольчих цін. Проте прогноз на 2024 рік вказує на можливе пришвидшення інфляції до 9,8% через низьку базу порівняння, збереження безпекових ризиків, зростання зарплат та адміністративно-регульованих цін. Ці коливання підкреслюють важливість адаптивної економічної політики, спрямованої на стабілізацію макроекономічного середовища, ефективне управління ресурсами та стійкість до зовнішніх і внутрішніх викликів.

Рівень корупції в Україні залишається однією з найсерйозніших перешкод для економічного розвитку та ефективного функціонування державних інститутів. Незважаючи на наявність антикорупційних органів та проведення реформ, Україна продовжує займати низькі позиції в міжнародних рейтингах корупції. У 2023 році Україна отримала 36 балів зі 100 можливих в Індексі сприйняття корупції (CPI) і посіла 104 місце серед 180 країн. Корупція негативно впливає на фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки, призводячи до неефективного використання бюджетних ресурсів та знижуючи привабливість країни для іноземних інвесторів.

Жорстка корупція збільшує витрати бізнесу, знижує конкурентоспроможність українських компаній та неефективно розподіляє ресурси, що стримує економічний розвиток. Корупційні ризики відлякують іноземних інвесторів, обмежуючи приплив іноземного капіталу, необхідного для розвитку пріоритетних галузей. Це підкреслює необхідність посилення антикорупційних заходів та реформ для покращення інвестиційного клімату, забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів та стимулювання стійкого економічного зростання.

Отже, після оцінювання фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки слідує наступні висновки.

Розвиток пріоритетних галузей національної економіки знаходиться на низькому рівні. Достатнього рівня розвитку досягли лише такі галузі як промисловість та сільське господарство. Охорона здоров'я та науково-технічна діяльність є низько розвиненими.

Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки України за період 2018-2023 років свідчить про значні зміни, що відбулися під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Основними галузями, які зробили найбільший внесок у ВВП країни, є сільське господарство та промисловість.

Аналіз доданої вартості основних секторів економіки України за період 2019-2022 років свідчить про значні коливання в розвитку пріоритетних галузей під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників. Даний аналіз показав, що сільське господарство та переробна промисловість мають суттєвий вплив на економіку України.

За аналізований період економіка України зазнала значних змін під впливом пандемії COVID-19 та повномасштабного вторгнення у 2022 році. Сільське господарство та переробна промисловість продемонстрували свою здатність рости та адаптуватися, незважаючи на серйозні виклики. Вугільна промисловість зіткнулася з нестабільністю, але все ще має вирішальне значення для енергетичної незалежності країни. Сектори охорони здоров'я, науки та технологій потребують додаткових інвестицій та підтримки для забезпечення сталого розвитку.

Оцінка фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки показало, що основна частка фінансування пріоритетних галузей зосереджена у секторі промисловості та сільського господарства. Науково-технічна діяльність та охорона здоров'я є недофінансованими галузями, про це свідчить рівень інвестицій у дані галузі.

Програма «5-7-9%», спрямована на підтримку малого та середнього бізнесу, відіграє важливу роль у кредитуванні пріоритетних галузей

національної економіки. Вона пропонує пільгові кредити з низькими відсотковими ставками та сприяє створенню нових робочих місць і розвитку підприємницької діяльності.

Аналіз капітальних вкладень в пріоритетні галузі національної економіки в період з 2018 по 2022 рік показав, що найбільші інвестиції були зроблені в 2021 році, досягнувши 673 899,3млн.грн. Це стало можливим завдяки послабленню карантинних заходів та відновленню діяльності багатьох підприємств. Однак у 2022 році відбулося значне скорочення інвестицій, спричинене ризиками безпеки, погіршенням показників бізнесу та загальною економічною нестабільністю, спричиненою військовими діями.

Оцінка ризиків фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки дозволила виокремити основні з них – інфляція, корупція та війна.

Аналіз інфляційних процесів в Україні за період 2017-2023 років показує значні коливання рівня інфляції. Зниження інфляції у 2019 році порівняно з 2017 роком стало можливим завдяки стабілізації валютного курсу, жорсткій монетарній політиці, сприятливим зовнішнім умовам та зваженій фіскальній політиці. У 2022 році інфляція досягла 26,6% через повномасштабне вторгнення Росії в Україну, що призвело до руйнування інфраструктури, зупинки підприємств і дефіциту пропозиції товарів та послуг. У 2023 році інфляція знизилася до 5,1% завдяки високим врожаям, що вплинули на динаміку продовольчих цін.

Рівень корупції в Україні залишається однією з найсерйозніших перешкод для економічного розвитку та ефективного функціонування державних інститутів. Незважаючи на наявність антикорупційних органів та проведення реформ, Україна продовжує займати низькі позиції в міжнародних рейтингах корупції. Корупція негативно впливає на фінансове забезпечення пріоритетних галузей національної економіки, призводячи до неефективного використання бюджетних ресурсів та знижуючи привабливість країни для іноземних інвесторів.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ

3.1. Зарубіжний досвід фінансування пріоритетних галузей економіки

Аналіз фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки інших країн є одним із важливих інструментів для стратегічного плану та розвитку економіки України. Дослідження успішних моделей фінансування дає змогу перейняти інноваційні практики, які продемонстрували свою ефективність за кордоном. Дана практика допомагає Україні робити ефективнішими державні програми підтримки, облаштовувати сприятливі умови для розвитку пріоритетних галузей економіки та заохочувати іноземні інвестиції.

Вивчення закордонних фінансових стратегій допомагає підвищувати конкурентоспроможність української економіки. Усвідомлення світових трендів та аналіз дій головних конкурентів дозволяє Україні краще планувати розвиток своїх галузей, адаптуватися до змін на світових ринках та залучати новітні технології через міжнародне співробітництво. Також даний аналіз допомагає розвивати приватно-державні партнерства, що дозволяє додатково залучати ресурси для стратегічних інвестицій.

Оцінювання міжнародного досвіду допомагає оптимізувати використання ресурсів та вдосконалити ефективність бюджетних витрат в Україні. Переймання успішних моделей фінансування з інших країн дозволяє розробляти ефективні експортні стратегії та інтеграції України у світову економіку. Окрім цього, це сприяє розвивати людський капітал через впровадження передових освітніх програм та інвестиції у наукові дослідження, що є фундаментом для стійкого економічного зростання та інноваційного розвитку країни.

Сполучені Штати Америки є вдалим прикладом фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки за рахунок своєї комплексної та

ефективної системи підтримки, яка включає державне фінансування, приватні інвестиції та інноваційні механізми. Уряд США активно підтримує пріоритетні галузі завдяки федеральним субсидіям, грантам та програмам стимулювання, такі як Small Business Administration (SBA) та податкові стимули. Дані дії допомагають розвивати технології, охорону здоров'я, енергетику та інфраструктуру, стабілізуючи фінансування та стимулюючи інновації.

Приватний сектор є важливим у фінансовому забезпеченні пріоритетних галузей в Сполучених Штатах Америки. Венчурний капітал та приватні інвестиційні фонди вкладають достатню кількість коштів у стартапи та технологічні компанії, забезпечуючи розвиток нових продуктів та послуг. Дана діяльність приватного сектору додають потужності державному фінансуванню та забезпечують стрімке впровадження новітніх технологій та бізнес-моделей.

Інституційна інфраструктура США, включно з комерційними та інвестиційними банками, стартап-інкубаторами, а також активна участь міжнародних інвесторів, створює чудове середовище для фінансування пріоритетних галузей. Ефективні фінансові інструменти та партнерства між державою та приватним сектором забезпечують стабільний потік інвестицій та підтримку для стратегічних галузей, що дає змогу США бути лідером у розвитку високотехнологічних та інноваційних секторів економіки.

Отже пріоритетними галузями економіки США є:

- охорона здоров'я;
- технологічна індустрія;
- будівництво;
- роздрібна торгівля;
- переробна промисловість.

У таблиці 3.1 наведені основні інструменти фінансування пріоритетних галузей національної економіки.

Таблиця 3.1

Основні інструменти фінансування пріоритетних галузей національної економіки

Інструмент фінансування	Опис
Федеральні гранти та субсидії	- Small Business Innovation Research (SBIR) Program - Small Business Technology Transfer (STTR) Program - National Institutes of Health (NIH) Grants
Державні кредити та гарантії	- Small Business Administration (SBA) Loans (7(a) Loan, 504 Loan, Microloan Program) - Export-Import Bank of the United States (EXIM Bank) - Department of Energy (DOE) Loan Programs Office
Податкові пільги та кредити	- Research & Development (R&D) Tax Credit - Investment Tax Credit (ITC) - Opportunity Zones
Програми венчурного капіталу	- SBIC (Small Business Investment Company) Program - Corporate Venture Capital
Фінансування через інноваційні фонди та кластери	- Manufacturing USA Institutes - Economic Development Administration (EDA) Grants
Капіталізація через біржові ринки	- Initial Public Offerings (IPOs) - Secondary Offerings

Одним із основних інструментів фінансового забезпечення пріоритетних галузей Сполучених Штатів Америки є програма Small Business Administration (SBA). Дана програма створена для легкого пошуку кредиторів. Тобто, це є своєрідна база кредиторів, які знаходяться в пошуку позичальників.

Дана програма допомагає малим підприємствам отримати фінансування, встановлюючи рекомендації щодо позик і знижуючи ризик кредитора. Позики, забезпечені SBA, полегшують малим підприємствам отримання необхідного фінансування.

Основними перевагами позик під гарантію SBA є:

- конкурентоспроможні умови – гарантовані SBA позики зазвичай мають ставки та комісії, які можна порівняти з негарантованими позиками;
- консультація та освіта - деякі позики надаються з постійною підтримкою, яка допоможе малим підприємствам почати та вести свій бізнес;

– унікальні переваги – менші початкові внески, гнучкі вимоги до накладних витрат і відсутність застави для деяких позик .

SBA помічником платників податків щодо кредитних гарантій для малого бізнесу та прямих позик з портфелем у 418,5 млрд. доларів США. Протягом 2023 року фінансовий портфель скоротився порівняно з попереднім роком на 77,7 млрд. доларів США, або 13,9 %.

Найбільше скорочення спіткало такий вид портфеля позик як Agency's (на випадок стихійних лих). Даний сегмент позик скоротився на 55,6 млрд. доларів США (15,2%), оскільки дана програма на випадок стихійних лих COVID припинила приймати заявки протягом 2022 року.

Також скороченню підліг і портфель позик Програми захисту заробітної плати (PPP). Дана програма була введена у 2020 році Законом про допомогу та економічну безпеку через коронавірус. Даний сектор позик зменшився на 30 млрд. доларів США (77,5 %).

Кредитні портфелі 7(a) та 504 зросли на 3,3 млрд. доларів США (3,1%) та 3 млрд. доларів США (9,7%) відповідно. Також збільшився сектор позик для кредитування малого бізнесу на 1,4 млрд. доларів США (11,2%), всі інші портфелі зросли на 221 млн. доларів США (8,2%).

В загальному за допомогою програми SBA у 2023 році було видано позик на суму 8,5 млрд. доларів США.

В загальному аспекті дана програма є розповсюдженою серед усіх верств діяльності США. Найбільше SBA орієнтована на фінансування малих підприємств, а також вони займаються підтримкою підприємств після наслідків пандемії.

Також одним із інструментів фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей Сполучених Штатів Америки є федеральні субсидії. Оскільки існує дуже багато галузей, які отримують державну допомогу, увагу буде зосереджено на трьох бізнес-секторах, які отримують субсидії: енергетиці, сільському господарстві та транспорті. Кожен із цих секторів бізнесу щорічно отримує від уряду мільярди доларів.

Державна субсидія – це грошовий платіж або податкові пільги, які надаються підприємству чи установі, щоб допомогти зменшити тягар або підняти економічний поштовх сектору чи корпорації, що переживає труднощі.

Перший сектор, який отримує щорічно державну підтримку у вигляді федеральних субсидій є енергетика. Щоб допомогти в розробці нових та дослідженні старих джерел енергії, уряд США надає субсидії підприємствам, які здійснюють ці ініціативи. Субсидії також надаються виробникам енергії, розвивають більш ефективні та економічні процедури виробництва та розподілу.

Федеральний уряд надає підприємствам які займаються виготовленням енергії великий перелік податкових пільг, кредитів і т. д.

США виділяє кошти на дослідження та розробки у формі грантів і позик за більш вигідними ставками та умовами погашення. Наприклад, уряд має у своєму арсеналі 2 800 дамб, які виробляють гідро електроенергію, яка діє як субсидія для енергетичних підприємств, дозволяючи користуватися електроенергією за ціною, нижчою за ринкову. Облігації видаються генеруючими підприємствами, що є власністю Міністерства енергетики США, наприклад Управлінню долини Теннессі [35].

Крім того деякі державні землі надаються в оренду або продаються для пошуків нафти та вугілля за ставками, нижчими від ринкових, а імпортні мита вводяться на біопаливо (наприклад, етанол), щоб захистити ціни та уникнути інфляції.

Сільськогосподарський сектор, який забезпечує їжею, є ще однією галуззю, яку уряд не може допустити розпаду. Ціни на продукти, незважаючи на те, що вони коливаються, повинні бути на відносно низькому та доступному рівні.

Є різноманітні способи, за допомогою яких уряд надає субсидії сільському господарству. До таких способів належать:

- прямі грошові виплати надаються фермерам, коли сільськогосподарська продукція падає в ціні, аби компенсувати фінансові витрати на її виготовлення;
- Міністерство сільського господарство США буквально надає фермерам кредити без штрафів за прострочення плати. Позики, по суті, даруються, адже неплатежі не штрафуються;
- Міністерство сільського господарство США надає страховку за доступними цінами від погодних умов і шкідників, завданих посівам;
- окрім страхових державних виплат, фермери додатково можуть отримати державну допомогу (грошові виплати) на випадок якщо врожаю завдано шкоди через стихійні лиха.

Транспортна галузь включає в себе транспортні засоби, потяги, літаки та водні судна, які подорожують, і також величезну загальнонаціональну допоміжну інфраструктуру. До них належать залізничні лінії, дороги та шосе, мости, водні шляхи, повітряні та залізничні термінали та портові споруди для озерних, річкових і океанських перевезень.

США субсидують багато елементів транспортного сектора, щоб гарантувати, що люди, товари та пошта переміщуються з одного місця в інше швидко, ефективно, надійно та доступно. Як внутрішня, так і міжнародна торгівля залежить від безперервного функціонування різних видів транспорту країни, основна підтримка яких почалася після Другої світової війни. Однією з найдорожчих і найбільших субсидій у цій сфері був Федеральний закон про допомогу автомагістралям 1956 року, який фінансував систему трансконтинентальних міждержавних автодоріг.

Субсидії для транспортного сектору подібні до субсидій для вищезгаданих секторів. У деяких випадках плата за користування повітряними, залізничними та автомобільними дорогами може допомогти урядам відшкодувати частину своїх субсидій шляхом прямих грошових платежів, фінансування будівництва аеропорту та залізниці та податкових пільг (або звільнень) для приватних транспортних систем.

Наприклад, у 2022 році федеральний уряд збільшив фінансування програми, яка допомагає штатам і муніципалітетам планувати та будувати інфраструктуру електромобілів на системі автомобільних доріг країни, щоб допомогти прискорити незапланований перехід на електромобілі.

Також Велика Британія є успішним прикладом фінансування пріоритетних галузей економіки завдяки її комплексному та ефективному підходу, включаючи державне фінансування, приватні інвестиції та підтримку різних фінансових установ. Держава активно підтримує інноваційні та стратегічні галузі через велику кількість субсидій, дотацій та податкових пільг. Такі схеми, як Innovate UK, забезпечують фінансування досліджень і розробок, тоді як British Business Bank підтримує малий та середній бізнес, надаючи їм необхідне фінансування.

У таблиці 3.2 наведені інструменти фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки Великобританії.

Таблиця 3.2

Інструменти фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки Великобританії

Галузь	Інструмент фінансування	Опис
Сільське господарство	Субсидії та гранти	Державна фінансова підтримка для сільських господарств для збільшення врожаю, розвитку нових технологій та ефективності
Медична технологія	Інвестиційні фонди	Інвестиції у медичні дослідження, розвиток нових лікарських засобів та технологій для поліпшення охорони здоров'я
Інформаційні технології	Стартап-інкубатори	Фінансова підтримка для інноваційних стартапів у галузі ІТ для створення нових програм, розробки штучного інтелекту та цифрових рішень
Екологічні технології	Гранти на дослідження	Фінансова підтримка для розвитку технологій, спрямованих на зменшення впливу на навколишнє середовище та збереження природних ресурсів
Енергетика	Облігації «зеленого» фінансування	Випуск облігацій для фінансування проектів у галузі відновлювальної енергетики та зменшення викидів CO2

Приватний сектор також грає велику роль у фінансовому забезпеченні пріоритетних галузей економіки Великобританії. Ринок венчурного капіталу завзято підтримує стартапи та компанії, які швидко набирають обертів у своїй діяльності. Особливу увагу приділяють компаніям у сфері фінансових технологій, біотехнологій та зеленої енергетики.

Банківська система Великобританії, включаючи комерційні та інвестиційні банки, надає широкий спектр фінансових послуг, необхідних для підтримки бізнесу. Професійні фінансові установи, такі як банки зелених інвестицій, зосереджені на фінансуванні проектів у сферах зеленої енергетики та екологічних технологій. Інституційні інвестори, такі як пенсійні фонди та страхові компанії, надають довгострокове фінансування ключовим галузям, зміцнюючи тим самим стійкість і стабільність економіки.

Одним із шляхів фінансування розвитку пріоритетних галузей економіки Великобританії є British Business Bank. Метою цього банку є сприяння сталому розвитку та процвітання у Англії та забезпечити перехід до економіки з нульовим чистим результатом, підтримуючи доступ до фінансування для невеликих підприємств.

Основні цілі British Business Bank наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Основні цілі British Business Bank

Ціль	Опис
Стимулювання сталого зростання	Забезпечення малим підприємствам доступу до потрібного типу фінансування для початку, виживання та зростання
Підтримка інновацій	Забезпечення інноваційним підприємствам доступу до необхідного капіталу для початку та масштабування
Розкриття потенціалу розблокування зростання	Забезпечення доступу підприємствам до необхідних фінансів незалежно від їхнього місцезнаходження та особистих характеристик
Побудова сучасної зеленої економіки	Фінансування революційних рішень для боротьби зі зміною клімату та допомога малим підприємствам у переході на нульовий чистий прибуток для процвітання в зеленому майбутньому

*Складено автором за даними [36]

British Business Bank на 100% є державною установою, але управляється ним незалежно. Дана установа приносить досвід і державні гроші на ринок

фінансування малого бізнесу. Проте British Business Bank виступає в якості посередника, тобто сам банк не кредитує і не інвестує безпосередньо. В свою чергу установа працює з понад 130 партнерами, такими як банки, лізингові компанії, фонди венчурного капіталу та веб-платформи.

Результати діяльності Банку порівняно з поставленими цілями за останній фінансовий рік були наступними [36]:

- збільшення обсягів фінансування для малого бізнесу. На кінець березня 2023 року обсяг фінансування, наданого за допомогою основних фінансових програм Банку, становив 12,4 мільярда фунтів стерлінгів, підтримуючи понад 90 000 підприємств, що значно перевищує цільовий показник у 10,7 мільярда фунтів стерлінгів;
- допомога у створенні більш різноманітного фінансового ринку для невеликих підприємств – Банк продовжував розгортати переважну більшість фінансів у своїх основних фінансових схемах за межами найбільших банків Великобританії, перевищуючи встановлену ціль. 99% фінансування Банку було надано за межами банків «Великої п'ятірки» проти цільового показника 97%;
- виявлення та допомога у зменшенні регіональних диспропорцій у доступі до фінансування – Банк досяг своєї мети щодо розгортання фінансування між країнами та регіонами Великобританії, розгорнувши 1,27 мільярда фунтів стерлінгів фінансування за межами Лондона;
- будучи експертним центром у сфері фінансування малого бізнесу у Великій Британії, надаючи консультації та підтримку уряду. Було оцінено, що Банк досяг своєї мети у розгортанні свого досвіду в уряді, ефективно інформуючи про це за шістьма показниками ефективності;
- досягнення інших цілей при ефективному управлінні грошима платників податків – Банк досяг скоригованої прибутковості на рівні 6,5%, значно перевищивши цільовий показник у 1,3%;
- підтримуючи перехід Великої Британії до нульової чистої економіки. Банк досяг ключових етапів у виконанні початкової стратегії вирівнювання портфеля, базового рівня викидів для власної діяльності та

початкового плану досягнення цільової нульової чистої діяльності у своїй діяльності.

Також розповсюдженим інструментом фінансування розвитку пріоритетних галузей Великобританії є Innovate UK.

У таблиці 3.4 наведено функції даного агентства.

Таблиця 3.4

Функції Innovate UK

Аспект	Опис
Фінансування інновацій	Innovate UK надає гранти та кредити для підтримки науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у різних галузях.
Програми підтримки стартапів та МСП	Спеціалізовані програми для малих та середніх підприємств (МСП) і стартапів, які включають фінансову підтримку, менторинг та консалтинг.
Інноваційні конкурси та виклики	Регулярні конкурси, що дозволяють компаніям подавати свої інноваційні проекти для отримання фінансування.
Партнерства та співпраця	Підтримка партнерства між бізнесом, університетами та дослідницькими установами для спільної роботи над інноваціями.
Секторні програми	Спеціалізовані програми для конкретних секторів, таких як охорона здоров'я, енергетика, цифрові технології та транспорт.
Підтримка експортних ринків	Допомога компаніям у виході на міжнародні ринки через фінансову підтримку та консультаційні послуги.
Інноваційні центри	Підтримка створення та розвитку інноваційних центрів, інкубаторів та акселераторів для стартапів та МСП.
Грантові програми для досліджень та розробок	Надаються гранти для проведення досліджень та розробок, що включають технологічні стартапи та проекти.
Експертна підтримка та менторинг	Доступ до експертів та менторів, які можуть допомогти компаніям розвивати свої інноваційні ідеї та бізнес-моделі.
Інвестиції у зелені технології	Підтримка проектів, спрямованих на розробку та впровадження технологій, що сприяють зменшенню вуглецевого сліду та екологічної стійкості.

*Складено автором за даними [37]

Innovate UK – це національне агентство з інновацій Великобританії, що сприяє економічному зростанню шляхом підтримки інновацій у пріоритетних галузях економіки. Його метою є сприяння розвитку нових технологій та

послуг, які створюють робочі місця, стимулювання економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності Великобританії на світовому ринку.

У таблиці 3.5 наведено основні програми Innovate UK.

Таблиця 3.5

Основні програми Innovate UK

Програма	Опис
Smart Grants	Надання грантів для інноваційних проектів у будь-якій галузі економіки з потенціалом економічного зростання.
ICURe (Innovation to Commercialisation of University Research)	Допомога командам з університетів у комерціалізації своїх досліджень та розробок.
SBRI (Small Business Research Initiative)	Підтримка інноваційних рішень для конкретних суспільних проблем, фінансування їх розробки та впровадження.
Future Leaders Fellowships	Ініціатива для підтримки інноваційних лідерів, які розвивають свої ідеї та проекти.
Catapult Centres	Мережа інноваційних центрів, що підтримують дослідження та розробки у ключових технологічних галузях.

Innovate UK грає важливу роль у створенні та підтримці інноваційної екосистеми Великобританії, що в свою чергу є невід'ємним елементом фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей економіки. Завдяки своїм програмам та ініціативам, агентство сприяє розвитку нових технологій, підтримує стартапи та МСП, стимулює науково-дослідні роботи та сприяє виходу британських компаній на міжнародні ринки. Це допомагає Великобританії залишатися конкурентоспроможною на глобальному рівні та забезпечує стійке економічне зростання.

Отже аналіз закордонного досвіду фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки для стратегічного планування та розвитку економіки нашої країни. Дослідження успішних моделей фінансування ключових секторів економіки інших країн світу дає змогу Україні запозичити деякі аспекти даних моделей для удосконалення свого механізму фінансування розвитку пріоритетних галузей національної економіки. Це допомагає підвищувати конкурентоспроможність України, адаптуватися до найменших

коливань а світовому ринку та ставати привабливішими для іноземних інвесторів.

Інституційна інфраструктура, ефективні фінансові інструменти і симбіоз між державою та приватним сектором надають стабільності інвестиційним потокам, а також підтримку для пріоритетних галузей економіки, що є невід'ємною частиною сталого економічного розвитку кожної країни. Наприклад, Сполучені Штати Америки демонструють комплексний підхід до підтримки ключових галузей через державне фінансування, приватні інвестиції та інноваційні механізми, що включають федеральні субсидії, гранти та програми стимулювання.

Програма Small Business Administration (SBA) є одним із ключових інструментів фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки США. Дана програма допомагає малим підприємствам отримувати необхідне фінансування через гарантовані позики, що мають конкурентоспроможні умови та підтримку. Цей приклад підкреслює важливість забезпечення доступу до фінансування для малих підприємств, що є критичним для початку, виживання та зростання бізнесу.

Також аналіз фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки США показує ефективність комплексного підходу уряду до підтримки ключових секторів через федеральні субсидії. Така підтримка є важливою для стимулювання розвитку та забезпечення стабільності в галузях енергетики, сільського господарства та транспорту. Енергетичний сектор отримує, що включає в себе податкові пільги, кредити та підтримку у вигляді грантів. Це допомагає виробникам енергії впроваджувати ефективні технології та знижувати виробничі витрати, що сприяє енергетичній безпеці та сталому розвитку.

У галузі сільського господарства державна підтримка впроваджується у вигляді грошових виплат, доступних кредитів та страхових програм. Ці заходи допомагають фермерам знижувати ризики та компенсувати фінансові витрати у випадку коливання цін на продукцію чи стихійних лих. Таким чином

забезпечується стабільність цін на продукти та підтримується життєздатність фермерських господарств, що є критично важливим для збереження продовольчого забезпечення країни.

Транспортний сектор, який включає широкий спектр інфраструктури та транспортних засобів, отримує суттєві субсидії для забезпечення ефективного та надійного переміщення людей і товарів. Державні субсидії включають фінансування будівництва та модернізації транспортної інфраструктури, податкові пільги та прямі грошові платежі. Це дозволяє підтримувати безперебійне функціонування транспортних систем, що ключовим для внутрішньої та міжнародної торгівлі. В цілому, успішні моделі фінансового забезпечення США демонструють важливість державної підтримки для розвитку та стабілізації пріоритетних галузей економіки, що може бути корисним прикладом для України у створенні ефективної системи фінансової підтримки.

Аналіз фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки Великобританії демонструє успішність комплексного підходу, складовими якого є державне фінансування, приватні інвестиції та підтримку різних фінансових установ. Держава активно підтримує інноваційні та стратегічні назі через численні субсидії, дотації та податкові пільги. Завдяки таким програмам, як Innovate UK та діяльності British Business Bank, забезпечується необхідне фінансування для досліджень і розробок, а також для малого та середнього бізнесу.

Комплексний підхід Великобританії до фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей сприяє стабільному економічному зростанню, інноваційному розвитку та високій конкурентоспроможності на світовій арені. Успішна модель Великобританії може служити прикладом для інших країн, включаючи Україну, у створенні ефективної системи фінансової підтримки, яка б сприяла сталому розвитку та економічному процвітанню.

В цілому, переймання успішних міжнародних практик допомагає Україні створювати ефективну систему фінансової підтримки для розвитку

пріоритетних галузей, сприяє економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку.

3.2. Рекомендації щодо стимулювання розвитку пріоритетних галузей національної економіки в Україні

Розробка рекомендацій щодо стимулювання пріоритетних галузей національної економіки є критично важливою з декількох причин. По-перше, стимулювання таких галузей, як інформаційні технології, сільське господарство, зелена енергетика та інноваційні технології, сприяє загальному економічному зростанню країни. Це допомагає створювати нові робочі місця, збільшувати ВВП та підвищувати рівень життя населення.

По-друге, для того щоб Україна залишалася конкурентоспроможною на світовому ринку, необхідно розвивати пріоритетні галузі, які мають високий потенціал для експорту. Підтримка інноваційних та високотехнологічних секторів дозволяє підвищити якість та конкурентоспроможність українських товарів та послуг на міжнародній арені. Чітка стратегія та рекомендації щодо розвитку пріоритетних галузей також створюють привабливий інвестиційний клімат, сприяючи залученню як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій.

По-третє, стимулювання пріоритетних галузей сприяє розвитку інновацій та технологій. Підтримка науково-дослідницьких робіт та впровадження новітніх технологій у виробництво забезпечує довгострокове зростання та стійкість економіки. Розробка рекомендацій також включає розвиток інфраструктури, яка є основою для ефективного функціонування економіки. Інвестиції в транспорт, енергетику та цифрову інфраструктуру сприяють зростанню продуктивності та поліпшенню якості життя.

По-четверте, підтримка пріоритетних галузей допомагає створювати нові робочі місця та підвищувати рівень доходів населення, що в свою чергу зменшує рівень безробіття та підвищує соціальну стабільність. Це важливо для забезпечення гармонійного розвитку суспільства та зниження соціальної

напруги. Розробка рекомендацій щодо стимулювання галузей, пов'язаних із зеленою енергетикою та екологічними технологіями, сприяє екологічній стійкості країни, зменшуючи негативний вплив на навколишнє середовище та сприяючи боротьбі зі зміною клімату.

По-п'яте, розробка та впровадження чітких рекомендацій сприяє підвищенню ефективності державного управління. Це дозволяє більш раціонально використовувати державні ресурси, планувати довгострокові стратегії розвитку та забезпечувати прозорість і підзвітність державних програм. Стимулювання пріоритетних галузей економіки сприяє збалансованому регіональному розвитку та підтримці малого та середнього бізнесу (МСБ), який є основою економіки. Це допомагає забезпечити економічну рівність, диверсифікацію економіки та стимулює підприємницьку діяльність.

В Україні було прийнято й реалізовано достатньо широкий спектр національних та регіональних стратегічних документів, спрямованих на розвиток економіки та її пріоритетних галузей. Вони охоплюють різні аспекти підтримки бізнесу, від формування сприятливого економіко-правового середовища до проактивного стимулювання, включно з податковими пільгами, спрощенням адміністративних процедур, доступнішою фінансово-кредитною підтримкою та державним субсидуванням.

Однак, за час незалежності України не було розроблено жодного програмного документа, який би передбачав цілеспрямовані заходи для гарантування фінансово-економічного оздоровлення та розвитку пріоритетних галузей економіки. Стратегічні плани здебільшого стосувалися загальних аспектів підтримки фінансової системи суб'єктів господарювання.

Серед реалізованих стратегій варто виокремити:

– Програма економічних реформ на 2010-2014 роки. Дана програма охоплювала широкий спектр напрямів, таких як розвиток фінансового сектору, сільського господарства, транспорту, енергетики. Проте, не містила конкретного переліку пріоритетних галузей національної економіки;

– Стратегія сталого розвитку «Україна-2020». Стратегія була спрямована на реформи, покращення корпоративного права, розвитку фінансового сектору, але не мала галузевої спеціалізації;

– Національна економічна стратегія до 2030 року. Дана стратегія передбачає розвиток таких галузей як ІКТ, аграрний сектор, промисловість, енергетика, транспорт, креативні індустрії, сфера послуг, цифрова економіка.

Попри те, що Україна реалізувала низку стратегій, спрямованих на розвиток фінансової системи (наприклад Стратегія фінансового сектору України до 2025 року), вони не стосувалися заходів щодо покращення фінансування стратегічних підприємств або пріоритетних видів економічної діяльності.

Покращення розвитку пріоритетних галузей національної економіки в Україні може бути здійснене шляхом впровадження комплексу заходів на різних рівнях – від господарської політики до конкретних програм і проектів.

У таблиці 3.6 наведено основні рекомендації щодо стимулювання розвитку пріоритетних галузей національної економіки.

Таблиця 3.6

Основні рекомендації щодо стимулювання розвитку пріоритетних галузей
національної економіки

Рекомендація	Опис
Інвестування в дослідження та розвиток (R&D)	Збільшити інвестиції в технології майбутнього для підвищення конкурентоспроможності.
Розвиток людських ресурсів	Забезпечити доступ до високоякісної освіти та підтримку для молодих спеціалістів та підприємців у пріоритетних галузях.
Створення сприятливого бізнес-середовища	Знизити податкові ставки та спростити адміністративні процедури для бізнесу в пріоритетних галузях.
Стимулювання експорту	Розробити програми підтримки експорту продукції та послуг пріоритетних галузей на міжнародні ринки.
Створення інноваційних кластерів	Сприяти співпраці між підприємствами, університетами та дослідницькими установами для розвитку інноваційних кластерів.

Одним із компонентів покращення фінансування пріоритетних галузей національної економіки є стимулювання інновацій. Тобто надання підтримки та ініціативі для інноваційних підприємств і дослідницьких установ, включаючи

податкові пільги, гранти та інвестиційні програми. Як приклад, можна запозичити кейс із Великобританії. В них існує агентство Innovate UK. Його метою є сприяння розвитку нових технологій та послуг, які створюють робочі місця, стимулювання економічного зростання та підвищенню конкурентоспроможності Великобританії на світовому ринку. Тобто вони інвестують у розробку інновацій та новітніх технологій, таким чином стимулюючи розвиток пріоритетних галузей економіки.

Також можливий варіант розширення ролі існуючих банків розвитку, таких як Державний банк розвитку України, для надання фінансування малим і середнім підприємствам, які працюють у пріоритетних галузях економіки.

Важливим аспектом є впровадження пільг. Податкові пільги для підприємств, що працюють у пріоритетних галузях, зокрема у сферах зеленої енергетики, інформаційних технологій та сільського господарства. Дані галузі є розповсюдженими на світовому ринку, тому стимулювання їх розвитку дозволить залучити додаткові інвестиції із-за кордону.

Також важливо забезпечити прямі фінансові підтримки для підприємств, що займаються дослідженнями і розробками, інноваціями та екологічними проектами. Даний механізм фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки ефективно показав себе у США. Тому Україні варто включити даний аспект у формуванні стратегії щодо покращення фінансового забезпечення пріоритетних галузей національної економіки.

Україна має великий потенціал для розвитку своєї економіки, особливо в пріоритетних галузях. Одним із таких способів підтримки цього розвитку є стимулювання приватних інвестицій. Наприклад, за допомогою венчурних фондів інвестори можуть вкладати кошти у перспективні стартапи, що сприяє інноваціям та підтримці новаторських ідей.

Інфраструктурний розвиток є ключовим елементом у забезпеченні сталого росту економіки. Інвестиції в модернізацію транспортної, енергетичної та цифрової інфраструктури допомагають підвищити продуктивність та конкурентоспроможність пріоритетних галузей. Розвиток інноваційних хабів,

таких як технологічні парки та наукові центри, сприяє впровадженню новітніх технологій та досліджень, що стимулює інноваційну діяльність у країні.

Розвиток людського капіталу є важливою складовою економічного зростання. Інвестування в освітні програми та тренінги сприяє підготовці висококваліфікованих кадрів, які необхідні для успішної роботи у пріоритетних галузях. Стипендії та гранти для студентів та науковців, які працюють над інноваційними проектами, мотивують до активної діяльності та розвитку новаторських ідей.

Стимулювання експорту є одним із шляхів залучення зовнішніх доходів та розширення ринків збуту для українських підприємств. Підтримка експортерів та зниження торгових бар'єрів допомагають стимулювати експортну діяльність та розвивати міжнародну торгівлю.

На останньому етапі важливою складовою ефективного розвитку є регуляторна підтримка. Спрощення регуляторних процедур та захист інтелектуальної власності створюють сприятливе середовище для бізнесу та стимулюють інновації. Інтеграція з міжнародними ринками також є важливою для розвитку економіки, оскільки це дозволяє залучати зовнішні інвестиції та розширювати можливості для експорту українських товарів і послуг.

Україна має великий потенціал для розвитку своєї економіки, і стимулювання пріоритетних галузей є ключовим чинником у цьому процесі. Рекомендації зі стимулювання таких секторів, як інформаційні технології, сільське господарство та зелена енергетика, мають стратегічне значення для загального економічного зростання країни та підвищення рівня життя населення. Розвиток цих галузей не лише сприяє створенню нових робочих місць та збільшенню ВВП, але й робить Україну більш конкурентоспроможною на світовій арені через високий потенціал для експорту.

Стратегії, спрямовані на розвиток пріоритетних галузей, також створюють привабливий інвестиційний клімат, що сприяє як внутрішнім, так і зовнішнім інвестиціям. Це допомагає повернути необхідний капітал для реалізації інноваційних проектів та розвитку нових технологій. Рекомендації

щодо стимулювання інноваційних і високотехнологічних секторів дозволяють підвищити якість та конкурентоспроможність українських товарів та послуг на міжнародному ринку.

Підтримка пріоритетних галузей є також ключовим чинником у розвитку інновацій та технологій, сприяючи довгостроковому зростанню та стійкості економіки. Інвестування в інфраструктуру, розвиток інноваційних хабів і розробка людського капіталу є важливими елементами цього процесу, що сприяють поліпшенню якості життя та зростанню продуктивності.

Рекомендації з підтримки пріоритетних галузей також допомагають зменшити рівень безробіття та підвищують рівень доходів населення, що сприяє соціальній стабільності. Особлива увага до зелених технологій та екологічної стійкості сприяє зниженню негативного впливу на навколишнє середовище та боротьбі зі зміною клімату.

Незважаючи на реалізацію різноманітних стратегій та програм, Україні важливо розробити комплексні заходи для гарантування фінансово-економічного оздоровлення та розвитку пріоритетних галузей. Це може включати в себе ініціативи, спрямовані на стимулювання інновацій, розширення ролі банків розвитку, надання податкових пільг та пряму фінансову підтримку для досліджень та розробок.

Загалом, розвиток пріоритетних галузей економіки України потребує комплексного підходу та спільних зусиль уряду, бізнесу та громадськості. Відповідно розроблених та реалізованих стратегій можуть стати ключовими визначниками ефективного економічного розвитку країни в майбутньому.

Отже узагальнюючи розділ напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей будуть наступними.

Провівши аналіз закордонного досвіду фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки для стратегічного планування та розвитку економіки України, можна зазначити, що успішні моделі фінансування ключових секторів інших країн світу надають цінні відомості для удосконалення внутрішньої системи фінансової підтримки. Наприклад,

американська програма Small Business Administration (SBA) та британські ініціативи, такі як Innovate UK та British Business Bank, відображають важливість державної підтримки малих підприємств та інноваційних проектів.

Комплексний підхід до фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей, який використовується у США та Великобританії, включає в себе державне фінансування, приватні інвестиції та підтримку фінансових установ. Це сприяє стабільному економічному зростанню, інноваційному розвитку та високій конкурентоспроможності країни на міжнародній арені.

Успішні моделі фінансового забезпечення, такі як програма SBA та ініціативи Великобританії, можуть служити важливими прикладами для України у створенні ефективної системи фінансової підтримки. Підтримка пріоритетних галузей економіки сприяє не лише сталому економічному зростанню та розвитку, але й підвищує конкурентоспроможність країни на світовому ринку через збільшення експортного потенціалу та привабливість для іноземних інвесторів.

Важливою частиною успішних стратегій є також підтримка інновацій та високотехнологічних секторів, що сприяє поліпшенню якості та конкурентоспроможності українських товарів та послуг на міжнародному ринку. Підтримка цих галузей також сприяє зменшенню рівня безробіття, підвищенню рівня доходів населення та соціальній стабільності.

Україні важливо розробити комплексні заходи для гарантування фінансово-економічного оздоровлення та розвитку пріоритетних галузей. Це може включати в себе ініціативи зі стимулювання інновацій, розширення ролі банків розвитку, надання податкових пільг та пряму фінансову підтримку для досліджень та розробок.

Загалом, розвиток пріоритетних галузей економіки України потребує комплексного підходу та спільних зусиль уряду, бізнесу та громадськості. Реалізація відповідно розроблених та реалізованих стратегій може стати ключовим визначником ефективного економічного розвитку країни в майбутньому.

ВИСНОВКИ

У роботі було досліджено теоретичні та практичні аспекти фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки, оцінено стан даних галузей та визначено основні напрями підвищення ефективності фінансового забезпечення.

1. Проведене дослідження фінансового забезпечення розвитку пріоритетних галузей національної економіки підтвердило його ключову роль у стійкому економічному розвитку та підвищенні конкурентоспроможності держави на світовому ринку. В умовах глобалізації та швидких технологічних змін, ефективне фінансування є необхідним для забезпечення інноваційного розвитку, модернізації виробничих процесів та покращення якості продукції.

Аналізуючи основні проблеми фінансового забезпечення, було визначено, що не статність фінансових ресурсів, неефективне їх використання, нестабільність фінансових ринків та інституційні бар'єри є основними перешкодами на шляху до ефективного розвитку пріоритетних галузей національної економіки.

Пріоритетними галузями економіки України є:

- сільське господарство;
- промисловість;
- наукова та науково-технічна діяльність;
- охорона здоров'я.

Лише за умови комплексного підходу до державного регулювання фінансового ринку можна досягти поставлених цілей щодо стимулювання розвитку та підвищення конкурентоспроможності пріоритетних галузей економіки України.

2. Проведений аналіз сучасного стану розвитку пріоритетних галузей національної економіки показав, що багато з них потребують додаткових інвестицій та фінансової підтримки для досягнення високих показників

ефективності та конкурентоспроможності. Оцінка ризиків фінансового забезпечення виявила основні загрози, які можуть вплинути на стабільність фінансування та розвиток галузей.

3. Аналіз розвитку пріоритетних галузей національної економіки України за період 2018-2023 років виявив значні зміни, зумовлені внутрішніми та зовнішніми факторами. Виявлено, що промисловість та сільське господарство досягли достатнього розвитку, тоді як охорона здоров'я та науково-технічна діяльність залишаються на низькому рівні розвитку.

Сільське господарство, незважаючи на коливання, залишається найбільшою галуззю за часткою у національному ВВП. Пандемія COVID-19 сприяла тимчасовому зростанню частки сільського господарства у ВВП, але повномасштабне вторгнення у 2022 році призвело до її зниження. Переробна промисловість демонструвала стабільний розвиток, а вугільна, незважаючи на зростання у 2019-2021 рр., зазнала значних втрат через окупацію та припинення діяльності шахт у 2022 році.

4. Оцінка фінансового забезпечення пріоритетних галузей показала, що основна частина фінансування зосереджена у секторі сільського господарства та промисловості. Науково-технічна діяльність та охорона здоров'я є нефінансованими, що потребує додаткових інвестицій. Аналіз капітальних інвестицій в пріоритетні галузі за період 2018-2022 рр. показав найбільші вкладення у 2021 році, але у 2022 році відбулося значне скорочення через військові дії та економічну нестабільність.

Основними банками-учасниками програми «5-7-9%» є «Приватбанк», «Ощадбанк» та «Райффайзен Банк Аваль».

5. Оцінка ризиків фінансового забезпечення пріоритетних галузей виявила основні проблеми: інфляцію, корупцію та війну. Інфляційні процеси зазнали значних коливань, зростаючи до 26,6% у 2022 році через військові дії та руйнування інфраструктури. Рівень корупції залишається однією з найсерйозніших перешкод для економічного розвитку, що негативно впливає на фінансове забезпечення пріоритетних галузей.

6. Аналіз закордонного досвіду фінансового забезпечення пріоритетних галузей економіки показав, що успішні моделі фінансування ключових секторів, застосованні в США та Великобританії, можуть служити цінними прикладами для удосконалення внутрішньої системи фінансової підтримки в Україні. Зокрема, американська програма Small Business Administration (SBA) та британські ініціативи, такі як Innovate UK та British Business Bank, демонструють ефективність державної підтримки малих підприємств та інноваційних проектів.

7. Вивчення зарубіжного досвіду фінансування пріоритетних галузей дозволило визначити успішні практики, які можуть бути адаптовані для українських реалій. На основі проведених досліджень були розроблені рекомендації щодо стимулювання розвитку пріоритетних галузей економіки в Україні. Серед них – вдосконалення законодавчої бази, залучення іноземних інвестицій та підвищення ефективності використання наявних ресурсів.

Комплексний підхід до фінансового забезпечення, який включає державне фінансування, приватні інвестиції та підтримку фінансових установ, сприяє стабільному економічному зростанню, інноваційному розвитку та високій конкурентоспроможності на міжнародній арені. Такі моделі фінансового забезпечення можуть бути адаптовані для України з метою створення ефективної системи фінансової підтримки.

Підтримка пріоритетних галузей економіки є важливою для сталого економічного зростання, розвитку та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку. Це також сприяє збільшенню експортного потенціалу та привабливості для іноземних інвесторів. Успішні стратегії включають підтримку інновацій та високотехнологічних секторів, що покращує якість та конкурентоспроможність українських товарів та послуг на міжнародному ринку, зменшує рівень безробіття, підвищує доходи населення та сприяє соціальній стабільності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник А.Ф., Васіна А.Ю., Желюк Т.Л., Попович Т.М. Національна економіка: навч. посібник Київ : Знання, 2011. 463 с.
2. Піча Ю.В. Національна економіка: Підручник Київ: Каравела; 2008. 428 с.
3. Економічний енциклопедичний словник: Мочерний, Ларіна Я.С., Устенко О.А., С.І. Юрій; Львів: Світ, 2005. 616 с.
4. Тарасевич В.М. Національна економіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Центр учбової літератури, 2009. 280 с.
5. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки : закон України прийнятий 17.08.2013 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246811950>
6. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми з використання технологій штучного інтелекту в пріоритетних галузях економіки на період до 2026 року: Закон України прийнятий 19.04.2024 URL:<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-derzhavnoi-tsilovoi-naukovo-tekhnichnoi-prohramy-z-vykorystannia-s320130424>
7. Мордань Є.Ю., Відменко Ю.В., Кобець Ж.О. Венчурне інвестування в Україні та світі: сучасні тенденції та особливості розвитку. *Гроші, фінанси і кредит*. № 17. 2018. С. 391–399.
8. Фещенко Л.В. Бюджетна система України: навч. посіб. Київ: Кондор, 2008. 440 с.
9. Кужелєв М. О. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні : монографія Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.
10. Федосов В.В., Опарін В.І., Львовчкін С.О. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями : монографія. Київ : КНЕУ, 2002. 387 с.

11. Правдюк О.Л. Методи, важелі та інструменти фінансової політики в аграрній сфері економіки. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит»*. 2009. № 2. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/chem_biol/Vsnau/FiK/2009_2/21Pravdyuk.pdf (дата звернення: 24.01.2019).
12. Даниленко А.І. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2008.
13. Про державний бюджет на 2024 рік: закон України прийнятий 09.11.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20>
14. Про Національний банк України: закон України редакція 19.04.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
15. Про цінні папери та фондовий ринок: закон України прийнятий 29.05.2006 URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/zakon-ukrani-pro-tsnn-paperi-ta-fondoviy-rinok/>
16. Про банки і банківську діяльність: закон України редакція 27.04.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
17. Про страхування: закон України редакція 19.04.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20>
18. Про затвердження «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року» : закон України прийнятий 27.12.2019 URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/pro-zatverdzhennya-strateg-rozvitku-fnansovogo-sektoru-ukrani-do-2025-roku/>
19. Про надання фінансової державної підтримки: закон України редакція 02.05.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF>
20. Деякі питання надання державних гарантій на портфельній основі : постанова Кабінету Міністрів редакція 30.04.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2021-%D0%BF>
21. Гринів Л.С. Національна економіка: Навч. посібник : Львів: «Магнолія 2006», 2008 464 с.

22. Про затвердження Положення про заходи захисту та визначення порядку здійснення окремих операцій в іноземній валюті: постанова Національного банку України прийнято 02.01.2019 URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_02012019_5

23. УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: закон України редакція 30.11.2023 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

24. Старостенко Г.Г. Національна економіка: навч. посібник : К.: Ліра-К, 2011. 432 с.

25. Опришко В.Ф., Хатнюк Н.С., Фукс Н.А. Господарське право : підручник : К.: КНЕУ, 2011. 501 с.

26. Офіційний сайт Міністерство Фінансів України: Валовий внутрішній продукт (ВВП) в Україні 2024 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>

27. Офіційний сайт НАБУ : ВВП України за роками URL: <https://nabu.ua/ua/vvp-2.html>

28. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

29. Диба М. І. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку України: монографія К.: КНЕУ, 2013. 85 с.

30. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/z-pochatku-2023-roku-biznes-otrymav-dostupnykh-kr-edytiv-na-97-mlrd-hrn>

31. Офіційний сайт Міністерство Фінансів України: Інфляція в Україні 2024 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

32. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-vstanoviv-oblikovu-stavku-na-rivni-16-ta-vodno-chas-zalishiv-nezminnimi-protsentni-stavki-za-svoyimi-operatsiyami-z-bankami>

33. Офіційний сайт Trasparency International Ukraine URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/#>
34. Official website of the United States government : U.S. Small Business Administration URL: <https://www.sba.gov/>
35. Government Subsidies for Business : Article / by Mark Davis , 2023.
36. Official website of the British Business Bank URL: <https://www.british-business-bank.co.uk/>
37. Official website of the Innovate UK URL: <https://www.ukri.org/councils/innovate-uk/>
38. Чугунов І.Я., Качула С.В. Державна фінансова політика забезпечення соціального розвитку суспільства . Вісник КНТЕУ. 2020. № 2.
39. Chugunov I., Makohon V. Fiscal strategy as an instrument of economic growth. Baltic Journal of Economic Studies. 2019.Vol.5 No.3.
40. Чугунов І.Я., Канєва Т.В. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: навч. посіб. К.:Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2018.
41. Смирнова І. І., Сімаков К.І. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. № 3 (53). 2018.
42. Шамота Г.М. Особливості інвестиційного потенціалу України на сучасному етапі розвитку економіки. *Ефективна економіка*. № 11, 2015.
43. Бутурлакiна Т.О. Проблеми функціонування венчурного капіталу як джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні та шляхи вдосконалення на прикладі досвіду США. *Глобальні та національні проблеми економіки*. № 4. 2015.
44. Гарбар Є.С. Альтернативні шляхи капіталізації банку під час значного дефіциту грошових ресурсів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 2. Т. 2.
45. Даниленко А.І. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку : навч. посіб. Київ : Фенікс, 2008. 468 с.

46. Череп А.В. Особливості розвитку сучасної фінансової системи в ринкових умовах. *Економіка та держава*. 2006. № 6. С. 28–30.

47. Щербакова О.Л. Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку монофункціонального міста : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : спец. 25.00.04 «Місцеве самоврядування». Запоріжжя, 2012.

48. Мартинова Т.О. Удосконалення діючих механізмів фінансового забезпечення соціально-культурної сфери. Наукові праці КНТУ. Економічні науки. 2010. Вип. 17. URL: www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/37.pdf (дата звернення: 24.01.2019).

49. Onyshchenko S.V., Glushko A.D. Additive deterministic models of enterprises activity financial results factor analysis. Економічний розвиток держави та її соціальна стабільність : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Полтава, 15 травня 2019 року). Полтава : Пусан А.Ф., 2019. Ч. 1. С. 30-32.

50. Ptashchenko Liana. Economic-mathematical solution of the problem of price fluctuations. ASSOCIATION AGREEMENT: FROM PARTNERSHIP TO COOPERATION : collective monograph. Published by Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, 2018.

51. Глушко А.Д. Підтримка стійкості фінансової системи України в умовах воєнного стану . Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 черв. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 145.

52. Маслій О.А. Виклики економічній безпеці страхового бізнесу в умовах воєнного стану . Економічна безпека: держава, регіон, підприємство : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 17 трав. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 54–57.

53. Глушко А.Д., Догадайло В.Є. Фінансовий ринок України: виклики воєнного стану. Розвиток фінансового ринку в Україні : загрози, проблеми та перспективи : матеріали V Міжнар. наук.–практ. конф., 23 листоп. 2023 р. Полтава : Нац. ун–т ім. Юрія Кондратюка, 2023. С. 21–23.

54. Yehorycheva S.B., Hlushko A.D., Khudolii Y.S. Issue of Ukrainian financial sector information security Development Management. 2023. Vol. 21, No. 4. P. 45-52. URL:10.57111/devt/4.2023.45

55. Глушко А.Д., Сапсай Б.В. Підтримка стійкості фінансової системи України в умовах воєнного стану . Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 черв. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 145.

56. Онищенко С.В., Маслій О.А. Соціально-економічна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення . Соціальна безпека людини в умовах війни: сутність, особливості та шляхи забезпечення : матеріали круглого столу 28-30 черв. 2023 р. К. ; Одеса : Знання України, 2023. С. 65-66.

57. Гребенюк С.М. Операційне числення : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.

58. Лучко М.Р., Жукевич С.М., Фаріон А.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 304 с.

59. Карпенко Г. В. Шляхи удосконалення фінансового стану підприємства. *Економіка держави*. 2010. № 1. С. 61–62

60. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект. *Науковий вісник. Фінанси, банки, інвестиції*. 2011

61. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник Київ : ЦУЛ, 2016. 368 с.

62. Shchur R. I., Kokhan I. V. Financial supply of socio-economic development of territorial communities in decentralization conditions. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник. 2018. Вип. 14. Т. 1. С.231-236.

63. Онищенко С. В., Пугач О. А. Загрози економічній безпеці України: сутність, оцінювання та механізм упередження : монографія. Полтава: ПолтНТУ, 2015. 337 с.

64. Котіна Г. М., Степура М. М., Табакова Т. М. Макрофінансове забезпечення розвитку економіки: пріоритети, стратегії та ризики. Проблеми економіки. 2014. №3. С. 115 – 123.

65. Скриль В.В., Глушко А.Д. Розвиток банківської системи України в умовах євроінтеграційних процесів. Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 2-3 бер. 2023 р. Дніпро : ДДАЕУ, 2023. С. 93–95.

66. Skryl V., Hlushko A. Insurtech: new opportunities for the development of the insurance market *Економіка і регіон*. 2023. № 1 (88). С. 135–143. URL: [https://doi.org/10.26906/EiR.2023.1\(88\).2877](https://doi.org/10.26906/EiR.2023.1(88).2877)

67. Глушко А.Д., Таранець Б.В. Інституційне забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання: досвід ЄС для України. Економіка відновлення міст : зб. матеріалів Міжнар. урбаністич. форуму, 22–23 бер. 2023 р. К. : КНЕУ, 2023. С. 39–42.

68. Маслій О.А., Добропас А.В. Фінансова політика України в умовах євроінтеграції . Сталий розвиток: виклики та загрози в умовах сучасних реалій : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 15 черв. 2023 р. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 155–156.

ДОДАТКИ

Додаток А
Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за 2010-2022 роки *Capital investments by types of economic activity for 2010-2022*

(млн. грн./mln. UAH)
Код за КВЕД-2010/ Code NACE, Rev.2

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022		
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	448461,5	578726,4	623978,9	508217,0	673899,3	409660,0	Total	
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	11062,6	16466,0	18883,7	18587,4	18795,7	30154,7	50484,0	64243,3	66104,1	59129,5	50679,7	69950,3	51439,5	<i>Agriculture, forestry and fishing</i>
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	01	10817,7	16140,9	18564,2	18175,0	18388,1	29309,7	49660,0	63400,7	65059,4	58555,4	50189,4	67992,6	49612,0	<i>Crop and animal production, hunting and related service activities</i>
Лісове господарство та лісозаготівлі	02	177,8	283,1	281,4	383,4	381,0	788,5	777,1	768,9	980,3	548,7	460,1	1413,2	1463,1	<i>Forestry and logging</i>
Рибне господарство	03	67,1	42,0	38,1	29,0	26,6	56,5	46,9	73,7	64,4	25,4	30,2	544,5	364,4	<i>Fishing and aquaculture</i>
Промисловість	B+C+D+E	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242,0	87656,0	117753,6	143300,0	199896,0	254196,2	180537,4	242922,9	126112,6	<i>Industry</i>
Будівництво	F	29767,0	31990,8	40760,3	40796,2	36056,7	43463,7	44444,0	52176,2	55993,9	62346,6	39614,9	55724,6	32627,6	<i>Construction</i>
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	18550,4	24067,9	24531,6	22190,3	20715,7	20662,9	29956,8	33664,8	51817,6	44173,7	41684,8	58785,1	36719,4	<i>Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles</i>
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	45	1404,1	2709,8	1104,7	964,9	961,5	1469,0	1757,8	2825,7	3103,0	3466,9	3628,1	4092,9	2618,2	<i>Wholesale and retail trade and repair of motor vehicles and motorcycles</i>
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	46	11996,0	14872,6	17514,4	15251,5	13245,2	13535,7	18258,0	22096,9	28840,1	22427,8	18074,9	23004,1	17111,5	<i>Wholesale trade, except of motor vehicles and motorcycles</i>
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	47	5150,3	6485,5	5912,5	5973,9	6509,0	5658,2	9941,0	8742,2	19874,5	18279,0	19981,8	31688,1	16989,7	<i>Retail trade, except of motor vehicles and motorcycles</i>
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	H	19322,4	25498,2	32413,0	18472,6	15498,2	18704,0	25107,8	37943,5	50078,3	43792,8	34884,6	43944,6	49532,9	<i>Transportation and storage</i>
Наземний і трубопровідний транспорт	49	6725,5	8837,8	15076,9	4535,1	3916,2	8120,1	15931,1	22245,7	31005,7	24569,7	20208,3	27941,6	24726,2	<i>Land transport and transport via pipelines</i>
Водний транспорт	50	152,4	130,1	98,7	116,2	204,8	302,5	233,9	253,7	198,2	252,4	325,6	232,1	84,6	<i>Water transport</i>
Авіаційний транспорт	51	614,9	841,0	774,3	536,1	410,2	647,8	616,1	1302,5	1527,7	1767,9	856,2	1598,0	685,6	<i>Air transport</i>
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	52	11705,1	15538,2	16077,6	13073,7	10837,0	9529,4	8126,3	13757,7	16962,7	17143,5	12967,1	13014,0	23287,9	<i>Warehousing and support activities for transportation</i>
Поштова та кур'єрська діяльність	53	124,5	151,1	385,5	211,5	130,0	104,2	200,4	383,9	384,0	59,3	527,4	1158,9	748,7	<i>Postal and courier activities</i>
Тимчасове розміщення й організація харчування	I	1033,2	1572,7	2264,9	1476,8	1482,0	1393,1	1477,9	2133,5	2675,1	2832,2	1951,2	2690,2	2183,6	<i>Accommodation and food service activities</i>
Тимчасове розміщення	55	679,1	1010,8	1534,7	872,2	867,1	890,2	756,1	1380,0	1473,0	982,9	839,9	953,8	799,1	<i>Accommodation</i>
Діяльність із	56	354,1	561,9	730,2	604,6	614,9	502,9	721,8	753,5	1202,1	1849,3	1111,3	1736,4	1384,5	<i>Food and</i>

забезпечення стравами та напоями																		beverage service activities
Інформація та телекомунікації	J	8625,8	9730,0	10167,7	9864,0	8175,1	22975,0	15651,2	18395,2	29884,9	21063,4	22381,6	23858,6	16869,9				Information and communication activities
Видавнича діяльність, радіомовлення, телебачення	58-60	1923,8	2643,0	2775,0	2354,1	1840,8	2304,3	2820,9	3567,8	4744,6	5766,4	5193,7	6186,2	2185,2				Publishing activities, radio broadcasting, television
Телекомунікації (електрозв'язок)	61	6354,5	6506,8	6771,5	6875,4	5664,0	19536,4	10705,4	12776,8	21317,8	11734,4	14296,7	13126,3	11562,5				Telecommunications
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	62, 63	347,5	580,2	621,2	634,5	670,3	1134,3	2124,9	2050,6	3822,5	3562,6	2891,2	4546,1	3122,2				Computer programming and provision of other information services
Фінансова та страхова діяльність	K	5861,5	5972,3	7353,3	6646,8	6214,5	6448,0	7678,7	8055,3	10652,3	11246,3	11979,3	10100,5	8906,8				Financial and insurance activities
Операції з нерухомим майном	L	9861,0	14598,9	12368,6	13550,4	11230,2	11899,0	19665,0	22505,6	27556,8	28147,2	19940,1	30668,7	14280,2				Real estate activities
Професійна, наукова та технічна діяльність	M	4991,7	10491,9	9021,3	3621,3	2921,5	4065,2	6579,4	7965,3	10798,2	11912,4	11823,6	17125,9	6012,6				Professional, scientific and technical activities
Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження	69-71	4135,4	9069,0	7588,4	2669,6	2314,8	3244,4	4965,6	5562,1	7751,7	8301,6	8470,3	13145,9	2200,8				Legal and accounting activities, architecture and engineering, technical testing and research
Наукові дослідження та розробки	72	549,7	717,9	548,8	599,2	375,4	518,2	758,3	1110,2	1511,4	2057,6	2076,2	2629,9	3185,2				Scientific research and development
Інша професійна, наукова та технічна діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	73-75	306,6	705,0	884,1	352,5	231,3	302,6	855,5	1293,0	1535,2	1553,2	1277,1	1350,1	626,6				Other professional, scientific and technical activities
Адміністративного та допоміжного обслуговування	N	2973,8	3928,8	4973,9	4013,9	3565,1	6535,2	10009,2	12747,3	11837,8	11741,1	8623,8	13162,6	6587,0				Administrative and support service activities
Державне управління оборона; обов'язкове соціальне страхування	O	7769,9	11437,6	11692,8	7546,2	5808,0	13942,4	22380,8	32843,9	44597,8	54305,5	62303,6	73982,9	36530,8				Public administration and defence; compulsory social security
Освіта	P	1818,4	2090,7	1463,5	1030,5	820,9	1540,1	2257,3	3492,5	4460,0	4788,7	3740,2	3866,5	2008,6				Education
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	1920,1	2113,2	2707,2	1746,2	1223,9	2367,2	4479,0	6708,3	8138,8	9484,6	14835,6	21779,2	17412,9				Human health and social work activities
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	976,7	1437,3	2598,0	2544,5	508,7	1044,3	969,9	1649,2	3663,2	4146,2	2772,8	4423,1	2152,6				Arts, entertainment and recreation
Надання інших видів послуг	S	656,6	1163,9	457,8	212,2	161,7	265,6	321,5	637,6	571,6	672,5	463,8	913,6	283,0				Other services activities

Примітки / Notes.

1. Дані за 2010-2021 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя, а також за 2014-2021 роки без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях; дані за 2022 рік наведено без урахування тимчасово окупованих російською федерацією територій та частини територій, на яких ведуться (велися) бойові дії. / Data for 2010-2021 to exclude the temporarily occupied territories of the Autonomous Republic of Crimea, the city of Sevastopol, data for 2014-2021 to exclude the temporarily occupied territories in the Donetsk and Luhansk regions; data for 2022 exclude the territories which are temporarily occupied by the Russian Federation and part of territories where the military actions are/were conducted.

2. Інформація сформована на основі фактично поданих підприємствами звітів (рівень звітування становив у 2021 році - 64,1%, у 2022 році - 72,0%) та проведених дроюнок показників. Дані можуть бути уточнені. / Information has been compiled on the basis of reports actually submitted by enterprises (reporting rate amounted 2021 - to 64.1%, 2022 - to 72.0%) and additional estimates of indicators. Data may be revised.

3. В окремих випадках сума складових може не дорівнювати підсумку у зв'язку з округленнями. / In some cases, the sum of the components may not be equal to the result due to rounding data.

Додаток Б

Експорт товарів суб'єктами господарювання за кількістю найманих працівників за видами економічної діяльності у 2020 році / Exports of goods by economic entities by number of hired workers by types of economic activity in 2020¹

Секція за КВЕД/section for the Classification of Types of Economic Activities Усього учасників ЗЕД²/ All participants in foreign trade² Найменування за КВЕД з них/of them

50-249 осіб/50-249 people		250 осіб і більше/ 250 people or more			млн.дол. США/ mln. USD		ФОП/natural persons entrepreneurs		10-49 осіб/ 10-49 people		кількість одиниць/number of units		до 9 осіб/up to 9 people					
у % до загального обсягу секції/in% to the total volume of the section	млн.дол. США/ mln. USD	млн.дол. США/ mln. USD	млн.дол. США/ mln. USD	млн.дол. США/ mln. USD	у % до загального обсягу секції/in% to the total volume of the section	кількість підприємств/ number of enterprises	кількість одиниць/ number of units	у % до загального обсягу секції/in% to the total volume of the section	у % до загального обсягу секції/in% to the total volume of the section	кількість підприємств/ number of enterprises	у % до загального обсягу секції/in% to the total volume of the section	млн.дол. США/ mln. USD	кількість підприємств/ number of enterprises	кількість підприємств/ number of enterprises				
Усього	00	22175	49191,8	6134	2753,4	5,6	5100	4194,0	8,5	3063	8219,0	16,7	1155	32078,5	65,2	5560	347,0	0,7
у тому числі Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	A	1914	3523,7	426	269,1	7,6	608	497,0	14,1	627	890,7	25,3	174	1799,4	51,1	-	-	-
Добування промисловості і розроблення кар'єрів	B	150	4537,6	22	0,8	0,0	35	15,9	0,4	55	116,6	2,6	36	4403,9	97,1	-	-	-
Переробна промисловість	C	6733	23826,6	1747	435,8	1,8	2372	979,0	4,1	1646	3388,2	14,2	711	18967,5	79,6	-	-	-

Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	53	450,3	25	1,3	0,3	16	171,2	38,0	3	83,6	18,6	6	193,9	43,1	-	-	-
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	E	55	60,8	24	4,9	8,0	15	7,8	12,8	10	39,9	65,6	2	1,6	2,6	-	-	-
Будівництво	F	225	28,0	86	4,7	16,9	85	11,4	40,6	20	4,3	15,3	12	5,6	20,1	-	-	-
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	G	6136	14083,3	3240	1791,8	12,7	1593	2151,3	15,3	499	2637,0	18,7	134	6144,3	43,6	-	-	-
Транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність	H	545	1708,3	217	198,2	11,6	158	308,4	18,1	85	996,2	58,3	40	141,0	8,3	-	-	-
Тимчасове розміщення	I	15	2,9	7	0,5	17,6	2	0,0	0,1	4	2,2	74,0	-	-	-	-	-	-

страхування																		
Освіта	P	7	2,3	2	0,0	1,8	2	1,8	78,8	2	0,3	14,6	–	–	–	–	–	–
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	Q	37	8,2	9	0,2	2,6	7	0,2	2,4	8	2,0	24,3	6	0,1	0,8	–	–	–
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	R	8	0,3	2	0,0	9,9	1	0,0	7,0	3	0,2	75,4	–	–	–	–	–	–
Надання інших видів послуг	S	36	4,8	13	0,5	10,9	9	0,5	11,1	3	1,3	26,9	1	2,2	45,4	–	–	–

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях/¹ *Excluding the temporarily occupied territories of the Autonomous Republic of Crimea, the city of Sevastopol and a part of temporarily occupied territories in the Donetsk and Luhansk regions.*

² З урахуванням учасників ЗЕД щодо яких відсутня інформація про кількість найманих працівників/² *Taking into account the participants of the foreign economic activity, for which there is no information on the number of employees.*

Додаток В

Рентабельність операційної та всієї діяльності підприємств за видами економічної з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010-2022

Profitability of operating and all activities of enterprises by type of economic with a breakdown by large, medium, small and microenterprises in 2010-

Код за КВЕД-2010/Code NACE. Роки/ Years
Rev.2

Рівень рентабельності операційної діяльності підприємств/*Profitability of operational activity of enterprises*

усього/ *total*

у тому числі/*including*

великі підприємства/
large enterprises

середні підприємства/
medium enterprises

малі підприємства/
small enterprises

з них мікропідприємства/
of which microenterprises

Усього

2010	4,0	3,9	5,0	1,8	-3,5
2011	5,9	6,2	6,0	4,2	0,8
2012	5,0	5,2	5,0	4,1	-0,1
2013	3,9	5,0	3,2	2,2	-2,3
2014	-4,1	0,7	-3,6	-17,9	-30,1
2015	1,0	4,0	0,0	-4,2	-8,2
2016	7,4	8,8	6,9	5,2	-0,4
2017	8,8	11,2	7,3	6,5	2,4
2018	8,1	9,1	7,0	8,3	4,7
2019	10,2	10,3	10,0	10,7	9,3
2020	6,2	8,3	5,4	3,9	1,0
2021	12,6	17,1	7,6	15,0	12,0
2022	3,3	5,2	2,4	1,2	-7,0

Сільське господарство, лісове господарство та
рибне господарство

A

2010	22,9	29,8	23,2	17,9	10,2
2011	23,2	30,6	21,0	25,9	23,6
2012	21,7	29,7	19,6	22,7	19,4
2013	11,3	20,0	8,4	12,9	13,0
2014	20,6	23,8	20,8	18,5	14,4
2015	41,7	54,3	37,8	41,4	36,2
2016	32,4	29,3	30,4	37,2	33,0
2017	22,4	24,6	20,8	24,1	24,2
2018	18,3	22,9	17,1	18,6	16,4
2019	19,2	8,3	26,2	13,4	15,5
2020	18,6	16,0	18,5	19,8	18,1
2021	40,3	46,3	37,3	41,4	37,8
2022	20,0	22,8	19,2	19,5	14,0

Сільське господарство, мисливство та надання
пов'язаних із ними послуг

01

2010	24,4	29,8	25,1	18,7	11,2
2011	24,7	к/с	к/с	26,5	24,2
2012	22,8	29,7	21,0	23,1	19,8
2013	11,7	20,0	8,9	13,1	13,3
2014	21,4	23,8	22,0	19,0	15,1
2015	43,0	54,3	39,9	41,9	37,1
2016	33,6	29,3	32,3	37,6	33,5
2017	23,2	24,6	22,0	24,4	24,5
2018	18,9	22,9	18,2	18,8	16,5

2019	19,8	8,3	27,7	13,5	15,7
2020	19,1	16,0	19,6	19,9	18,2
2021	41,8	46,3	40,0	42,0	38,2
2022	20,7	22,8	20,5	19,8	14,2
Вирощування однорічних і дворічних культур			01.1		
2010	27,8
2011	26,3	33,2	23,1	30,6	27,9
2012	21,7	24,3	19,1	25,2	22,3
2013	8,8	16,3	4,2	14,4	15,2
2014	23,0	26,5	22,1	23,0	19,6
2015	47,2	59,7	44,2	46,3	41,4
2016	38,4	35,8	36,8	41,4	37,0
2017	24,6	22,8	23,5	26,4	26,8
2018	20,6	23,7	20,3	20,2	18,5
2019	21,9	11,9	30,7	14,1	16,5
2020	22,2	23,8	21,9	21,9	20,8
2021	48,2	59,1	46,4	45,2	41,0
2022	23,6	25,6	23,6	22,5	17,6
Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур			01.11		
2010	28,6
2011	27,1	к/с	к/с	31,4	29,0
2012	21,8	к/с	к/с	25,4	23,1
2013	8,7	16,3	4,0	14,5	15,3
2014	23,3	26,5	22,4	23,4	20,1
2015	47,6	59,7	44,6	46,9	42,5
2016	39,0	35,8	37,5	42,0	37,5
2017	24,9	22,8	23,8	26,5	27,2
2018	20,8	23,7	20,7	20,3	18,7
2019	22,2	11,9	31,6	14,1	16,7
2020	22,5	23,8	22,5	22,1	20,9
2021	49,2	59,1	47,7	46,3	41,7
2022	24,2	25,6	24,8	22,8	17,8
Вирощування рису			01.12		
2010	к/с
2011	20,8	-	к/с	к/с	к/с
2012	12,2	-	10,8	19,0	6,9

2013	13,6	-	13,6	13,5	11,6
2014	27,7	-	37,3	18,8	4,7
2015	58,8	-	86,9	28,0	-76,3
2016	34,6	-	19,6	62,0	10,6
2017	25,5	-	к/с	к/с	4,6
2018	13,5	-	к/с	к/с	8,1
2019	2,8	-	к/с	к/с	7,1
2020	9,1	-	к/с	к/с	23,5
2021	14,4	-	8,2	16,9	-5,6
2022	19,8	-	-	19,8	-
Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів			01.13		
2010	15,4
2011	13,7	к/с	к/с	к/с	5,9
2012	18,7	к/с	к/с	11,7	-1,0
2013	9,6	-	8,7	13,4	8,6
2014	13,3	-	16,0	6,8	0,3
2015	29,1	-	34,0	21,0	4,5
2016	15,7	-	16,0	15,1	7,8
2017	13,9	-	13,0	16,1	10,0
2018	11,2	-	10,9	12,0	8,4
2019	9,1	-	7,0	14,1	7,8
2020	7,3	-	5,4	11,3	16,6
2021	8,7	-	13,5	-0,4	10,4
2022	-3,8	-	-7,6	5,6	9,3
Вирощування цукрової тростини			01.14		
2010	-
2011	-	-	-	-	-
2012	к/с	-	-	к/с	к/с
2013	к/с	-	-	к/с	к/с
2014	к/с	-	-	к/с	к/с
2015	к/с	-	-	к/с	к/с
2016	к/с	-	-	к/с	к/с
2017	к/с	-	-	к/с	к/с
2018	к/с	-	-	к/с	к/с
2019	к/с	-	-	к/с	к/с
2020	к/с	-	-	к/с	к/с
2021	-	-	-	-	-
2022	-	-	-	-	-

Вирощування тютюну			01.15		
2010	-
2011	-	-	-	-	-
2012	-	-	-	-	-
2013	к/с	-	-	к/с	к/с
2014	-	-	-	-	-
2015	-	-	-	-	-
2016	-	-	-	-	-
2017	к/с	-	-	к/с	к/с
2018	к/с	-	-	к/с	к/с
2019	к/с	-	-	к/с	к/с
2020	к/с	-	к/с	-5,4	к/с
2021	-0,4	-	0,9	-55,4	-55,4
2022	2,0	-	2,0	1,0	-100,0
Вирощування прядивних культур			01.16		
2010	к/с
2011	1,3	-	к/с	к/с	к/с
2012	к/с	-	-	к/с	к/с
2013	к/с	-	-	к/с	к/с
2014	к/с	-	-	к/с	к/с
2015	к/с	-	-	к/с	к/с
2016	к/с	-	-	к/с	к/с
2017	к/с	-	-	к/с	к/с
2018	1,7	-	-	1,7	8,5
2019	7,8	-	-	7,8	7,8
2020	-6,4	-	-	-6,4	-6,4
2021	-11,0	-	-	-11,0	-11,0
2022	-15,3	-	-	-15,3	-15,3
Вирощування інших однорічних і дворічних культур			01.19		
2010	70,5
2011	7,8	-	9,0	0,9	-2,3
2012	19,5	-	8,9	45,4	10,3
2013	7,5	-	4,0	14,7	12,1
2014	5,5	-	7,1	2,3	-11,3
2015	20,5	-	10,8	45,0	49,4
2016	13,5	-	10,7	19,5	0,6
2017	9,5	-	к/с	к/с	8,8
2018	7,6	-	к/с	к/с	0,9

2019	6,0	-	к/с	к/с	9,2
2020	7,5	-	3,6	18,3	4,0
2021	2,1	-	4,9	-5,5	-21,4
2022	-7,0	-	-4,8	-16,1	-0,9
Вирощування багаторічних культур			01.2		
2010	21,3
2011	19,0	-	19,6	15,7	15,4
2012	52,3	-	59,3	23,9	14,5
2013	70,8	-	84,3	26,0	9,4
2014	68,9	-	85,3	14,9	8,8
2015	43,8	-	50,6	31,4	26,0
2016	26,1	-	30,0	19,1	12,6
2017	23,8	-	25,0	20,3	15,2
2018	12,2	-	14,4	8,3	2,5
2019	7,4	-	7,5	7,2	2,7
2020	8,0	-	9,1	7,0	12,3
2021	13,9	-	4,8	23,4	15,5
2022	-3,7	-	-7,2	0,9	5,4
Вирощування винограду			01.21		
2010	31,1
2011	30,2	-	30,0	30,9	63,5
2012	23,7	-	23,0	27,1	36,0
2013	32,4	-	29,4	44,1	48,2
2014	28,4	-	33,2	17,4	-0,5
2015	48,8	-	53,5	37,5	58,5
2016	37,8	-	37,9	37,6	33,0
2017	38,2	-	41,5	29,8	9,2
2018	16,5	-	20,4	5,5	-17,7
2019	1,3	-	-1,8	9,2	-3,9
2020	-10,5	-	-0,9	-25,3	-33,8
2021	18,5	-	12,5	28,1	6,9
2022	-0,2	-	9,6	-18,7	-22,3
Вирощування тропічних і субтропічних фруктів			01.22		
2010	-
2011	-	-	-	-	-
2012	-	-	-	-	-
2013	к/с	-	-	к/с	к/с
2014	к/с	-	-	к/с	к/с

2015	к/с	-	-	к/с	к/с
2016	к/с	-	-	к/с	к/с
2017	к/с	-	-	к/с	к/с
2018	к/с	-	-	к/с	к/с
2019	к/с	-	-	к/с	к/с
2020	к/с	-	-	к/с	к/с
2021	-	-	-	-	-
2022	-	-	-	-	-
Вирощування цитрусових			01.23		
2010	-
2011	-	-	-	-	-
2012	-	-	-	-	-
2013	-	-	-	-	-
2014	-	-	-	-	-
2015	-	-	-	-	-
2016	-	-	-	-	-
2017	-	-	-	-	-
2018	-	-	-	-	-
2019	-	-	-	-	-
2020	-	-	-	-	-
2021	-	-	-	-	-
2022	-	-	-	-	-
Вирощування зерняткових і кісточкових фруктів			01.24		
2010	15,6
2011	16,1	-	17,2	10,8	8,3
2012	13,6	-	14,1	11,7	11,0
2013	19,3	-	21,0	12,9	3,4
2014	89,5	-	106,2	12,0	11,4
2015	42,2	-	49,6	28,4	15,6
2016	19,3	-	19,6	18,6	14,1
2017	18,1	-	17,2	21,8	17,0
2018	7,7	-	7,7	7,6	7,8
2019	3,9	-	2,5	6,7	-6,4
2020	10,8	-	8,5	13,9	19,1
2021	9,4	-	-1,1	23,0	17,8
2022	-10,9	-	-17,2	0,9	4,6
Вирощування ягід, горіхів, інших плодових дерев і чагарників			01.25		

2010	11,3
2011	-0,5	-	κ/с	κ/с	-5,1
2012	453,3	-	601,2	65,7	-18,2
2013	481,2	-	757,6	8,2	-13,9
2014	-8,8	-	κ/с	κ/с	11,2
2015	15,4	-	κ/с	κ/с	28,7
2016	25,5	-	κ/с	κ/с	-7,1
2017	37,2	-	94,2	12,4	24,5
2018	21,0	-	39,0	13,2	-2,6
2019	28,0	-	89,1	7,8	13,9

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом
Turnover of enterprises by type of economic activity with a breakdown by large, medium,

У тому числі

Роки/ Years

Усього, тис.грн/Total, thsd.UAH

Код за КВЕД–2010/ Code NACE, Rev.2

великі підприємства/*large enterprises*
 тис.грн/ *thsd.UAH*

середні підприємства/*medium enterprises*
 у % до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) відповідного виду діяльності/*percent (%) of the total turnover of corresponding type of economic activity*
 тис.грн *thsd.UAH*

Усього	2010	3366228252,4	1401596805,6	41,6	1396364330,7	
2011	3991239439,5	1775829049,7	44,5		1607627972,7	
2012	4203169572,5	1761086007,6	41,9		1769430163,0	
2013	4050214970,8	1717391283,6	42,4		1662565183,9	
2014	4170659906,3	1742507894,5	41,8		1723151531,3	
2015	5159067139,9	2053189492,2	39,8		2168764822,1	
2016	6237535213,5	2391454263,0	38,3		2668695707,4	
2017	7707935218,8	2929516585,0	38,0		3296417896,8	
2018	9206049545,7	3515839460,5	38,2		3924059641,2	
2019	9639730603,3	3631415313,0	37,7		4168439400,3	
2020	10049870813,6	3626387990,9	36,1		4359362088,3	
2021	13616793216,9	5140366762,1	37,8		5900055014,1	
2022	11033018089,3	4024267101,2	36,5		4906839019,4	
Сільське, лісове та рибне господарство	A	2010	99891436,0	11664534,8	11,7	65553469,4
2011	126961245,2	12553071,1	9,9		79064406,0	
2012	162611131,2	19473189,5	12,0		93979421,4	
2013	161130336,0	23440594,9	14,6		88851306,2	
Додаток Г						
2014	213929847,2	31584645,2	14,8		117041261,5	
2015	362309989,7	61214827,8	16,9		183213790,6	
2016	403645802,4	53033751,7	13,1		206593769,6	
2017	454380102,6	38879856,5	8,6		237987311,3	
2018	525096891,4	54757921,9	10,4		272210153,2	
2019	556325872,1	74131964,5	13,3		275953815,0	
2020	605483122,2	78052150,3	12,9		289400074,8	
2021	918661145,6	114806273,8	12,5		474411707,7	
2022	680489941,7	111514944,2	16,4		311365899,3	

сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	01	2010	94847770,7	11664534,8	12,3	61315189,0
2011			119095252,7	к/с		к/с
2012			155692126,0	19473189,5	12,5	87775991,8
2013			153985319,3	23440594,9	15,2	82483167,6
2014			205274026,8	31584645,2	15,4	109311281,6
2015			349742920,0	61214827,8	17,5	172081221,4
2016			388660677,7	53033751,7	13,7	193226550,6
2017			437436752,6	38879856,5	8,9	223150316,4
2018			504581117,7	54757921,9	10,9	253929633,0
2019			537635030,7	74131964,5	13,8	259697538,0
2020			587816626,2	78052150,3	13,3	273895172,9
2021			891088502,5	114806273,8	12,9	450567312,5
2022			651988677,8	111514944,2	17,1	286212142,7
виращування однорічних і дворічних культур	01.1	2010	64409633,5	к/с	к/с	к/с
2011			86067016,7	6959757,1	8,1	49605582,9
2012			116345994,0	12095695,6	10,4	61730443,8
2013			109615994,3	10161870,7	9,3	57681391,3
2014			155150332,1	18527703,3	12,0	79800419,6
2015			282213288,7	40122673,1	14,2	136682385,1
2016			318225622,5	33902071,5	10,7	155104482,8
2017			362582385,9	28670369,4	7,9	176436739,5
2018			416716395,0	38222400,4	9,2	201489644,0
2019			449176011,0	54767385,1	12,2	210160567,3
2020			497325934,8	60993600,6	12,3	221429372,2
2021			784707704,0	96440267,5	12,3	390315786,0
2022			547833349,2	91424935,9	16,7	228817331,4
виращування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	01.11	2010	60339921,2	к/с	к/с	к/с
2011			81570239,9	к/с	к/с	к/с
2012			111815619,1	к/с	к/с	к/с
2013			105390894,4	10161870,7	9,6	54602283,3
2014			150779018,7	18527703,3	12,3	76767480,4
2015			275612714,6	40122673,1	14,5	132482205,1
2016			310918464,5	33902071,5	10,9	150509285,6
2017			354529514,8	28670369,4	8,1	171009322,1
2018			407596301,7	38222400,4	9,4	195277869,5

2019		439032473,5		54767385,1		12,5		203210334,6
2020		486538308,4		60993600,6		12,5		214631081,4
2021		771799725,9		96440267,5		12,5		382298909,0
2022		538408549,9		91424935,9		17,0		222788053,5
виращування рису	01.12		2010	к/с		–	–	к/с
2011		121720,7		–		–		к/с
2012		270326,5		–		–		217098,1
2013		205000,6		–		–		134628,9
2014		272823,4		–		–		136747,4
2015		479488,8		–		–		293970,8
2016		339836,0		–		–		194297,8
2017		387407,0		–		–		к/с
2018		495542,9		–		–		к/с
2019		487111,0		–		–		к/с
2020		460342,1		–		–		к/с
2021		591072,6		–		–		к/с
2022		к/с		–		–		–
виращування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів	01.13		2010	3285375,0		–	–	2701795,1
2011		3955387,3		к/с		к/с		к/с
2012		3703070,5		к/с		к/с		к/с
2013		3564590,1		–		–		2647651,6
2014		3520380,1		–		–		2507684,6
2015		5290380,2		–		–		3385109,6
2016		6079044,9		–		–		3836806,7
2017		6611881,1		–		–		4536918,3
2018		7499354,9		–		–		5225602,4
2019		8541650,7		–		–		5945481,3
2020		9046352,1		–		–		5796552,6
2021		10717881,2		–		–		6803367,0
2022		8071385,5		–		–		5087537,8
виращування цукрової тростини	01.14		2010	–		–	–	–
2011		–		–		–		–
2012		к/с		–		–		–
2013		к/с		–		–		–
2014		к/с		–		–		–
2015		к/с		–		–		–
2016		к/с		–		–		–
2017		к/с		–		–		–
2018		к/с		–		–		–
2019		к/с		–		–		–
2020		к/с		–		–		–

багаторічних
культур